

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS — Izdaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor, odgovorna urednica Neža Maurer. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585 Ljubljana, Naslov uprave: Nazorjeva 1/1, telefon 22-284 — Poštni predal 355-VII.
Letna naročnina: 20 din za posameznike, za šole in druge ustanove 40 din — Št. tek. računa: 501-8-26/1.
Tiska ČZP Ljudska pravica

LJUBLJANA, 17. MARCA 1972

LETO XXIII. — ŠT. 6

PROSVETNI DELAVEC

LIST DELAVCEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

Slabo blago za drag denar?

Koliko so vredni oddelki za odrasle pri delavskih univerzah

V ediciji „Deset let delavskih univerz na Slovenskem“, izdani leta 1969 v Ljubljani, odkrijemo zanimiv podatek o konstantnem upadanju števila starejših v osnovnošolskih oddelkih za odrasle in pa zlasti po letu 1967 močno povečan dotok mladine iz vrst tistega dela mlade generacije, ki ne konča osnovnega šolanja. Leta 1969 je bilo v osnovni šoli za odrasle pri delavskih univerzah kar 3260 slušateljev, med njimi večina mlajših od 18 let. Zato pogosto naletimo na razprave o dvotirnosti naše osnovne šole. Ob izredno velikem generacijskem osipu, ki je znašal npr. leta 1969 v SRS kar 37,9 %, se sicer zavedamo, da je edino pravilno, da mladina na nek način osemleto konča. Zlasti se, ker želimo, da bi leta 1985 imeli med zaposlenimi le še 28 % ne-kvalificiranih delavcev, medtem ko bi si morala vsa druga mladina pridobiti nižjo, srednjo, višjo ali visoko izobrazbo. Ker sedaj toliko mladine niti osemleto ne konča (končni osip za leto 1969 je bil npr. še vedno

29,7 %), smo torej vsi za to, da mladini do osnovne šole pomagamo. Za to, da učenci, ki drugače ne uspejo, obiskujejo osnovno šolo še deveto, deseto in celo enajsto leto. Vendar samo redno osnovno šolo! Moti nas obiskovanje osemletke pri delavskih univerzah. Nismo za to, da bi si „osipniki“ pomagali tudi s popularno „večerno osnovno šolo“!

Zakaj ne? Sklepanje je preprosto. Če ne morejo in ne znajo ti učenci pokazati znanja v redni osnovni šoli s pogosto veliko temeljitejšim poukom in z veliko dodatne pomoči, kako bi mogli biti kos istim oziroma nekoliko reduciranim predmetom v večerni osnovni šoli? Zlasti se, ker se navadno pri delavskih univerzah srečujejo ne samo z isto učno snovjo, temveč pogosto celo tudi z istimi učitelji.

Vendar pa je na ta način v občini Postojna npr. v desetletnem obdobju končalo to večerno osnovno šolo kar 200 slušateljev, v Sežani 172, v Ilirski Bistrici 98 učencev. Ali je to „blago“ res slabo? Ali delavske

univerze v resnici za drag denar rešujejo ljudi, ki nimajo nobenih možnosti, da bi skupnosti prispevali kaj več kot doslej?

Znano je pravilo, da je vrednost nekega znanja odvisna tudi od tega, kakšne so sposobnosti človeka, ki s tem znanjem razpolaga. Čim sposobnejši so ljudje, ki se vpisujejo v neko šolo, tem učinkoviteje znajo uporabljati pridobljeno znanje. Pri tem ni važno toliko to, ali se šola kot organizator izobraževanja imenuje poklicna, srednja ali višja. Imamo npr. poklicne šole, ki dajejo kvalitetnejše kadre kot nekatere srednje šole. Za to trditev bi lahko navedli tudi dokaze, vendar bi nas to preveč oddaljilo od obravnavane teme.

Za oceno kakovosti absolventov šol za odrasle pri delavskih univerzah naj bi bila torej pomembna tudi ocena njihovih sposobnosti. Tako smo ocenili umske sposobnosti 65 učencev, ki so obiskovali večerno osnovno šolo pri delavski univerzi v Postojni. Pomagali smo si s kombinacijo ocen testa inteli-

gentnosti in mnenja o otrokovi nadarjenosti, ki nam ga je posredoval razrednik osmega razreda redne osnovne šole. Uporabili smo lestvico petih ocen in dobili naslednje rezultate:

Oceno ena je dobilo 8,7 % učencev večerne osnovne šole, dvojko si je prislužilo 33,3 % mladincev, trojko 53,6 % otrok, štirico pa 4,4 % obravnavanih fantov in deklet. Petice ni dobil nihče, vendar je struktura sposobnosti dovolj ugodna. Ugotovimo lahko, da najdemo v večernih osnovnih šolah v pretežnem deležu tisto mladino, ki ima vse potencialne možnosti ne samo za dokončanje osemleto, temveč tudi za nadaljnje šolanje v poklicnih in deloma celo srednjih šolah. Torej lahko delavske univerze s svojimi oddelki osnovne šole uspešno znižujejo končni osip v naši osnovni šoli in tako prispevajo k potencialnim možnostim za izboljševanje kadrovske strukture zaposlenih. Njihov prispevek sicer zaostaja za prispevki rednih osnovnih šol, ga pa ob obstoječi

(Nadaljevanje na 3. strani)

V dvorani radovljiške graščine so 5. marca odprli razstavo ilustracij naše znane akad. slikarke Ančke Gošnik-Godčeve. Razstava zajema ilustracije domačih in tujih pravljic. Dober obisk, zlasti pa veliko zanimanje otrok za njena dela je prepričljiv dokaz uspešnosti razstave. Na sliki je ilustracija k vietnamski pravljici ČAROBNI BISER

Glasbeni pouk v sodobni šoli

Bernsteinove interpretacije uruženih del so zgled, kako je treba delati

Ob uvedbi audio-sredstev (magnetofon, gramofon) in znanjem dotoku izsolanih kadrov je pouk glasbe na osnovnih šolah in gimnazijah končno prestopil prag svojih otroških boleznih. Poprej je bila vsebina tega pouka omejena na petje pesmic in notni lepopis, zdaj pa uvaja glasbeni pedagog mladino tudi v umetno glasbo, tako vokalno kot instrumentalno. Kar je bilo poprej privilegij otrok bogatih staršev, ki so se lahko v glasbenih šolah vpeljali v svet glasbe in ostali za vse življenje ljubitelji, izvajalci, obiskovalci koncertov itd., to nudi sodobni učni načrt, ki je že kakih deset let zelo napredno oblikovan, vsakemu otroku.

Glasbeni pedagog ob pomoči magnetofona seznanja mladino z mojstrovinskimi glasbenimi umetnostmi in jo uvaja v pravilno vrednotenje glasbenih del, v čemer vidimo eno bistvenih obogatitev predmeta. Oblikovalce učnega načrta je vodila misel, da ima slovenski otrok pravico spoznati visoko glasbeno kulturo prav tako kot dobro knjigo.

V tem projektu, čigar uresničitveni tako enostavna, kakor bi se zdelo na prvi pogled, so težave metodične narave, ki zadevajo izbor in razporeditev snovi glede na otrokovo muzikalnost in pristop k umetnini, ki postavlja pedagoga v vlogo tolnača glasbenega dela. Kajti magnetofon sam po sebi ne predstavlja nobenega napredka, če ni hkrati tudi razgledanega pedagoga, ki dela razumno in se zna spoprijeti s snovjo. Pedagogi bodo morali to občutljivo področje po metodični plati še temeljito obdelati in strokovne šole za glasbo, ki dajejo učne kadre, bodo morale izpolniti metodiko glasbene vzgoje v smislu tolnačenja glasbenih del, ki je eno ključnih področij sodobne glasbene vzgoje. Slovite Bernsteinove interpretacije glasbenih del mladini so zgled, kako je treba delati.

Kot je razvidno iz povedanega, je glasbeni pouk zastavljen

danes povsem drugače, kot v tistih časih, ko se je pretirano izgubljal v notnem lepopisu, ki ni imel z glasbo, kot slušno umetnostjo, na tej stopnji prave zveze. Pot t.i. „opisnevanja“ je predolga, da bi dala želene rezultate, ni pa brez koristi. Spoznanje, da vodi ena izmed poti v glasbeno umetnost prek aktivnega poslušanja glasbenih del ob strokovnem vodstvu, je neskončno skrajšalo pot v umevanje te umetnosti, ki se je poprej vedno začela in končala pri notni pisavi in verbalnem teoretiziranju zgolj na notni sliki, s čimer je pouk upravičeno budil odpor tudi pri glasbenih talentih.

Ne da bi se odrekel osnovnemu spoznavanju in rabi notacije pripisuje sodobni glasbeni pouk še vedno velik pomen aktivnemu petju pesmi, ki razvija v otrocih njihove dispozicije, išče pa tudi pota k svobodnim improvizacijam, da tako vzpodbudi čut in veselje za glasbeno ustvarjalnost. Širina tako zastavljenega učnega načrta je že pripeljala do dragocenih odkritij. Tako je na primer praksa zadnjih let pokazala, da marsikateri šolar, ki je odklanjal prepevanje, nenadoma zablesni ob poslušanju glasbenih del kot pronicljiv, muzikalen poslušalec, ki si silno dobro zapomni podrobnosti s poslušanih skladb, hkrati pa prične zbirati plošče z glasbeno velikimi mojstvi te umetnosti.

Težave našega glasbenega pouka, kolikor so znotraj njega,

so predvsem kadrovske, zunaj njega pa je poglavitna nevarnost osnutek novega predmetnika, s katerim naj bi odvzeli glasbeni pouk 7. in 8. razreda osnovne šole približno polovici slovenskih otrok; med temi bodo prav gotovo mnogi glasbeno zelo nadarjeni. In prav v 7. in 8. razredu je otrok po poprejšnji vzgoji muzikalnosti najbolj dovzeten za sprejemanje glasbenih del. Temu primerno je razporejena tudi učna snov, ki nudi največ poslušanja glasbe z razlago prav v zadnjih dveh razredih osnovne šole. Zavod za šolstvo pa razpolaga tudi z osnutkom predmetnika za gimnazije, po katerem se tako imenovani prirodoslovni smeri glasbeni (prav tako likovni) pouk ukine, družboslovni pa nekaj malega ostane, toda le v simboličnem obsegu. Omenjena predmetnika sta še v razpravi in obetata, če bosta sprejeta, škoda slovenski kulturni stavbi, ker jemljeta t.i. kjer se ne bi smelo jemati. Konkretno: v prirodoslovno smer spadajo tudi prihodnji zdravniki, ta poklic pa je pogosto združen z veliko glasbeno nadarjenostjo. Mnogi odlični slovenski skladatelji so bili po poklicu zdravniki; o njih piše podrobno zgodovina glasbe. Kot dolgoletni kronist koncertnega življenja v Celju sem zapažal, da so predstavljali zdravniki pomembno jedro koncertne publike za komorno in simfonično glasbo. Zdravniki igrajo in-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Redni razpis

PROSTIH DELOVNIH MEST

Letošnji redni razpis prostih delovnih mest bo izšel v Prosvetnem delavcu 14. aprila. Šolska vodstva prosimo, da pošljejo razpise republiškemu sekretariatu za prosveto in kulturo Ljubljana, Župančičeva 3 — najkasneje do 20. marca.

KATALOG 3 — podlaga za usklajevanje samoupravnih sporazumov

Še ta mesec bo izšel Katalog 3, publikacija, ki jo je pripravila strokovna skupina pri republiškem odboru Sindikata delavcev družbenih dejavnosti. 2. marca, na razširjeni seji predsedstva republiškega odbora, so obravnavali osnutek novega Kataloga in ga po nekaterih manjših spremembah tudi sprejeli. Medtem ko sta bila prva dva Kataloga neposredni pripomoček pri urejanju vrednotenja dela in pri delitvi po delu — samoupravni sporazumi uzakonjajo večino osnov in meril Kataloga in so njegovo logično nadaljevanje ter samoupravna podlaga — pomeni Katalog 3 temelj za usklajevanje samoupravnih sporazumov. V uvodu osnutka beremo, zakaj je bil Katalog potreben: S sklenitvijo in začetkom uresni-

čevanja samoupravnih sporazumov o delitvi dohodka in osebnih dohodkov še ni vse dorečeno in rešeno. Marsikaj bo treba še spopolniti, dodati in spremeniti. Veliko dela nas še čaka, da bi čim bolj popolno uresničili načelo „za enako delo enako plačilo“ in da bi dohodek v celoti ustrezal obsegu in kakovosti opravljenega družbeno potrebnega dela.

Večina Kataloga 3 (tri četrtine) je faktografska. V njem so povzete osnove in merila iz samoupravnih sporazumov. Zaradi večje preglednosti je celotno gradivo samoupravnih sporazumov porazdeljeno na ustrezna poglavja, opozorjeno je na najpomembnejše. Faktografski značaj ima tudi poglavje, ki govori o ustavni opredelitvi družbenih dogovorov in

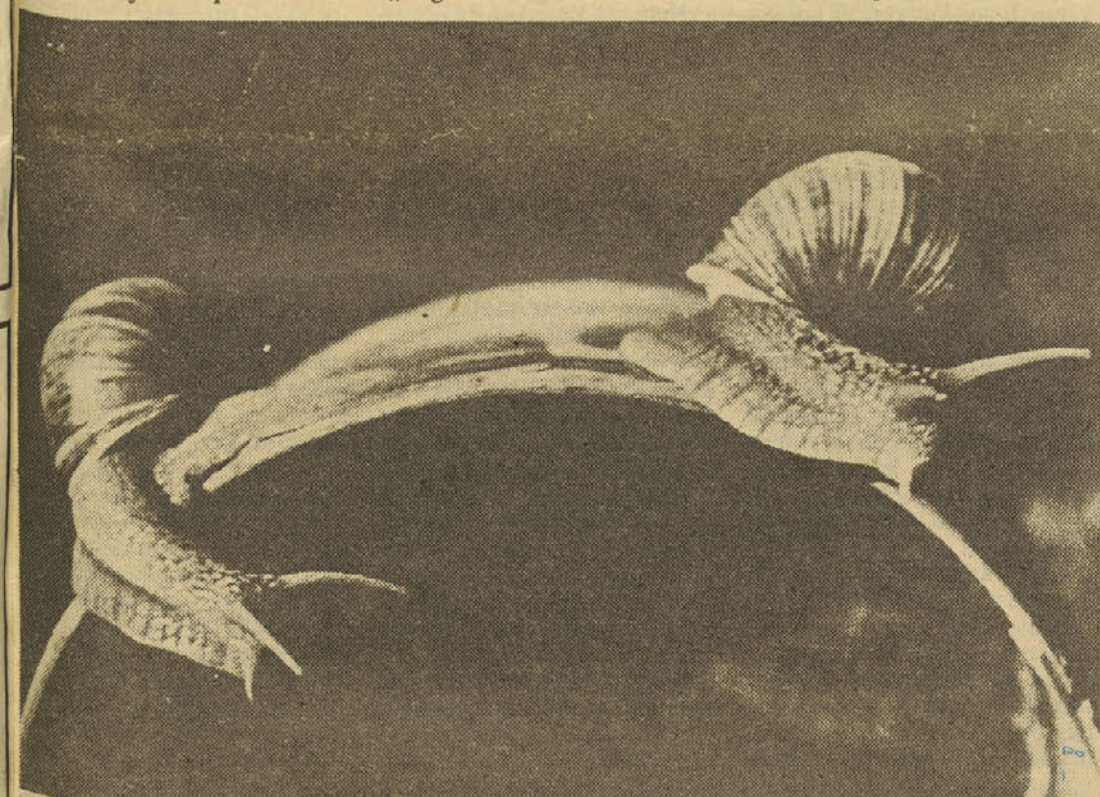
samoupravnih sporazumov, poglavje, v katerem je povzetek splošnega družbenega dogovora ter besedilo, ki govori o določbah zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov.

Katalog 3 daje torej pregled vseh samoupravnih sporazumov; prvič so ti sporazumi prikazani celostno. Prav to pa bo pripomoglo, da bodo sindikalne organizacije, samoupravni organi in vodstva delovnih skupnosti lahko temeljito seznanili svoje delavce z določbami, ki so zapisane v teh pomembnih aktih.

V Katalogu 3 bodo dobile delovne organizacije napotke o

(Nadaljevanje na 3. strani)

Celo polzi se premikajo, četudi počasi ...

Ilustratorka Ančka Gošnik-Godec se je rodila 5. junija 1927 v Celju. Akademijo upodablajočih umetnosti je dokončala v Ljubljani 1954. Na sliki ilustracija k slovenski pravljici POVODNI MOŽ

Nova matematična revija

Kot je znano, so vse založbe, ki v Jugoslaviji izdajajo šolske učbenike, članice posebnega združenja, ki skuša nekako usklajevati to dejavnost med posameznimi republikami in založbami. V vseh jugoslovanskih republikah — razen v SR Sloveniji — imajo za izdajanje učbenikov specializirane založbe, ki se ukvarjajo samo s to dejavnostjo: izdajajo namreč samo šolske učbenike in priročnike. V naši republiki je izdajanje učbenikov, šolskih priročnikov (in učil) razdeljeno med več založb; to sta predvsem Mladinska knjiga in Državna založba Slovenije. Ti dve sta tudi članici „Udruženja izdavača Jugoslavije“. (O nedavni seji tega združenja v prostorih DZS je poročal tudi Prosvetni delavec.)

S poučevanjem nove matematike — bolje rečeno s pripravljanjem učbenikov za novo matematiko — se že nekaj let ukvarjajo tudi članice tega združenja. Kot je eden izmed osnovnih namenov dejavnosti združenja prav pospeševanje novosti v modernizaciji našega šolstva, je že dalj časa živa tudi zamisel o izdajanju jugoslovanske revije za matematiko. (Podobno revijo že nekaj let izdaja to združenje za zgodovino — „Nastava istorije“.) V zadnjih mesecih je ta zamisel dozorela in se oblikovala v konkretizaciji potrebnih pogojev za izhajanje revije.

V informacijo pred začetkom izhajanja nove revije naj navedemo nekaj pojasnili.

Sedež uredništva nove revije — imenovala se bo „Nastava matematike“ — bo v Beogradu. Prinašala bo prispevke v vseh jugoslovanskih jezikih, njen namen pa bo zlasti v naslednjem:

- pospeševala bo matematično izobraževanje in matematično kulturo sploh;
- preučevala in tolmačila

bo novosti v matematični znanosti, posebno tiste, ki se pojavljajo v učnih načrtih posameznih vrst šol;

— prikazovala in osvetljevala bo obstoječe oblike in metode vzgojnoizobraževalnega dela ter nadaljnji razvoj metodike na področju matematike, zlasti obdelavo novosti v učnih programih;

— preučevala bo vprašanja v zvezi z učnimi načrti in programi, o njihovih koncepcijah, učbenikih in drugi šolski literaturi, analizirala bo to stanje ter skušala iskati rešitve in nova pota za napredek in modernizacijo pouka matematike;

— nova revija bo posredovala informacije o strokovni literaturi, potrebni učiteljem matematike pri njihovem vsakodnevem delu.

V programu, ki si ga je zastavila nova revija, ne manjka tudi zamisel o sestavljanju strokovnjakov s področja vse države z namenom, da se poviša raven matematične kulture.

Revija naj bi postala „tribuna za razgovore in dogovore o vsem novem, dobrem in koristnem pri skupnem delu naših matematikov za napredek stroke.“

Otroške in mladinske pesmi

V samozaložbi je izšla knjižica „Otroške in mladinske pesmi“ komponista Franja Luževiča. Knjižica zajema pretežno otroške pesmi, nekaj je tudi mladinskih. Prevladujejo besedila Stane Vinškove in Ludovike Kalanove. Zbirko dopolnjujejo še pesmi Gustava Strmiše, Manka Golarja, Veronike Žitke, Danila Gorinske, Kajetana Koviča, Ksenije Prunkove, Vlada Klemenčiča in Karla Široka. Enostavno, pristrčno besedilo in primerna glasba sta nedvomno dobro priporočila za pesmi, ki si bodo zelo hitro utirile pot do otrok in postale dobrodošlo pomagalo pedagogom pri pouku glasbe, predvsem v nižjih razredih osnovne šole.

„Otroške in mladinske pesmi“ lahko kupite pri DZS, „Muzikalijske“ Šubičeva 1.

td

NADALJEVANJE IZ ŠTEVILKE 4

Medicinska veda bi lahko bolj napredovala z uvajanjem moderne (morda celo devizne) tehnologije, zdravniki bi bolj koristno porabili svoj prosti čas in znanje, ko bi malo „fušali“ kot zidarji po šiltu. Pa kaj bi našteval, vse to so zdravniki že sami napisali v časopise. Mimogrede: v Angliji tak sistem že imajo in na Švedskem ga še tudi imajo in menda hodijo k nam gledat, kako bi ga odpravili. (Naj pohite, tile Švedi, mislim, z ogledi. Drugače pri nas kmalu ne bo kaj videti. Op. pisca.) In kako lepo funkcionira. Nedolgo tega so po BBC teliju prika-

zovali, kako vzorna je skrb za bolnike v privatnih bolnišnicah. Pa nobenega problema prenatrpanosti ni kot v državnih. Poleg obveznega „državnega“ socialnega zavarovanja obstajajo seveda tudi privatne zavarovalnice zdravja (Ideja za nas! Op. pisca). Tako lahko tudi tisti s tanjšimi denarnicami pridejo v privatne bolnišnice, če se pra-

Poleg državnih šol še privatne

Res je, da se mi je uvod malce razpasel. Vendar, poudaril sem, da je treba moj reformni predlog za šolstvo postaviti v pravi socialni okvir. S tem sem vnaprej opozoril na različne dejavnike, ki bi utegnili zavreti ali pa celo onemogočiti njegovo uresničitev.

Predlagana sprememba je tako rekoč reforma reforme šolstva. Vendar to ni nič nenavadnega, saj smo navajeni z drugih področij že reformiranja reformiranih reform. Malce ne navadno je, da reformo predlaga šolnik. (Priznati moram namreč, da sem učitelj.) Z reformo gospodarstva se le redko ukvarjajo gospodarstveniki in če so se reforme cerkve lotili duhovniki, so jih po pravilo še vedno izobčili.

Svoj predlog bom zato naslonil na ramena znanih svetovnih avtoritet za vzgojo in izobraževanje in na pozitivno prakso v Angliji.

Predlagam, da ustanovimo poleg „državnih“ šol še privatne. S tem bomo rešili kopico problemov, ki tarejo našo šolo. Naj naštem je nekaj težav našega vzgojno-izobraževalnega sistema.

Naša šolska mreža je ekstenzivna. (To pomeni na primer, da imamo kmetijske šole tudi v kmečkih predelih, kot so Pomurje in Dolenjska in ne le v Ljubljani in Mariboru. Predlog za racionalizacijo šolske mreže seveda odločno zagovarja ukinitve kmetijskih šol na kmetih.)

Naša šola ima velik osip. To pomeni, da učenci v naši šoli pogosto padejo in da se potem zanje zmenimo kot za gnilo listje, ki se je osulo z drevoja.

Učni načrti in učbeniki na naših šolah so zastareli. To pomeni, da avtorji starih učbenikov kar dobro žive od ponatisov. Naša šola je pozitivistična. Žal ne vem natanko, kaj to pomeni. Vendar vprašajte kogarkoli. Vsak vam bo vedel odgovor. Vsaj enega. In vsak drugačnega. Naša šola je slabo opremljena in se ne modernizira. To pomeni, da direktor na koncu leta pove, da so za kredo in pisarniške potrebe potrebni več kot za vsa učila skupaj. Naša šola ne skrbi za nadarjene...

Zdaj bi z naštevanjem kazalo

vočasno odločijo za primerno dodatno zavarovanje.

Je pa tudi v državnih bolnišnicah čisto dobro in na TV so rekli, da za hude srčne bolnike poskrbe skoro ravno tako dobro kot v privatnih za tiste, ki imajo na primer zatrgan noht. Upam, da bom s temi komentarji vsaj malo prispeval k temu, da naši vrli nesebični zdravniki (joj, oprostite: doktorji) čimprej uresničijo svoje želje.

nehati, čeprav bi mnogi kolegi radi še nadaljevali: naša šola ima preluknjano streho, v naši šoli se je udril strop, naša šola je brez tekoče vode in ima za masha stranišča in tako naprej. Vendar so to le lokalne karakteristike naše ekstenzivne šolske mreže, ki nimajo neposredno nič opraviti s celotno podobno naše šole, lahko pa bi katerega od staršev zbegali, da bi nehal pošiljati otroka v šolo, kar pa je protizakonito, čeprav ni smrtno nevarno, kot npr. pošiljati ga v Šmarje pri Jelsah. (Nekateri Romi — cigani — še ne pošiljajo svojih otrok v šolo. Med drugim morda menijo, da je naša šola malomeščanska. No, mnogi jih tja pošiljamo prav zato, ker je taka. Op. pisca.)

In privatne šole bi rešile večino od naštetih, pa ne naštetih problemov našega šolstva. Naj razložim, kako.

Najprej bi kazalo spremeniti

Pr. — beri profesor

Nuja za dvig ugleda učiteljskega poklica je vsaj taka kot potreba, da za zdravnike spet uvedemo doktorski naslov. Tudi nam učiteljem se zdi za malo, da nam ne pravijo več „profesor“. Ne bi se sicer več vlekli za okrajšavo prof., ampak bi iz ekonomskih razlogov kazalo pristati na „pr“. Če za zdravnike pišemo dr. Tapata, zakaj ne bi za profesionalne učitelje zapisali pr. Tapata?

Problem osipa bi bil rešen takoj. Državne šole bi učile otroke le za življenje: kozmetika, reja otrok, seksualna vzgoja in trening, telovadba in družabne igre. Akademске predmete bi zliži v primerne predmetne skupine in jih tako bolj približali življenju. Ocenjevanja in spričeval seveda ne bi bilo več. Vsi bi šolo izdelali in odpadla bi frustracija zaradi neuspeha.

Bolj akademsko nadarjeni otroci, ki se tako običajno rode v boljših družinah, bi lahko šli v privatne (javne) šole, ki bi bile pa bolj izpitno usmerjene. Starši bi tako imeli pravico zapraviti denar za šolanje svojih otrok. Profesor Baron z londonske univerze je prepričan, da v svobodni deželi starši morajo imeti to možnost. Da ne bi bilo socialne diskriminacije, bi šti-

način govorjenja. S spremembo nomenklature skalimo situacijo kar je dobra začetna poteza. Zgledujemo se spet po Angležih. Privatne šole imenujmo „javne šole“ (public schools, op. pisca). Za učitelja je nerodno reči, da je privatni učitelj. To spominja človeka na fevdalno navado ali pa na privatne obrtnike. Obe asociaciji pa sta ne vsečni. Tudi zdravniki nočejo biti privatniki, temveč se potegujejo za „privatno prakso“. No, učitelji bomo zahtevali „privatno teorijo“.

To bo imelo neverjetne posledice za spoštovanje učiteljskega poklica, za katerega smo pri naštevanju težav naše šole pozabili povedati, da ga ni več (spoštovanja namreč, op. p.). Učiteljstvo se bo lahko razdelilo na dve skupini. Morda celo kazalo ustanoviti znotraj našega Sindikata delavcev državnih dejavnosti dve šolski skupini (kot v Angliji). V Prvi skupini naj bi bili profesionalni učitelji (career teachers) iz pravih (oprostite, javnih) šol, morda ravnatelji državnih. Drugi pa bi bili navadni državni učitelji in zlasti učiteljice, katerih glavni poklic je tako gošpodinjstvo. S tem bi preprečili notranja trenja zaradi plač. Govorimo se nam ne bi pripetilo tak kot v Angliji, ko so boljše učitelji letos stavkali zato, da bi ovrgli zahteve svojih nižjestranskih kolegov glede povzročanja OD.

pendirali tiste, ki bi se slučajno rodili v kaki navadni podeželski družini, kjer ne bi bilo osnovne šole z latinščino in grščino, specializiranih gimnazij za matematiko in klasične jezike, kot jih imamo v beli Ljubljani. Veda je zaradi naravne selekcije takih primerov malo. Spodnja nejši starši so se navadno že preselili v mesto, upoštevajo zakon naravne selekcije.

Za tako urejeno šolstvo treba dosti manj denarja. Politična moč tistih staršev, kateri otroci bi ostali v „državnih“ šolah, bi bila namreč majhna. Razen tega pa tem šolam ne bi bili potrebni vsi mogoči učiteljski pripomočki. Skrbeti bi bilo treba le, da bi bili otroci srečni, ne bi doživljali pretresov, da bi se počeli le tisto, kar bi sami želeli in da ne bi bili ozko naravnani na učenje za ocene in izpite. V tej ljujnu je potem tako najvažnejša naravna sposobnost, prilagoditev okoliščinam in znajdnost v novih situacijah.

Učbeniki in učni načrti državnih šol ne bodo več potrebni in tako seveda ne bodo mogli zastareti. (Tako približno je v Angliji. (Op. p.))

JANEZ FERBA

(Se nadaljuje)

POGLED SKOZI ŠOLSKO OKNO

Delovne izkušnje — samo do 37 let

Čudim se, da žolčne razprave po zbornicah in med prosvetnimi delavci o nizkem vrednotenju dela starejših ne najdemo večjega odziva v našem stanovskem glasu. Razen nekaj piscev člankov se skoraj nihče ni lotil razglabljanja, ki bi osvetlilo vzroke, zakaj zadnji čas tako malo vrednotijo delovne izkušnje in dopuščajo tako majhne razlike v prejemkih med staro in mlajšo učiteljsko generacijo. Ali želijo samo z boljimi prejemki začetnikov pridobiti ljudi za pedagoški poklic? Kdor nastavlja tako vabo, bo kmalu razočaran, saj zahteva učiteljski poklic poleg zagotovljene gnotne osnove še nekaj več (čeprav z idealizmom v današnji potrošniški družbi tako in tako ni mogoče shajati). Ali so morda pri sestavljanju osnov plačevanja in sestavljanju točkvalnega sistema prevladovali samo mlajši in so si norme prilagodili? Potem smo jih pač slabo vzgojili v spoštovanju do minulega dela in drugačnih pogojev, v katerih je delala starejša generacija učiteljstva, ki je sedaj prizadeta.

Poglejmo, kdo so danes ti najbolj prizadeti učitelji, ki so kulminacijo svojih prejemkov dosegli po 15 službenih letih. To so učitelji, ki so še v stari Jugoslaviji občutili bedo takratne države, ko so morali po več let čakati na službo. Če jih je takratna družba razočarala in onesrečila, bi vsaj današnja ne smela biti krivična. Med današnjimi učitelji je ogromno medvojnih aktivistov, internirancev, partizanskih borcev, ki so že tako rahlega zdravja in bi bili potrebni posebne obravnave. Nadalje je tu vsa tista povojna učiteljska generacija, ki je v najtežjih pogojih povojne obnove porušene domovine obnavljala naše šolstvo in garala ne samo v šoli, temveč tudi v številnih organizacijah. Ali naj imajo sedaj ti utrjeni in izčrpani tovariši tako plačilo, da se njihov takratni delež pri divri nerazvitega podeželja danes nič več ne upošteva? Takrat ni nihče plačeval nadur, celodnevne pouka, nadštevilčnih razredov ali več oddelkov skupaj. Delati si pač moral tako, da si svoje delo opravi. Takrat so bili plačilni razredi, ki so začetnikom določali dokaj manjšo plačo kot tistim, ki so imeli že več let službe. Takrat ko bi nekdanji začetniki že dosegli glede na službena leta boljše plačo, pa so bili plačilni razredi opravljeni.

Sedanja načela napredovanja do 15 let službe, kar imenujemo delovne izkušnje, so nesprejemljiva, še zlasti iz starostnega vidika. Naj navedem primer: Ko je učenec sposoben za pedagoško gimnazijo, je star 15 let. Če v redu konča štiriletno šolanje na srednji šoli jih ima 19. Šolanje na pedagoški akademiji traja dve leti, če pa dodamo še eno leto pripravi na diplomu, je učitelj z 22 leti izšolan. Po sedanjem načelu pridobiva delovne izkušnje največ 15 let in takrat bo star 37 let. Kaj menite, ali smo bili res takrat že na višku svojih delovnih sposobnosti? Menda ne, saj vemo, da so najbolj zreli leta človeškega življenja med 40 in 50 leti starosti.

Obstal si in ne moreš več naprej, ker je nekdo sestavil ta nemogoč sistem, da ga ni primera na svetu. Ko sem se pogovarjal s nekaterimi učitelji drugih držav, so mi povedali, da so tam razdelili plačami začetnikov in onih, ki končajo službena leta, tudi trikratno. Mi pa ravnamo tako, da so se razlike samo 25 % in razglašamo za pravilno, pravično, pametno, človeško. V odvisnosti od plače, kakršno si dosegel pri 32. letih življenja, ki je po zdravstvih ugotovitvah torej nekje na meji med 65 in 67 leti. Torej bodo posledice današnjih tako nemogočih načel spreminjale let.

IVAN POŽAUK

Prihodnjim vzgojiteljicam — hvala

V sredo, na dan žena, je ljubljanska televizija ob 20.30. uri prikazala reportažo o glasbenem in likovnem izpovedovanju dijakov vzgojiteljske šole v Ljubljani. Prikazale so nam, kako znajo z ritmom in s plesom izraziti nežnost, ljubezen, razočaranje. To smo ob tej oddaji lahko občudovali njihovo ustvarjalnost, voljo prijeten večer. Ne moremo mimo pohvale, ki jo lahko prav ob priložnosti izrečemo vsem tistim prihodnjim vzgojiteljicam, ki s svojimi bogatimi in kakovostnimi nastopi že vsa leta v vzgojnih varstvenih zavodih (ob prihodu dedka mraza in pustovanju) poljale naše malčke v pravilni svet, v katerem tako radi živijo. Odraslim pa so pripravile prijetno doživetje in sprostitve, vredne najtoplejše zahvale.

Skupna komisija za pripravo samoupravnega sporazuma za področje osnovnih šol je na seji dne 28. 2. 1972 sprejela sklep, da na osnovi številnih zahtev interesnih skupnosti, osnovnih sindikalnih organizacij in posameznih osnovnih šol podpisnic sporazuma sproži postopek za spremembo samoupravnega sporazuma, in sicer:

1. v 8. členu naj se točkovna vrednost delovnega mesta pod zap. št. 9 — učitelj in delavec z višjo izobrazbo poveča na 265 točk. Predlog temelji na pregledu samoupravnih sporazumov v drugih dejavnostih, kjer so ta delovna mesta višje vrednotena in na množičnih zahtevkih podpisnic sporazuma, da se regulirajo razponi osebnih dohodkov delavcev s srednjo, višjo in visoko izobrazbo. Menimo, da bi bila ta stimulacija izredno potrebna zaradi vse večjega primanjčevanja kadrov, zlasti predmetnih učiteljev, na osnovnih šolah;

2. v 16. členu naj bi se delavcu brez strokovnega izpita zmanjšal kalkulativni osebni dohodek iz 8. člena za 10 %. Veliko temeljnih izobraževalnih skupnosti in osnovnih šol se dogovarja za enotna merila dodeljevanja sredstev za osebne dohodke, ker pride pri izračunu za delavce z manj leti delovnih izkušenj do tega, da ne dosežejo poprečne vrednosti kalkulativnega osebnega dohodka za delovno mesto. V bistvu gre samo za notranjo delitev, ne pa za povečanje kalkulativnega osebnega dohodka.

Vse podpisnice samoupravnega sporazuma pozivamo, da pošljejo pismeno soglasje k sklepm komisije za spremembo samoupravnega sporazuma v roku 15 dni po objavi. Le v tem roku ne bo pismenih ugovorov na naslov skupne komisije, bomo šteli da s predlogom soglašate.

PREDSEDNICA SKUPNE KOMISIJE
MILENA BOROVAC

Slabo blago za drag denar?

(Nadaljevanje s 1. strani)

Adroviški strukturi v SRS še dolgo ne bomo mogli zanemariti.

Ob tem seveda lahko začnejo polemiko o tem, zakaj mlajša, ki je končala večerjo osnovno šolo, ni uspevala in ni hotela nadaljevati šolanja v redni osnovni šoli. Verjetno ima nekaj levji delež šolska neprilagojenost, ki jih je spravljal v konflikte z učnim osebjem. Sicer si ne bi mogli razložiti, za kaj je 71 % slušateljev večerne osemletke v Postojni prekinilo redno šolanje takoj po končani osnovni, in sicer v 7. ali 8. razredu. Videti je, kot da so koga čakali, da pokažejo učni uspeh v redni šoli fige. Na nedolgoost kaže tudi velik odstop edincev med „večerki“. Vemo, da so edinci v večerjo pogosto problematični. Otroci s končano redno osemletko izvirajo pretežno iz družin z dvema otrokoma (49 %), sluteči večerne osemletke pa so edinci (14 %) ali pa so iz družin z več kot dvema otrokoma (57 %).

Hkrati opazimo v večerji ne samo šoli tudi povečan odstop učnih uspehov. V Postojni je kar 22 % iz zelo materialno ogroženih družin (redna osemletka le 11 %). Več je tudi tistih, ki izrazitimi motnjami vedenja (9 % v večerji in le 2 % v redni osemletki), 23 % jih je v večerjski in šolski dobi prelozilo težje boleznijo (redna osnovna šola le 14 % takih primerov), 10 % pa jih živi v neurejenih družinskih razmerah (redna osemletka le 4 %). Ne moremo, ali veljajo podobne številke tudi za druge večerne šole. Če pa veljajo, potem delavske

univerze s svojimi večernimi oddelki osnovne šole rešujejo sicer sposobne otroke, ki pa so bili v času rednega šolanja neprilagojeni zaradi osebnostnih deviacij, posledic bolezni, težkih družinskih razmer in pa velike revščine. To pa je vsekakor dovolj, da jim izrečemo zaupanje za delo, ki so ga opravile in ga še opravljajo.

DRAGO KOLENC

Zaposlenost žene — matere zunaj hiše daje otrokovi vzgoji svojstven pečat. Pri vzgoji majhnega otroka postane precej bolj udeležen oče; ta otroka hrani, ga kopa, previja, vodi na sprehode in se igra z njim. Tovrstna očetova dejavnost slabi tisto tesno čustveno povezanost, ki sicer obstaja med otrokom in materjo, poleg tega pa očetova tesnejše povezave z otrokom. Pristnejša aktivna povezanost otroka in očeta blaži nasprotja med vzgajanjem blage matere ter strožjega bolj odmaknjenega očeta; ta nasprotja so obstajala v družinah z nezaposleno materjo; tu je začel oče sodelovati pri vzgoji šele kasneje, ko je bil otrok že nekoliko večji. V takšnih razmerah se med otrokom in materjo ne ustvarja preveč močna povezanost, zaradi česar se otrok kasneje hitreje in lažje čustveno osamosvoji.

Pogosto menjavanje vzgojiteljev ovira ter otežuje vzgojni proces. Otrok pa mora imeti dovolj časa in priložnosti, da se na vzgojitelja čustveno naveže ter da bi ob identifikaciji z njim lahko gradil svojo osebnost. Če otroci pogosto spreminjajo okolje ter vzgojitelje, se utegnejo razvijati v omahljive ali vzgojno zanemarjene osebnosti.

d. M. Beck — DVORŽAK

KISLE RESNICE

Lahko je bilo učiteljski raji v turških časih. Ko so zagoreli kresovi, je jasno vedela, pred čigavi pipci je treba odnesti kožo na varno. V nevarnosti ni bila osamljena, ker je bila sestavni del ce-

Katalog 3 — podlaga za usklajevanje samoupravnih sporazumov

(Nadaljevanje s 1. strani)

usklajevanju pravilnikov o delitvi dohodka in osebnih dohodkov s samoupravnimi sporazumi, hkrati pa odgovore na najpomembnejša vprašanja, ki nastajajo pri uresničevanju samoupravnih sporazumov.

Na seji predsedstva so poudarili, da se je treba lotiti usklajevanja samoupravnih sporazumov organizirano: po demokratski in strokovni poti je treba priti do boljših in ustrežnejših določb. Različne interese bo mogoče usklajevati le na podlagi temeljitih analiz in strokovnih ugotovitev. Razlike med posameznimi skupinami so možne le, če so utemeljene tako prepričljivo, da jih bodo z razumevanjem sprejele vse družbene dejavnosti.

Podpredsednik RO Slavko Grčar je ob tem še posebej poudaril: — Želimo, da bi bil Katalog 3 ne le dokument republiškega odbora, temveč predvsem dokument skupnih komisij za samoupravne sporazume. Nova publikacija naj bi spodbujala k pravilnemu in zakonitemu uresničevanju samoupravnih sporazumov, omogočala njihovo čimbolj usklajeno dopolnjevanje in spreminjanje,

vplivala na izpopolnjevanje sistema plačevanja dela družbenih dejavnosti in praktičnih ukrepov na tem področju v skladu za načeli, osnovami in merili samoupravnih sporazumov. Ni dvoma, da bo z nazornim prikazom določb pripomogla k učinkovitejšemu javnemu nadzoru nad uresničevanjem sporazumov, pa tudi zaostila ustrezno odgovornost organov in posameznikov.

Vsi navzoči so bili enotnega mnenja, da je spodnja meja (najnižje osebne dohodke, določene v samoupravnih sporazumih) dovoljeno znižati edino v primeru, če zaide celotna delovna organizacija v izjemno težak položaj. (V tem primeru znižamo vse osebne dohodke — najnižje dovoljeno do 550 din). Zgornjo mejo pa je dovoljeno prekoračiti samo v primeru, če kdo v resnici opravlja dvojno delo ter porabi za svoje delo tudi dvojni čas. Osnova je vselej: koliko dela si opraviš.

Samoupravni sporazumi imajo namen, da odpravijo grobe razlike med posameznimi zaposlenimi. Seveda vsega ni mogoče odpraviti naenkrat, zato se mnoge organizacije sporazumom postopoma približujejo. Ponekod nastajajo trenja za-

Pedagoški bavbav in kar je v zvezi z njim

lotne raje. Z združeno močjo je zedinjena sosenska usmerila golide kropa v obilno vsebino rdečih hlač in turška nevarnost se je hudo opečena odvalila dalje. V deželi je spet zavladal mir.

Tako enostavno se preprosto ljudstvo dandanes ne more rešiti nobene nevarnosti. Sploh pa si česa takega ne more privoščiti šolska zbornica. Že v ranem jutru zasede tovarišija položaje na okopih vzgoje in izobrazbe. Na sindikalnih izletih je bilo pa večkrat slišati kritiko, kako slabo deluje pedagoško dežurstvo. Prevečkrat se je že zgodilo, da prizadeti niso zvedeli, kdaj je nebo posivelo. Čutili so samo to, da je udarilo naravnost vanje: odločen prihod odločnega inspektorja. Postava je zrasla iz tal in rekla, kar mimo delajte dalje, in se usedla v zadnji klopi.

Kako boš delal mimo dalje! Neskončno te jezi, ker dežurni v prvi učilnici, odkoder se sijajno vidi na cesto, ni oprezal skozi okno, čeprav je to obljubil. Ker je zanemaril osnovno dolžnost, ni mogel izpolniti naslednje, da bi poslal Tičeta z listkom v drugo nadstropje. Zato prizadeti tovariš ni mogel pravočasno reči: no, otroci, bomo pa zdajle ponovili še o neverici. Kajne, kako ljubeč repek ima verica? Zaradi tega repa je vse izgubljeno. Prihranjena snov iz živalstva je kar naenkrat brez vrednosti, in to samo zato, ker je oni lipe v pritličju dremal, namesto da bi pogledoval skozi okno. Ko vendar ve, da se oblast lahko vsako uro skoplje nadte!

In zdaj ta kobilica tiči v zadnji klopi in te uničuje. Zažira se v zvezke, ki jih je nalovila po razredu, in v tvoje velepriprave. Štefna po dnevniku. V roki vihti črno škripalo in nekaj zapisuje. Izgon iz raje, to je jasno kot beli dan. Predlog za posebno ravnateljevo mentorstvo.

Da bi vsaj zvonilo! Otroci pa kot roj: tovariš, kdaj je Aleksandra Velikega pičila muha? Kobilica si zapisuje, da tov. R. ne ve, kdaj je vladarja sveta popadla malarija: eno leto prej ali ravno tristottrindvajsetega in da sploh ni razložil, ali pred našim štejem ali za njim.

Prihodno uro — kar takoj prvi dan po nevihti — je tovariš učitelj razlagal turške vpade. Tako nazorno je govoril o golidi kropa, da bi se inspektorja pogrelo, pa čeprav ni Turek.

Kljun je otresala Berta Golob

Pišejo nam

Smo za javnost dohodkov

Materialni položaj prosvetnih delavcev je že dokaj časa neurejen. Vedno znova se moramo boriti za ustrezno družbeno priznanje našega dela.

Če bi bili vsi delavci za približno enak trud približno enako (čeprav slabo) nagrajevani, bi nas sorazmerno manj „bolelo“, kakor pa nas prizadene ugotovitev, da imajo glede nagrajevanja nekateri delavci (zlasti v nekaterih organizacijah združenega dela) ugodnejši, drugi pa neugodnejši položaj.

Ko smo bili prisiljeni podpisati samoupravni sporazum, ki sicer za nas ni bil idealen, smo si nekoliko oddahnili. Kmalu pa se je našel nekdo, ki je na osnovi določenih razmer vrednost te pogodbe močno zmanjšal.

Iz izkušenj torej lahko povzamemo, da se s samim samoupravnim dogovorom ne bomo kmalu (beri „nikoli“) mogli enakovredno primerjati z nekaterimi drugimi službami.

Ob tej priložnosti se spomnimo osnovnega načela socializma „DELAVCI JE TREBA NAGRAJEVATI PO DELU“. Res je, da pri nas še nimamo socializma, gradimo pa ga, mar ne?

Ob samoupravnem sporazumu je nujno potrebno hkrati uveljaviti načelo popolne javnosti dohodkov (npr. s pomočjo službe družbenega knjigovodstva). Za čimprejšnjo brezkompromisno in dosledno uveljavitev tega načela bi se morali na vseh ravneh zavzemati vsi prizadeti občani — torej tudi prosvetni delavci.

AVGUST MALUS, Maribor

Glasbeni pouk v sodobni šoli

(Nadaljevanje s 1. strani)

strume v celjskem godalnem orkestru, pomembno sodelujejo v odličnem Kunejevem moškem zboru... Vse to dokazuje le, kako nesmiselno je v splošno izobrazbeni šoli ločiti ljudi na take, ki potrebujejo kulturo in na take, ki je ne potrebujejo. Končno: ali profil samoupravljalca ne potrebuje kulture?

In kaj smo storili za prosti čas našega delovnega človeka?

Jugoslovanski futurologi napovedujejo zvišanje povprečnega narodnega dohodka za leto 2000 na okrog 3500 dolarjev. Obenem se bo z mehanizacijo proizvodnje podaljšal prosti čas delovnega človeka. Že danes delamo samo pet dni v tednu. Jasno je, da bo človek jutrišnjega dne potreboval mnogo

kulture, če naj svoj obsežni prosti čas preživi na ravni, ki bo dostojna njegovega materialnega blagostanja. Znano je, da izhaja kriminal in druga izkrivljanja prav tako iz preobilja kot iz revščine. Zato je zmotno misliti, da bo človek tehnične ere shajal brez kulture, ki daje življenju lepoto in smisel. Sodim, da ne bi bilo prav, če bi prekinili tanko nit kulture na slovenskih splošno-izobraževalnih šolah.

Nikakor ne smemo dovoliti, da bi v slovenskem kulturnem krogu prevladalo mnenje, da človek atomskega veka ne bo potreboval kulture. Človek bo brez dvoma lahko marsikaj preoblikoval, le svoje narave ne bo mogel spremeniti. Podobno, kot bo vedno potreboval svetlobo in zrak, ga bo tudi sprem-

STE ŽE
PORAVNALI
NAROČNINO?

GOLOBA (linorez — Srečko Hren, osn. šola „Janka Premrla Vojka“, Koper)

URA (linorez — Babica Lončar, osn. šola Celje)

ČIM BOLJE SE BOMO POZNALI

V Tacnu pod Šmarno goro

»Kovačnica« mladih miličnikov

Letošnja generacija miličnikov kadetov strokovne šole za notranje zadeve, je v Tacnu pod Šmarno goro, že peta po vrsti. Več kot 160 mladih fantov šteje ta generacija, ki je mimo grede rečeno, ena izmed najštevilnejših, odkar je »kovačnica« mladih miličnikov v Tacnu pod Šmarno goro, nedaleč od Ljubljane, začela z delom, s strokovnim izobraževanjem mladih miličnikov. Kljub temu da je bil lanski vpis v šolo najštevilnejši, so letos, po besedah ravnatelja šole višjega inšpektorja ANTONA ZUPANČIČA, le neko-

liko zaskrbljeni, kajti do začetka letošnjega marca je prišlo v šolo komaj 15 prijav.

»V odsek za miličnike kadete,« je dejal ravnatelj šole Anton Zupančič, »sprejemamo mladince, ki uspešno končajo osemletno osnovno šolo in da niso starejši od 17 let. Okoli 150 miličnikov kadetov sprejmemo vsako leto v šolo. Sprejeti pa so le tisti, ki so telesno popolnoma zdravi in ki uspešno opravijo sprejemni izpit iz slovenskega jezika, telesne zmogljivosti in psihološkega testiranja. Šolanje traja tri leta. Pouk je sodoben. Poteka v učilnicah in kabinetih. Velik poudarek damo tehničnemu znanju. Že v prvem letniku se vsi naučijo fotografirati, ravnati s teleprinterji in radijskimi postajami ter voziti moped v drugem letniku znajo že voziti težje motorno kolo, v tretjem letniku pa morajo vsi opraviti tudi vozniški izpit za osební avto. Tudi za športno in kulturno izobraževanje na šoli in zunaj nje je dobro poskrbljeno, saj se na šoli kadeti športno uveljavljajo kar v 16 sekcijah ali klubih kulturno-prosvetna dejavnost poteka v šestih sekcijah. Imajo tudi pevski zbor in svoj ansambel. Izdajajo šolsko glasilo »Rozmanov gaj«. Vsi kadeti bivajo med šolanjem v internatu. Hranijo se v svoji samopostrežni restavraciji. Vso oskrbo imajo brezplačno. Sem sodijo tudi učni pripomočki, uniforme, obutev, perilo in denar za manjše osebne potrebe. Skratka, pogoji za šolanje in učenje mladih fantov na šoli za miličnike so odlični. Seveda, so tudi dobri učni uspehi, saj je ob koncu lanskega šolskega leta v vseh treh razredih letnik uspešno končalo kar 97,37 odstotka učencev s čimer se skorajda ne more pohvaliti nobena srednja šola. Srednja, da! Po končanem tretjem letniku in uspešno opravljeni diplomski imajo namreč fantje priznano srednjo šolo in s tem tudi vse pogoje za vpis na višje in visoke šole, kar mnogi s pridom izkoristijo. Oproščeni so tudi služenja vojaškega roka.«

Ravnatelj strokovne šole za miličnike kadete v Tacnu, višji inšpektor ANTON ZUPANČIČ

Podvelka

Zbirajo stare učbenike

Osnovne šole v koroških občinah že tri leta uspešno zbirajo stare, že uporabne učbenike, ki so namenjeni socialno šibkim učencem. V teh letih se jim je posrečilo zbrati nekaj nad dva tisoč takih učbenikov. Najbolj so se do sedaj izkazali v Podvelki. Že letos in pa v prihodnjih letih nameravajo pomoč socialno šibkim učencem še povečati. Prvošolci bodo že letos dobili brezplačno učbenike za novo matematiko.

Tabor v Savinjski dolini

Še enkrat so segli v žep

Poleg rednega krajevnega samoprispevka žalske občine za obnovo šol so morali pred dnevi občani Tabora v Savinjski dolini še enkrat seči v žep. V tem kraju namreč gradijo novo šolo. Denarja iz samoprispevka pa bo dovolj le zgraditev stavbe, ne pa za notranjo opremo. Za nakup le-te so morali organizirati novo zbiralno akcijo. Pri prvi akciji, ko je šlo za uvedbo samoprispevka, pa tudi pri drugi, ko so zbirali denar za opremo šole, so domačini pokazali veliko razumevanje in brez negodovanja še drugič segli v žep.

Gornja Radgona

Referendum uspel

Referendum za uvedbo samoprispevka, namenjenega za gradnjo šol in objektov za otroško varstvo v radgonski občini, za območje treh krajevnih skupnosti (Gornja Radgona, Spodnja Ščavnica, Črešnjevec-Zbigojce-Police), je uspel. Od nekaj nad 4200 vpisanih volivcev je glasovalo 3786 ali skoraj 90-odstotkov volivcev. Za samoprispevek se jih je odločilo 3263 ali dobrih 77 odstotkov.

Že v drugem letniku vsi miličniki-kadeti spretno obvladajo tudi težje motorje na slabem terenu. Prav motoristika je mnogim kadetom najbolj priljubljena

Vsi so iz Rakitne. Da, iz tiste Rakitne, kjer imajo že nekaj let umetno jezero, lepo pokrajino, dosti snega in vedno veliko turistov. Le otrok je v Rakitni malo. Premalo za popolno osemletko. V vseh prvih štirih razredih te podružnične šole ni niti 40 učencev. Tisti, ki hodijo v višje razrede, se vozijo v Preserje pri Borovnici. Tem bodo nekateri izmed teh otrok na sliki sledili že letos, drugi pa prihodnje leto. Vse ob svojem času in seveda s primernim uspehom

Škofije pri Kopru

Nova šola in samoprispevek

Ni še dolgo tega, ko so na Škofijah izvedli javno tribuno o vprašanju šolstva. Inicijativni odbor, ki so ga izvolili na tej tribuni, se je že sestal in tudi pregledal idejni načrt nove šole, ki ga je v zelo kratkem času izdelal Slavnikov projektivni biro. Načrt za šolo predvideva sodobno paviljonsko gradnjo, ki bo hkrati tudi cenena, saj bo celotna šola, po sedaj veljavnih cenah stala le 5.500.000 din. Javne tribune so se poleg predstavnikov občinske skupščine udeležili tudi predstavniki sveta za šolstvo in temeljne izobraževalne skupnosti, ki so se tudi že dogovorili o financiranju šole. Te dni namreč že pripravljajo referendum o krajevnem samoprispevku, za katerega so se občani izrekli že na javni tribuni. Za začetek, kot spodbuda za gradnjo nove šole, je krajevni skupnosti v Škofijah, Slavnikov projektivni biro Studio iz Izole, poklonil idejni načrt njihove nove šole.

Črnomelj

Več odličnjakov pa tudi...

Osrednja osemletka v Črnomlju, brez podružničnih šol, je ob polletju, v primerjavi s prejšnjimi leti, dosegla pri učnem uspehu velik napredek. Dobrih 77 odstotkov učencev je bilo pozitivno ocenjenih. Od 1012 učencev je bilo kar 131 odličnjakov, žal pa je bilo na šoli tudi 63 učencev, ki so imeli v spričevalu po 3 in več slabih ocen.

Nedvomno si šola nadvse prizadeva učni uspeh še izboljšati. Samo od lanskega začetka šole pa do počitnic so nudili učencem okrog 1500 ur dodatnega pouka, kar pa na šoli, kjer so s prostori dokaj na tesnem, ni ravno lahko izvedljivo. Vendar so ob uspehu, kakršnega so dosegli ob polletju, na težave z dodatnim poukom že pozabili in še z večjo vnemo nadaljujejo začeto delo.

Slovenska Bistrica

Opravljen delo

Pred dnevi so končali dela pri obnovi centralnega otroškega vrtca v Slovenski Bistrici, ki sprejme okoli 110 otrok. S preureditvijo starega vrtca, ki jo je s pomočjo posojila financirala sekcija za otroško varstvo pri občinski temeljni izobraževalni skupnosti, so poleg novih prostorov dobili v vrtcu tudi novo sodobno urejeno kuhinjo in s tem tudi možnosti za deseturno varstvo otrok.

Sežana

»Da« za vrtec

V Sežani, Šmarjah, Danah, Merčah, Lipici in Orleku so občani glasovali za samoprispevek za gradnjo otroškega vrtca v Sežani. Udeležba na voliščih je bila 90-odstotna. Kar 75 odstotkov volilnih upravičencev se je odločilo za samoprispevek. Tako bodo do 25. maja 1973. leta v Sežani zgradili otroški vrtec, v katerega bodo lahko sprejeli 160 otrok.

Vrhnika

Za male šole ni kadra

Čeprav je bil učni uspeh ob letošnjem polletju v vseh treh vrhniških osnovnih šolah kar 95-odstoten, že sedaj mnoge skrbi ugotovitev, da bo prag osnovne šole letos prvič prestopilo kar 160 mladih Vrhnčanov. Med vsemi temi jih je namreč le 30 v vrtcu. Znano je namreč, da dela šola, vsaj na začetku, več preglavic tistim, ki niso hodili v vrtec. Res da je tu še trimesečna mala šola, ki naj bi začetne težave vsaj nekoliko omilila, vendar so na Vrhniki zaskrbljeni tudi zaradi male šole, ker nimajo dovolj strokovnega kadra.

NEKATERI ODLOMKI IZ PROGRAMA IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI SR SLOVENIJE

Letošnji program izhaja med drugim iz usklajevanja z delovnim programi republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, zavoda za šolstvo SR Slovenije, ter pedagoškega inštituta.

O IZOBRAŽEVALNIH SKUPNOSTIH: Izobraževalna skupnost SR Slovenije bo pripravila analizo o uresničevanju zakona o izobraževanju skupnosti in o financiranju vzgoje in izobraževanja v republiki. Analiza naj bi ocenila dosednji razvoj in delovanje samostojnih interesnih skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja ter opozorila na pomanjkljivosti in probleme, ki se v njihovi praksi pojavljajo.

O IZRAVNAVANJU POGOJEV ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: Kljub dosedanjim naporom družbene skupnosti, da ustvari enake možnosti za start v šolo in šolanje vsem otrokom zaradi nerazvitosti okolja in socialne ogroženosti družin različne vedno obstajajo. V postopnem, toda hitrejšem in načrtnejšem odpravljanju teh razlik na vseh področjih, kjer se izražajo, je treba računati z materialnimi možnostmi družbene skupnosti kot celote upoštevati načelo solidarnosti staršev in vseh delovnih ljudi. V prizadevanja se vključuje tudi republiška izobraževalna skupnost, ki bo kot eden izmed nosilcev akcije za izenačevanje pogojev vzgoje in izobraževanje otrok pripravila konkreten operativni program za tiste vzgojne in izobraževalne dejavnosti, ki jih sofinancirajo (predšolska vzgoja, mala šola, podaljšano bivanje, testiranje novincev, šolska svetovalna služba, investicije).

O REŠEVANJU KADROVSKIH VPRAŠANJ: Na pobudo skupščine SR Slovenije je potrebno pripraviti program akcij, ki naj obvezoval vse temeljne in republiško izobraževalno skupnost reševanju kadrovskih vprašanj. Pri tem programu se bodo angažirali kadrovske komisije izobraževalnih skupnosti, ki si bodo zlasti prizadevale za usmerjanje nadarjenih učencev v pedagoški poklic in njihovo štipendiranje, za pridobivanje ustreznih strokovnih kvalifikacij učnega kadra in za njegovo permanentno strokovno izpopolnjevanje, za nagrajevanje posebnih uspehov, za evidenco perspektivnih kadrov in še za druge naloge kadrovskega značaja.

Trebnje

Tipske montažne telovadnice

Montažnim Marlesovim oleskim vrtcem bodo prav kmalu sledile tudi tipske montažne telovadnice, ki jih bo izdeloval podjetje TRIMO iz Trebnje. Pred dnevi pa so v Ljubljani ustanovili tudi pogodbeno skupnost za industrijsko gradnjo šol in telovadnic, zato da ceneje in hitreje prišli do novih telovadnic, šolskih zgradb športnih dvoran. Poleg republiške izobraževalne skupnosti, voda za šolstvo, sekretariata za prosveto in kulturo je sporazumno podpisalo še pet podjetij, med njimi tudi tovarna športne opreme ELAN iz Begunj na Goriškem ter trebanjski TRIMO. Šole vse po sedanjih načelih in predvidevanjih, se bodo montažne telovadnice v Sloveniji hitro razširile, posebno, če montažna telovadnica v Sežani, ki že stoji, uspešno postane svoj krst.

Iz Dola pri Mimi na Dolenjskem se NADI RESNIK vsak dan napoti v šolo v Trebnje in od tam zopet domov. Dobro uro pešačenja eno in prav toliko v drugo smer. Pozimi in ob slabem vremenu še več. Iz njene vasi hodi še nekaj otrok v trabanjsko šolo. Vendar poredko gredo skupaj. Vsak zase poizkusa srečo s »stopanjem« avtomobilov. Včasih uspe, največkrat pa ne. In kadar so noge le preveč utrujene, takrat prav radi prisedejo tudi na voz. Samo da se peljejo.

Jubilej kmetijske šole v Mariboru

Sto let kmetijskega pouka

Pred dnevi so profesorji in dijaki srednje kmetijske šole v Mariboru s skromno slovesnostjo proslavili stoletnico ene najstarejših kmetijskih šol v Evropi. Enajstega marca pred sto leti je bila namreč ustanovljena vinogradniško-sadljarska šola, ki so jo obiskovali tudi učenci iz

drugih držav. Čeprav je v prvih 50 let to nemška šola bilo med učenci največ otok slovenskih kmetov.

Veliko let je bila mariborska srednja kmetijska šola edina Sloveniji, po drugi svetovni vojni pa je dala že 1880 absolventov.

Kmetijska srednja šola v Mariboru pod Kalvarijo

Načrt razvoja vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji

VSEBINA

1. UVOD
2. IZHODIŠČA NAČRTA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA
3. PREDŠOLSKA VZGOJA IN VARSTVO
4. OSNOVNE ŠOLE
5. POSEBNE ŠOLE
6. SREDNJE ŠOLE
7. OBSTOJEČI ČLOVEŠKI RESURSI ZA ŠOLANJE V OBDOBJU 1971–75
8. VISOKE ŠOLE
9. IZOBRAŽEVANJE PO IZSTOPU IZ REDNEGA ŠOLANJA
10. ELEMENTI SOCIALNO-EKONOMSKEGA IN REGIONARNEGA RAZVOJA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA SISTEMA
11. IZOBRAZBENI PRODUKTI PO OBČINAH V SR SLOVENIJI

1. UVOD

1. 1. V pričujočem načrtu razvoja vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji podajamo razvojni načrt vzgojno-izobraževalnega sistema v SRS do leta 1975. Kakor je vsako načrtovanje nevhvaležno, tudi ta načrt razvoja izobraževanja nima ambicij biti dokončen in sklenjen. Pri instituciji, ki ga je izdelala, nameravamo prikazati in oceniti možnosti za smotrnejše in določnejše ukrepanje na področju izobraževanja v času do leta 1975 in tudi v dolgoročnem obdobju.

Pri načrtu je sodelovalo več posameznikov iz določenih strokovnih področij, kakor tudi vrsta institucij in družbenih organizacij. Načrt je nastajal več kot leto dni. V tem času so ga obravnavali tudi ustrezni organi izobraževalne skupnosti SRS. Na 17. seji skupščine izobraževalne skupnosti SRS pa je le-ta sklenila, da je načrt dovolj dodelan za javno obravnavo.

Pri sestavi načrta smo uporabili doslej znane in objavljene ugotovitve različnih organov, institucij in avtorjev, ki najbolj adekvatno izražajo odločujoča spoznanja, stališča, predpostavke in cilje na vzgojnoizobraževalnem področju. Načrt razvoja izhaja iz že definiranih družbenih stališč in ciljev srednje in dolgoročnega družbenega razvoja SRS, izraženih v naslednjih dokumentih:

1. Stališča o dolgoročnem družbenem razvoju SR Slovenije

2. Osnovni cilji in predpostavke družbenega plana razvoja SR Slovenije v letih 1971–1975

3. Studije, ki so nastale ob izdelavi koncepta dolgoročnega ekonomsko-političnega razvoja SR Slovenije.

Načrt naj pripomore ustvarjati ustreznejšo vzgojno-izobraževalno koncepcijo in politiko, ki bi morala biti glede na družbena pričakovanja, zahteve in cilje, dosti učinkovitejša. Nastal je ob upoštevanju že omenjenih programskih dokumentov razvoja Slovenije. Uprabljeni pristop pri izdelavi načrta predstavlja le enega od možnih pristopov, po mnenju skupščine republiške izobraževalne skupnosti pa najustreznejše izraža možnosti za strokovnejše in učinkovitejše delo na področju načrtovanja izobraževanja. Skupščina meni, naj javna razprava opozori in po možnosti odgovori predvsem na vprašanja iz naslednjih problemskih področij:

— kdo je poklican in kdo bi moral prevzeti odgovornost za opredelitev sedanjih in prihodnjih družbenih potreb za področje izobraževanja. Samoupravno organizirano področje izobraževanja se lahko pojavlja le kot eden od družbenih subjektov, saj ne more in niti ne sme kot edino ocenjevati in opredeljevati sedanje in prihodnje družbene potrebe po kadrih, ki naj jih oblikuje vzgojno-izobraževalni proces. Vprašanje je, če se izobraževalni sistem (samoupravne asociacije, izobraževalne institucije in delovni ljudje v njih) lahko obnaša kot ponudnik uslug v odnosu do tako imenovane širše družbe in njenih potreb. Ali niso za oblikovanje „izobraževalne ponudbe“ odgovorni tudi drugi družbeni subjekti skupščina, IS, politične organizacije, samoupravne in strokovne asociacije, ki bi morali biti bolj aktivno prisotni, tako pri opredeljevanju vsebine kot tudi materialnih možnosti za ustreznejše oblikovanje „izobraževalne ponudbe“; predvsem pa bi morali jasneje opredeliti odgovornost za funkcioniranje učinkovitejšega izobraževalnega sistema, odgovornost za boljšo izrabo znanja, zaposlovanja nosilcev znanja itd.;

— v obstoječih družbenoekonomskih odnosih izobraževanje samo ne more prevzemati odgovornosti za nekatere defekte znotraj izobraževalnega sistema (za neenake možnosti šolanja mladine, za velik osip na vseh stopnjah izobraževanja, za nizko učinkovitost izobraževalnih institucij ob neustreznem vrednotenju in nagrajevanju dela pedagoških delavcev, premajhne prostorske kapacitete šol in domov, za premajhno propustnost šol II. stopnje, za siromašenje funkcionalne baze izobraževalnih institucij itd.) in širše družbene defekte, ki nastajajo pri izrabi rezultatov vzgojnoizobraževalnega procesa: nizki uporabi znanja kadrov v delovnih organizacijah, neustrezni delovni podrejenosti visoko kvalificiranih kadrov v procesu dela, za „kratke stike“ v inovacijski verigi, za nenormalno zunanjo migracijo visokokvalificiranih kadrov, za t. i. notranjo migracijo visokokvalificiranega kadra, ki nima dovolj možnosti za promocijo, ki se pasivizira in pristaja na nizki ravni aspiracij itd.

JAVNA RAZPRAVA NAJ BI POTEKALA V MARCU IN APRILU 1972. LETA.

Pri samem dokumentu je treba opozoriti, da je tako zasnovan šele osnova za nadaljnje delo pri načrtovanju izobraževanja. Predloženi načrt se v enaki meri ukvarja s problemi notranje in zunanje učinkovitosti izobraževalnega procesa. V načrtu, ki prav zaradi svoje obsežnosti ni planski dokument v uveljavljenem smislu, je veliko napisanega tudi o širše družbenih vidikih in problemih, ki vplivajo, če ne celo omogočajo, učinkovitejše izobraževanje. Zato naj bi javno verifikiranje tega dokumenta šele omogočilo ustrezno načrtovanje vzgoje in izobraževanja, ki naj bo osnovano na dognanih družbenih potrebah po izobraževanju.

1. 2. Načrtovanje je ena temeljnih determinant družbenega razvoja. Samo načrtovanje izobraževanja pa je postalo predmet resnih prizadevanj predvsem zaradi dinamičnih in kompleksnih sprememb, ki se dogajajo na vseh področjih družbenega in ekonomskega življenja. Znani so podatki o „eksploziji znanosti“, o podvojitvi znanstvenih spoznanj v zadnjih desetih letih, o številu, koncentraciji in naraščanju strokovnih in znanstvenih kadrov, o tehnologiji, ki se menja v petih do sedmih letih, o znanosti kot neposredni proizvodilni sili, o rasti deleža intenzivnih dejavnikov v ekonomski rasti itd. Razvoj izobraževanja, znanosti in sploh aktiviranje človeških resursov postaja vse bolj odločilen in neposreden dejavnik razvoja sodobnih družb.

Ob teh dejstvih pa v svetu vedno znova ugotavljajo tako imenovano „krizo izobraževanja“. Vse sodobne družbe so soočene z zahtevo radikalne spremembe odnosa do izobraževanja in znanstveno raziskovalnega dela.

Znane so primerjave, da bodo družbe z najboljšim izobraževalnim in znanstvenim sistemom zavzele enak položaj kot so ga nekdanje družbe z največjim naravnim bogastvom ali industrijskim potencialom.

Glede na to se zaostreno postavlja vprašanje organizacije in učinkovitosti izobraževalnega sistema, predvsem z vidika obsega, kakovosti in polnega koriščenja razpoložljivih in potencialnih človeških dejavnikov. Načrtovanje izobraževanja bi moralo, poleg navedenega, odgovoriti tudi na vprašanja večje učinkovitosti izobraževalnega procesa.

1.2.1. Izbor pristopa k načrtovanju izobraževanja in metod sestave načrta izobraževanja je lahko predmet dolgotrajnih razprav z velikimi praktičnimi in teoretičnimi implikacijami. Vse sodobne družbe so ob ugotovitvi neadekvatnosti izobraževalnega sistema ukrepale z ustrezno reformo izobraževanja. Pri tem so bile razvite metode izdelave načrtov izobraževanja, ki so izhajale iz različnih pristopov k načrtovanju izobraževanja. Osnova teh metod so cilji, ki jih želimo doseči ob načrtovanju izobraževanja v družbenem razvoju. Izobraževalni načrti nastajajo na podlagi ciljev in potreb sprememb posameznih družbenoekonomskih sistemov.

Obstajata dva osnovna tipa načrtov izobraževanja, in sicer: kulturno-socialni in „Manpower“ tip načrta. Bistvo obeh je zadovoljevanje potreb posameznika in družbe. Prvi poudarja kulturni in individualni razvoj posameznika, drugi pa bolj potrebe ekonomske rasti družbe in adekvatnega izobraževalnega sistema.

1.2.2. Predloženi načrt izobraževanja izhaja iz naslednjih predpostavk:

- izobraževalna politika in njeni cilji morajo izhajati iz potreb posameznika (svobodna izbira študija) in družbe (potrebni kadri za ekonomski in družbeni razvoj);

- načrtovanje izobraževanja je celostno, implicira dolgoročno usmeritev in ustrezno povezovanje vseh ravni vzgojnoizobraževalnega procesa;

- osnovno statistično gradivo, ki ga imamo na voljo, je zbrano v „neizobraževalne“ namene; zato so nekatere predpostavke in predlogi neadekvatno strokovno argumentirani. Vse to je posledica nenačrtnega raziskovalnega dela na vzgojnoizobraževalnem področju.

Uporabili bomo več metod, podatkov in ocen, ki naj ob faktorjih demografskega, socialnega, ekonomskega, tehnološkega in ne nazadnje političnega značaja podajo oceno obstoječega stanja na kadrovskem, prostorskem in finančno-materialnem področju. Ob nakazanih predpostavkah na teh treh področjih bodo podane možnosti učinkovitejšega vzgojnoizobraževalnega procesa glede na postavljene družbene cilje. Menimo, da je pristop k načrtovanju v predloženem načrtu multiplega značaja, usmerjen na koriščenje obstoječih človeških resursov.

2. IZHODIŠČA NAČRTA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

2.1. Slovenija je premajhen makrosistem, da bi lahko brez obsežnih priprav samo zanjo načrtovali potrebe po kadrih. Gibanja tako majhnih makrosistemov oziroma enot so neregularna in dokaj nepredvidljiva. Odvisna so od gibanj v relevantnih okoljih take enote. Za Slovenijo so relevantna okolja:

- v politični sferi: Jugoslavija, kot celota in države na njenih mejah;

- za njeno industrijo: dežele, iz katerih dobiva surovine, polizdelke in izdelke, kamor prodaja proizvode in izvažajo delovno silo;
- za znanost: dežele, v katerih nastajajo nova znanja, dežele, ki ta znanja posredujejo itn.

To, kar Slovenija lahko napravi, je preustvarjanje od zunaj pridobljenih elementov v njeni lastni strukturi, njihovo prenetenje, asimilacija in s pomočjo tega preobrazba v novo realiteto. Tega pa Slovenija ne more napraviti s svojimi stroji, z nizko kvalificiranim rutinskim delom, temveč s svojimi lastnimi idejami in z visoko kvalificiranim znanjem. Slovenija je relativno majhen fleksibilen makrosistem in ima tudi vse naravne pogoje za hitro kombinacijo spoznanj iz različnih virov, kar pa je tudi temelj nastajanja sprememb. Če se torej usmerimo na oblikovanje čim večjih količin sprememb v čim krajšem možnem času, pa se seveda ne moremo usmeriti in vnaprejšnjo napoved o usposobljenosti in zaposlitvi kadrov in še manj na pasivno vključevanje v mednarodno delitev dela (glava zunaj — v bolj razviti tujini, roke pa doma). Zavzeti moramo samostojno politiko do sveta, do relevantnih okolij in se usmeriti v aktivno predelavo tega sveta „za nas“. Takšnega prijema pa ni mogoče izvesti niti iz obstoječega stanja različnih področij diferenciranega dela in tudi ne iz obstoječega stanja v sedanjih izobraževalnih ustanovah.

2.2. Cilj socialistične, samoupravne družbe je vedno popolnejša humanizacija posameznika in družbe kot samoupravne skupnosti ter nenehen gospodarski napredek, ki je nujen pogoj humanizacije.

Temelj in zagotovilo prihodnjega gospodarskega napredka kakor tudi temelj za humanizacijo, ki jo najbolj pogojuje polna, pozitivna samoaktualizacija posameznika, je polna zaposlenost. Pojem „polna zaposlenost“ tu ni mišljen v klasičnem, kvantitativnem smislu. Kvantitativna polna zaposlenost zagotavlja posamezniku le večjo ali manjšo stopnjo socialne varnosti, nikakor pa ne družbeno-gospodarskega napredka. Prav tako se ob tem pojmu ne zadovoljimo z razlago višje stopnje polne zaposlenosti, ki vključuje poleg kvantitativne zahteve tudi zahtevo po polnem oziroma racio-

nalnem (optimalnem) izkoriščanju delovnega časa in znanja vseh zaposlenih. Polna zaposlenost, ki jo tu postavljamo kot temelj našega bodočega razvoja, je mišljena kot polna zaposlenost naravnih sposobnosti in potencialov celotnega prebivalstva, predvsem pa generacij, ki se pripravljajo za vstop v poklicno delo. Taka kompleksno gledana polna zaposlenost je najzahtevnejša, toda tudi najpomembnejša s stališča doseganja postavljenih ciljev. Dosegli jo bomo ob sočasnem usmerjanem delovanju na dveh področjih:

2.2.1. Šolski sistem oziroma „doktrina“ vzgoje in izobraževanja se mora tako korenito spremeniti, da bodo šole sposobne maksimalno izkoristiti naravne sposobnosti učencev ne glede na ožje in širše okolje, iz katerega otroci izhajajo. Še posebej so tu pomembne intelektualne sposobnosti otrok, kajti vse večja intelektualizacija dela je imperativ prihodnjega razvoja. Sposobnosti so polno izkoriščene le v tem primeru, če pridobljena raven posameznikovega znanja ustreza njegovemu sposobnostnemu nivoju. Sedanji šolski sistem tem zahtevam ne ustreza, saj nam vse doseganje analize kažejo, da ne izkoriščamo naravnih sposobnostnih potencialov niti 50 odstotno.

2.2.2. Zagotovitev polne izkoriščenosti pridobljenih znanj aktivnega prebivalstva, ki izhajajo iz polne izkoriščenosti naravnih sposobnosti, bomo dosegli tako, da bomo hkrati z nivojsko strukturo usposobljenosti prebivalstva prilagajali tudi strukturo dela — to je zahtevnost delovnih mest. To prilagajanje oziroma dviganje strukture dela pa ni odvisno le od gospodarsko-družbenega planskega usmerjanja, temveč še bolj od ustrezne (že omenjene) kadrovske produkcije in od normalne promocije izšolanih strokovnih kadrov na vseh ravneh, še posebej pa na ključnih mestih družbeno-gospodarskega usmerjanja.

Konceptu „polne zaposlenosti“ v najvišjem smislu je mogoče nasprotovati z naslednjimi očitki:

- znano nam je, da je med zaposlenimi velika latentna brezposelnost (okrog 20 %), to se pravi, da nismo dosegli niti polne časovne izkoriščenosti zaposlenih;

- znano nam je, da zelo slabo izkoriščamo znanje že zaposlenih strokovnih delavcev (komaj dobrih 30 %), kar pomeni, da nismo dosegli niti polne zaposlenosti že doseženega znanja ljudi;

- še vedno imamo opravka z znatnim številom brezposelnih in s še večjim številom tistih, ki so zaposleni v tujini;

- danes dobimo od vsake generacije (letnika) dobrih 50 % strokovno izšolanih kadrov — to so kvalificirani delavci in strokovnjaki srednje, višje in visoke stopnje. Torej jih ostane za manj zahtevna (priučena dela) slabih 50 %. Struktura dela pa je danes v Sloveniji taka, da terja od 55 do 60 % priučenih delavcev;

- če bomo povečali produkcijo strokovnih kadrov, kam bomo z njimi in kje bomo dobili delavce za intelektualno nezahtevna dela;

- naše finančne zmogljivosti niso take, da bi lahko v kratkem obdobju razvili tak šolski sistem, ki bi zagotavljal polno izkoriščenost sposobnostnih potencialov mladih generacij.

Edina teza teh očitkov je v tem, da izhaja njihova vsebina iz ugotovljenih dejstev. Vendar pa izgubijo vso utemeljenost, če jih gledamo skozi prizmo silnic našega razvoja in razvoja naprednega sveta.

Gospodarski razvoj, pogojen z razvojem znanosti in socialne zavesti, ni potekal v zadnjih sto letih enakomerno (linearno) napredujoče, temveč se je začel iz enakomerne rasti skokovito dvigati (eksponencialno). V tem procesu moramo tudi mi začrtati naše splošne smeri razvoja. Še pred tridesetimi leti smo imeli v Sloveniji tako strukturo dela, da smo med aktivnimi prebivalci potrebovali le slabih 10 % strokovno šolanih kadrov (kvalificirani delavci oziroma mojstri in strokovni delavci vseh rangov). Danes je v strukturi dela že okrog 50 % strokovnih delovnih mest, najkasneje leta 1990 pa jih bomo imeli ob normalnem razvoju že dobrih 80 %. Res je, da smo v zadnjem obdobju glede intelektualizacije dela v kritični situaciji. Vse preveč naših delovnih organizacij se usmerja v „konfektarstvo“, finalno montažo in podobno. To so tipične dejavnosti, ki terjajo le majhen del intelektualnega dela in imajo na svetovnem tržišču nizko vrednost. Vzrokov za tako stanje oziroma usmerjenost je več. Eden od teh je prav gotovo napačno razumljena „mednarodna delitev dela“. Mednarodna delitev dela je lahko dvorezen nož. Lahko jo razumemo in sprejemamo kot delitev v tem smislu, da imajo razvite dežele možgane (inovacije, tehnologija, licence; skratka, zahtevnejša intelektualna opravila), mi pa pridne roke. Tako razumljena delitev dela je za nekatere (ki jim manjka sposobnosti, kreativnosti, pozitivnega vizionarstva, borbenosti) zelo privlačna, ker je lagodna in razmeroma lahko dosegljiva, kajti razvitejši narodi odstopajo manj zahtevna (manjvredna) dela manj razvitim. Nikakor ne smemo slepo zavračati vsake tovrstne delitve dela. V določeni razvojni fazi nam je tudi taka delitev dela potrebna v večjem obsegu (v manjši, toda jasno omejeni meri bo

vedno obstajala). Toda ta faza nam mora rabiti le kot odskočna deska, da se „materialno“ pripravimo na enakovredno mednarodno delitev dela, ko bomo v določenih dejavnostih izvažali produkte možganov in rok in tudi samo možganov. Če pa pristanemo na negativne delitvene težnje, ki so v sedanjem času zelo močne, potem se moramo zavedati, da pristajamo na relativno zaostajanje in na vedno večjo odvisnost in s tem na postopno izgubljanje naše narodne in samoupravne samobitnosti. Prepričani smo lahko, da večji del slovenskega naroda ni za tako pot. Pristajanje na take težnje je le navidezno in neznanstveno, ker je povečini plod neznanja, nerazgledanosti in kratkovidnosti.

Zato s polno odgovornostjo lahko začrtujemo le tak razvoj, ki temelji na polnem izkoriščanju naravnih sposobnosti naroda. Kakšne so te sposobnosti? Prav nič se ne razlikujejo od drugih, krivulja potencialnih človeških sposobnosti je tudi pri nas normalna. Če jo izrazimo v možnih doseganjih stopenj znanja, kot jo zahteva raven posameznih „evropskih“ kvalifikacijskih stopenj (ne ameriških!), potem lahko ugotovimo, da bi moral biti optimalen izobrazbeni produkt vsakega letnika mlade generacije naslednji:

— 15 % akademsko izobraženih (od tega določen del magistrstov in doktorjev znanosti);

— 35 % višje in srednje (štiriletnje šole) strokovno izobraženih;

— 35 % kvalificiranih (poklicne šole) in le

— 15 % priučenih oziroma specializiranih delavcev za delovna mesta ozkih profilov.

2.2.3. Če začnemo takoj zelo strogo korigirati naš vzgojno-izobraževalni sistem z namenom optimalnega izkoriščanja naravnih sposobnostnih potencialov, potem lahko pričakujemo, da se bomo najhitreje v 10 letih približali zaželenim izobrazbenim produktom. Izobrazbeni produkti ene generacije (letnika) pa so šele prva stopnja spreminjanja celotne kadrovske strukture. Če upoštevamo sedanjo kadrovsko strukturo (okrog 60 % priučenih delavcev) aktivnega prebivalstva in starostno drevo tega prebivalstva, lahko v najboljšem primeru pričakujemo, da bomo celotno strukturo zaposlenih optimalizirali šele nekje leta 2000, toda ob dodatnem odpravljanju obstoječih deficitov znanja z razvitim sistemom izobraževanja odraslih.

Naše zahteve v načrtu razvoja vzgoje in izobraževanja niso torej prav nič pretirane ali volonteristične, temveč so povsem stvarne in imperativne. Lahko rečemo le to, da smo že v velikem zaostanku. Kajti: kar načrtujemo v gospodarstvu za 20 let vnaprej, to moramo v šolstvu načrtovati že 20 let pred tem.

Naš obstoječi gospodarski položaj (finance!) nam nikakor ne dopušča kakšnih megalomanskih sistemskih sprememb v šolstvu v naslednjem srednjeročnem obdobju. Tu mislimo na idejo o desetletni osnovni šoli, spreminjanje periodičnih poklicnih šol v kontinuirane dvo in triletnje šole, večje širjenje visokošolskih zavodov itd. Vsa naša prizadevanja v naslednjem obdobju (4 leta) morajo biti usmerjena v mnogo večje izkoriščanje že obstoječih možnosti. Naš cilj mora biti večja učinkovitost na vseh šolskih stopnjah. To pa bomo dosegli predvsem:

— z vsebinskimi premiki v vzgojno-izobraževalnem sistemu (spremenjena pedagoška „doktrina“);

— z posodobljanjem didaktično-metodičnih in pedagoško-tehnoloških prijemov;

— z notranje-organizacijskimi premiki;

— s koncentracijo (tj. aktivizacijo in povezovanjem) vseh razpoložljivih sil na pedagoško-šolskem področju;

— z družbenim prevrednotenjem vzgojno-izobraževalnega dela;

— z družbenim prevrednotenjem znanja;

— z racionalno uporabo razpoložljivih finančnih sredstev, namenjenih šolstvu, ki se morajo v skladu z družbenimi možnostmi nenehno večati (rasti morajo hitreje od rasti družbenega proizvoda).

3. PREDŠOLSKA VZGOJA IN VARSTVO

Za polno izkoriščanje sposobnostnih potencialov mladih generacij ima najpomembnejšo vlogo osnovna šola s svojo predstopnjo male šole.

3.1. OCENA STANJA

Na področju predšolske vzgoje in izobraževanja se je v zadnjem petletnem obdobju ob varstvu otrok v vzgojno-varstvenih zavodih razvila „mala šola“ kot neposredna izobraževalno-vzgojna oblika za pripravo otrok na osnovno šolo.

Medtem ko so se v začetku v vzgojno-varstvene zavode vključevali otroci predvsem zaradi zaposlenosti staršev, ima danes bivanje otroka v vrtcu že tudi značilne vzgojno-izobraževalne momente. Žal je danes v VVZ vključenih veliko premalo otrok, da bi lahko za

vse otroke prek varstva uvedli tudi ustrezno predšolsko izobraževanje. Po znanih podatkih je le približno 1/4 predpisne generacije otrok vključenih v VVZ, ostali pa so prepuščeni nesistemski vzgoji in izobraževanju okolja, v katerem živijo. Organizacija VVZ za vse otroke in s tem izobraževanje otrok v vrtcih je v tem obdobju za našo družbo ekonomsko pa tudi kadrovske povsem neuresničljiva želja, zato smo se s toliko večjimi željami in podporo lotili organizacije „male šole“.

Mala šola je začela delati leta 1965/66, ko je vključila 1,6 % predpisne generacije otrok, v šolskem letu 1969/70 pa je vključila že 70 % otrok. Če računamo še tisti del otrok, ki je vključen v varstvo, potem lahko rečemo, da je zunaj kakršnekoli oblike predšolske vzgoje samo nekaj odstotkov otrok, žal tistih, ki bi bili najbolj potrebni. Gre za tiste otroke, ki živijo v najoddaljenejših krajih in so zaradi tega že tako močno prikrajšani.

Male šole delajo ali pri osnovnih šolah ali pri VVZ, torej tudi s kadri, ki so že zaposleni v teh zavodih, v prostorih in v glavnem s sredstvi teh zavodov. Sredstva za delo malih šol so zagotavljali v preteklosti predvsem starši, zdaj pa se vse bolj vključujejo temeljne izobraževalne skupnosti in prevzemajo stroške ne samo za osebne dohodke delavcev, pač pa tudi za učila.

Pedagoški inštitut in zavod za šolstvo sta nekaj že napravila na področju metodike dela in izobraževanja kadrov v malih šolah in pri načrtovanju metodičnih pripomočkov.

3.2. PREDLOG RAZVOJA MALIH ŠOL IN POTREBNI UKREPI ZA NJIHOV RAZVOJ

3.2.1. V obdobju, ki je pred nami, je treba v vsej Sloveniji organizirati celoletno malo šolo za vse otroke pred vstopom v šolo. Predvsem je treba pripraviti koncept vsebinsko in organizacijsko enotne male šole in izdelati profile pedagoških kadrov za malo šolo.

3.2.2. Glede na to, da so pogoji za organizacijo malih šol v posameznih občinah različni, naj vsaka občina pripravi program razvoja malih šol v svoji občini, s tem da upošteva celoletni pouk in vsaj dve uri pouka na dan. V načrtu morajo posamezne občine za vsak šolski okoliš predvideti vse potrebne organizacijske, kadrovske in prostorske rešitve. Še posebno pozornost je treba posvetiti vprašanju vključitve otrok iz najslabših socialnih okolij in tistih, ki so najbolj oddaljeni.

3.2.3. Za vse otroke je treba po koncu male šole izvesti testiranje o zrelosti otrok pred vstopom v šolo. V primeru, da otrok ni dovolj zrel, je nujno izvesti kategorizacijo in otroka ponovno usmeriti v malo šolo ali pa ga takoj napotiti v posebno šolo. Ustrezno organizirana mala šola in testiranje vseh otrok pred vstopom v šolo imata namreč bistven vpliv na vsebino dela v elementarnih razredih osnovne šole in na osip v osnovnih šolah. Samo testiranje novincev pa ni dovolj. V srednjeročnem obdobju bi morali uvesti ustrezne oblike svetovalne službe tudi v predšolske ustanove. Mislimo na strokovno delo pedagoga, psihologa in socialnega delavca.

3.2.4. V finančnih načrtih izobraževalnih skupnosti je treba v naslednjih letih upoštevati stroške malih šol, tako da starši s svojim denarjem ne bi več sodelovali pri financiranju.

Potreben pa je tudi ustrezen dogovor o obveznostih republiške izobraževalne skupnosti, ki so nastale s sprejetjem družbenega dogovora o razvoju otroškega varstva do leta 1975. Republiška izobraževalna skupnost sicer ni med podpisniki tega družbenega dogovora, vendar pa že sedaj daje določena finančna sredstva temeljnim izobraževalnim skupnostim (dopolnjevanim). V prihodnje pa bo treba vključiti večje napore republiške izobraževalne skupnosti, zlasti pri investicijskih vlaganjih in reševanju kadrovske problematike te in drugih oblik predšolske vzgoje mladine.

4. OSNOVNE ŠOLE

4.1. OCENA STANJA

Osnovna šola predstavlja mladim generacijam start za nadaljnje izobraževanje. Osnovna šola je — gledana z vidika prihodnjih potreb in življenjsko — zelo neučinkovita. Naj navedemo le nekaj tipičnih simptomov nizke učinkovitosti:

— osip v osnovni šoli je okrog 30 %, osip po osmih letih šolanja pa je še precej večji;

— latentni osip (neskladni uspehi učencev oziroma znanja glede na naravne umske sposobnosti) je 50 %;

— osip med fanti (fantje so umsko enako sposobni kot dekleta, imajo pa širše in kreativnejše interese, kar je za izobraževalni proces pozitivno!) je občutno večji kot med dekleti;

— osip med otroki nižjega socialnega statusa (dejavski in kmečki otroci) je mnogo večji kot med otroki višjih strat;

— osip v gospodarsko manj razvitih občinah je praviloma pomembno višji kot v gospodarsko razvitejših občinah;

— šolski uspeh ima večje zveze (korelacije) z izobrazbo staršev kot pa z inteligenčnimi sposobnostmi otrok.

4. 2. Pedagoška doktrina naše osnovne šole je zastarela in izvira iz časov, ki jih karakterizirata predvsem dve značilnosti:

4. 2. 1. Prva značilnost je družbeno-gospodarske narave in je bila v uvodu že omenjena. Še v prvem povojnem obdobju je bilo dovolj, da je šola uspela 20 % svojih učencev pripraviti za nadaljnje izobraževanje. Prizadevanja za ta „iztržek“ so bila lahko deljena: pol šola s posredovanjem znanja, pol starši s svojo pomočjo in ambicijami. Ta gledanja na vzgojno-izobraževalno delo so že globoko zakoreninjena. Izrazili bi jih lahko takole:

„Šola z najboljšo voljo posreduje otrokom znanje. Od prizadevnosti otrok in od skrbnosti njihovih staršev pa je odvisno, kakšni bodo učinki tega skupnega napa.“

4. 2. 2. Druga značilnost pa je premajhno poznavanje oziroma neupoštevanje (nevgrajenost v pedagoško delo) sodobnih spoznanj pedagoške in psihološke znanosti. To se kaže pri „uravnilovskih“ zahtevah do otrok oziroma pri neupoštevanju različnih sposobnostih tako v „inter“ kot v „intra“ sferi. Kaže se pri ocenjevanju, kjer je nezadostna ocena v enem primeru kazen za naravno manjšo sposobnost, v drugem primeru pa za nedelavnost. Prav tako so nezadostne ocene še vedno učiteljev instrument discipline in vzgajanja, čeprav vemo, da je najuspešnejše motivacijsko „sredstvo“ za učenje in osebnostno rast uspeh, ki je v skladu z individualnimi možnostmi.

4. 3. ORGANIZACIJA OSNOVNIH ŠOL

Glede organiziranosti poznamo tri tipe šol: centralne oziroma matične, podružnične šole in samostojne šole. Največ je podružničnih, katerih število raste na račun samostojnih šol; število centralnih oziroma matičnih šol je konstantno.

Važnejše od organiziranosti šol je vprašanje organizacije pouka in prevozov osnovnošolskih otrok. Čeprav se večja števila šol, na katerih je organiziran kombiniran pouk, je vendarle vse manj učencev, ki takšen pouk obiskujejo in vse manj takega pouka, kjer so kombinirani več kot trije razredi. Zaradi ukinitve šol in koncentracije razredov na predmetni stopnji na matični šoli, se večja števila otrok, ki se morajo v šolo voziti. V dosednji praksi so se na terenu redkeje odločali za internate osnovnošolcev kot za prevoze, kadar je prišlo do ukinitve šole. Lahko rečemo, da so internati za učence osnovnih šol izjemen primer, medtem ko je vse več posebej organiziranega prevoza s kombiji in avtobusi, ki pomenijo pretirano časovno in telesno obremenitev osnovnošolcev.

Opozoriti moramo, da manjka za boljšo organiziranost mreže osnovnih šol nekaj osnovnih znanstvenih raziskav o optimalni velikosti osnovne šole.

4. 3. 1. V preteklem obdobju je bilo opaziti izrazito težnjo večanja centralnih osnovnih šol oziroma prehod mnogih prej samostojnih šol v podružnične. Število šol se ni bistveno zmanjšalo.

ORGANIZACIJSKA STRUKTURA OSNOVNIH ŠOL

	1964/65	1968/69
Centralne oz. matične šole	259 24 %	246 24 %
podružnične šole	498 47 %	608 59 %
samostojne šole	307 29 %	183 17 %
	1064 100 %	1037 100 %

Navedena tabela je nedvomno tudi kažipot za naprej. Število šol se bo le neznatno manjšalo, možni pa so še nadaljnji premiki med podružničnimi in samostojnimi šolami, čeprav ugotavljajo pedagoški svetovalci ustreznost sedanje organiziranosti šol.

4. 3. 2. V Sloveniji je trenutno od vseh šol kar 54,6 % takšnih, kjer je kombiniran pouk, torej skoraj v večini podružničnih šol. Zanimivo je tudi, da se je povečalo število šol s kombiniranim poukom od leta 1964/65 do leta 1969/70 za 19,3 % oziroma za 88 šol. Nasprotno pa se je število učencev v kombiniranem pouku v istem razdobju zmanjšalo za 3,3 % na 8990 učencev; od tega ima 2100 učencev pouk s kombinacijo treh in več razredov.

Skupno je na osnovnih šolah 805 oddelkov s kombiniranim poukom ali 9,4 % vseh. Največ oddelkov 693 ali 86,7 % je kombiniranih z dvema razredoma, 65 oddelkov je kombiniranih s 3 razredov in 47 ali 5,7 % oddelkov je kombiniranih s 4 ali več razredi.

4. 4. ŠOLSKI PROSTOR

Osnovnošolske zgradbe v Sloveniji niti po svoji funkcionalnosti niti po velikosti ne ustrezajo siceršnji razvojni stopnji pedagoškega dela, ki poteka v tem prostoru in času. V Sloveniji je še vedno

nekaj odstotkov šol, ki imajo pouk v treh izmenah, okrog dve tretjini šol pa dela v dveh izmenah. Če navežemo funkcionalnost zgradbe na leto izgradnje, potem moramo povedati, da smo po vojni postavili okrog 280 novih šol in nekaj sto starih poslopij za silo adaptirati, polovica šolskih poslopij pa je bila zgrajena še pred začetkom našega stoletja. Šele po letu 1967 smo začeli intenzivneje delati na področju investicij v osnovnem šolstvu in ob stoletnici slovenskega šolstva začeli z zelo široko akcijo v vsej republiki. Še bolj kritično pa je vprašanje telovadnic in prostorov za druge oblike pedagoškega dela — predvsem raznih interesnih dejavnosti in podaljšanega bivanja oziroma dopolnilnega pouka. Z ustrežno opremo ter učili in učnimi pripomočki se lahko pohvalijo le redke šole.

4. 5. KADROVSKA PROBLEMATIKA

Na področju osnovnih šol prevladujejo kadri s srednjo izobrazbo, ki pa jih sedanje kadrovske šole ne izobražujejo več ter se tudi za razredni pouk izobražujejo učitelji, ki so na pedagoški akademiji. Na predmetni stopnji pouka bi morali praviloma učiti kadri z višjo izobrazbo, vendar v določenih predmetnih skupinah in v nekaterih regijah tega kadra toliko primanjkuje, da je v celoti še vedno manj kot polovica mest neustrezno zasedenih. Na razredni stopnji pouka je od skupno 5400 mest manj kot 1 % zasedenih z učitelji, ki nimajo ustrezne izobrazbe. Na predmetni stopnji je sistemiziranih manj mest, in sicer (š. l. 68/69) 4928; od tega je bilo ustrezno zasedenih 2.572 mest ali 53 %. Danes je situacija za kakšnih 10 % boljša, če sklepamo po številu diplomantov na kadrovskih šolah.

Zakon o osnovni šoli nalaga učiteljem, ki nimajo predpisane izobrazbe, da si to izobrazbo pridobijo v roku petih let od uveljavitve zakona. To je eden izmed ukrepov, ki naj bi omogočili kvalitetnejše in uspešnejše delo osnovnih šol. Zakon pa ne pove ničesar o pogojih in možnostih prizadetih za uveljavitev tega določila. Predvsem ni bilo dovolj narejeno na ustreznih oblikah dokvalifikacije za učitelje, ki že vrsto let poučujejo na predmetni stopnji.

4. 5. 1. SEDANJE STANJE PRI RAZREDNIH UČITELJIH

Po podatkih iz leta 1968/69 je zaposlenih v razrednem pouku za nedoločen čas skupno:

učiteljev	5.269 ali 97 %
predmetnih učiteljev in profesorjev	96 ali 2 %
drugih	51 ali 1 %
skupaj	5.416 ali 100 %

Ti podatki kažejo, da je stanje učnega osebja na razredni stopnji pouka ugodno. Potrebe po razrednih učiteljih so v skladu s predvidevanjem, da bodo učitelji osnovnih šol, ki poučujejo predmetne skupine, in ne bodo v času, ki ga terja zakon o osnovni šoli, dosegli višje izobrazbe, prešli na poučevanje na stopnji razrednega pouka.

4. 5. 2. SEDANJE STANJE PRI PREDMETNIH UČITELJIH

V predmetnem pouku na osnovnih šolah je v SR Sloveniji zaposlenih za nedoločen čas 2.572 predmetnih učiteljev s predpisano višjo izobrazbo. Za celotno Slovenijo bi potrebovali 4.928 predmetnih učiteljev in profesorjev. To pomeni, da je ustrezno zasedenih le 32,7 % delovnih mest na predmetni stopnji pouka.

DEFICIT KADRA PO PREDMETIH IN PREDMETNIH SKUPINAH

Od 5. do 8. razreda osnovnih šol v SR Sloveniji, deficit pri:

matematiki in fiziki	716 učiteljev ali 70 %
slovenščini	560 učiteljev ali 55,7 %
telesni vzgoji	237 učiteljev ali 56,3 %
angleščini	164 učiteljev ali 64,4 %
matematičnem pouku	159 učiteljev ali 55,4 %
angleščini	157 učiteljev ali 37,7 %
zgodovini in zemljepis	106 učiteljev ali 20 %
neinščini	93 učiteljev ali 65,9 %
likovnem pouku	90 učiteljev ali 35,5 %
biologiji in kemiji	32 učiteljev ali 8,2 %
italijansčini	13 učiteljev ali 81,2 %
madžarsčini	7 učiteljev ali 70 %
SKUPNO MANJKA	2.334 učiteljev

Stanje učnega kadra za predmetni pouk po regijah pa je naslednje:

V SR Sloveniji manjka skupno predmetnih učiteljev in profesorjev za vse predmete in predmetne skupine na območju posamezne regije:

Murska Sobota	312 ali 77 %
Novo mesto	183 ali 65 %
Dravograd	114 ali 57 %
Maribor	471 ali 56 %
Celje	449 ali 55 %
Koper	185 ali 53 %
Nova Gorica	142 ali 50 %
Kranj	147 ali 32 %
Ljubljana	325 ali 28 %

Pri oceni stanja pedagoškega kadra na osnovnih šolah je treba poudariti še starostno strukturo učiteljev. Leta 1970 je bilo namreč na stopnji razrednega pouka 90,2 % učiteljev, ki imajo do 25 službenih let, ostali, to je 9,6 % učiteljev pa ima od 26 do 40 let službene dobe. To pomeni, da bo v naslednjih 10–15 letih zelo majhen odliv teh učiteljev zaradi upokojitve, po tem času pa zelo močan (poprečno 500 letno). Ker z novimi zakonskimi predpisi predvidevamo višjo izobrazbo tudi na stopnji razrednega pouka, bo treba že čez pet let načrtno usmerjati precejšnje število mladine v kadrovske šole, če bomo hoteli v začetku 80 let imeti urejeno kadrovsko zasedbo na osnovnih šolah.

4. 5. 3. NAČRT ZADOVOLJITVE POTREBE PO KADRIH V OSNOVNIH ŠOLAH DO 1972

Strokovno se dopolnjuje 1385 učiteljev ali 59 % v primerjavi s primanjkljajem na stopnji predmetnega pouka. Od tega študira 71 učiteljev redno, 1314 učiteljev pa študira izredno bodisi na pedagoških akademijah ali na filozofski fakulteti.

Po dosedanjih uspehih učiteljev – študentov je pričakovati, da bo do roka, to je do konca 1972. leta doštudiralo 757 učiteljev, to pa je le 32 % učiteljev, ki so danes brez potrebne strokovne izobrazbe.

Približno 11 % učiteljev – 238 učiteljev – z neustrezno strokovno izobrazbo pričakuje, da se bodo vrnil, po poteku postavljenega roka za dokvalifikacijo, na razredni pouk. Z gotovostjo pa računajo na to vsi tisti starejši, ki jih ščitijo zakonska določila o delovnem razmerju. Glede na nezasedena mesta učiteljev razrednega pouka bo v naslednjih nekaj letih mogoče sprejeti okrog 156 novih učiteljev, od tega na področju organizacijske enote Novo mesto približno 100 učiteljev, drugod pa le manjše število. Druga možnost zaposlitve učiteljev je v širjenju oddelkov podaljšanega bivanja in malih šol, seveda če bodo urejene za to tudi materialne možnosti. Po danes znanih podatkih bo v prihodnjih letih potrebnih 460 razrednih učiteljev za male šole.

Podatki kažejo, da bo do 1972. leta stanje pedagoškega kadra v mestnih šolah in šolah v večjih centrih več ali manj urejeno. Manj možnosti za to pa bo v oddaljenih manjših šolah. Manjše podeželske šole tudi po 1972. letu ne bodo imele dovolj predmetnih učiteljev. Problem bo nerešen še vedno na podružničnih šolah, kjer ne bo mogoče dobiti ustrezno kvalificiranega učitelja le za nekaj učnih ur.

Iz razpoložljivih podatkov republiške izobraževalne skupnosti ter onih, ki sta nam jih posredovala zavod za šolstvo SR Slovenije in republiški sekretariat za prosveto in kulturo, predvidevamo, da bo stanje pedagoškega kadra v osnovnih šolah 1972. leta naslednje:

4. 5. 3. 1. Načrt zadovoljitve kadrovskih potreb na razrednem pouku do 1972

Iz organizacijskih poročil za šolsko leto 1969/70 razvidimo, da je zaposlenih v razrednem pouku za nedoločen čas skupno 5.416 učiteljev.

Ker ugotavljamo, da je stanje učiteljev na razrednem pouku zadovoljivo, lahko vzamemo to število kot osnovo za nadaljnje kalkulacije. V prihodnjih letih bomo potrebovali za male šole še 460 učiteljev (manjkajo podatki o tem, koliko učiteljev bi rabili za podaljšano bivanje v osnovnih šolah), se pravi, da bomo v resnici potrebovali – 5.876 učiteljev.

Glede na starostno strukturo zaposlenih učiteljev pričakujemo, da bo naravni odliv (upokojitve – vpliv vojnih let) do 1972. leta znašal – 550 učiteljev

Stanje – 5.326

Redni diplomanti pedagoških akademij v letih 1970, 1971, 1972

nikakor ne bodo pokrili naravnega odliva. Vendar pa lahko med učitelje razrednega pouka prištejemo tiste, ki 1972. leta ne bodo ustrezali stopnji predmetnega pouka in se bodo vrnili na razredni pouk, kar znaša skupaj

4. 5. 3. 2. Načrt zadovoljitve kadrovskih potreb pri predmetnem pouku do 1972

Potrebe za celotno SR Slovenijo

znašajo 4928 predm. učiteljev

Predpisano višjo izobrazbo ima le

2572 predm. učiteljev

Primanjkljaj znaša

2356 predm. učiteljev

Glede na starostno strukturo zaposlenih učiteljev lahko pričakujemo, da bo naravni odliv (upokojitve) znašal do 1972. leta Primanjkljaj

157 predm. učiteljev

2513 predm. učiteljev

Po podatkih ankete se bo do 1972. leta dokvalificiralo (študira sicer približno 1400 učiteljev),

757 predm. učiteljev

priliv: diplomanti PA Lj. – ocaha do 1972. leta

260 predm. učiteljev

diplomanti I. st. filozof. fakultete do 1972. leta

90 predm. učiteljev

Skupaj priliv

1.281 predm. učiteljev

tako, da bo 1972. leta še vedno premalo

1.232 predm. učiteljev

oziroma bodo učili na stopnji predmetnega pouka učitelji z neustrezno strokovno kvalifikacijo.

4. 5. 4. PREDVIDENE POTREBE PO PEDAGOŠKEM KADRU DO 1975. LETA

4. 5. 4. 1. Predvidene kadrovske potrebe pri razrednem pouku do 1975. leta

1. Predvidene potrebe do 1975. leta

izhodišče – stanje 1970	5.416 učiteljev
male šole	520 učiteljev
podaljšano bivanje	1.000 učiteljev
Skupaj potrebe 1975. leta	6.936 učiteljev

2. Predvideno stanje 1975. leta

stanje 1970. leta	5.416 učiteljev
odliv (upokojitve in dr.)	800 učiteljev
	4.616 učiteljev

priliv: redni dpl. do 1972 38
redni dpl. 72–75 90

učitelji, ki ne ustrezajo

predmetnemu pouku 814

942

Skupaj

5.558

Predvideni primanjkljaj (1–2)

1.378

4. 5. 4. 2. Predvidene kadrovske potrebe pri predmetnem pouku do 1975. l.

1. Predvidene potrebe do 1975. leta

– potrebe na predmetni stopnji pouka	4.928 predm. učiteljev
– potrebe za dijaške domove	362 vzgojiteljev
– potrebe v podaljšanem bivanju	1.200
Skupaj	6.490

2. Predvideno stanje 1975. leta

stanje 1970	2.572 predm. učiteljev
+	127 vzgojiteljev
Skupaj	2.699 zap. učiteljev

glede na starostno strukturo bo znašal naravni odliv

300 predm. učiteljev

2.399 predm. učiteljev

in vzgojiteljev

4.5.4.3. Predvidene kadrovske potrebe po šolskih pedagogih, psihologih, socialnih delavcih in logopedih do leta 1975.

Kakršnokoli resno prizadevanje na področju šolske svetovalne službe, ki bi jo bilo potrebno ustrezno zakonsko sankcionirati, pa zahteva do leta 1975:

100 šolskih pedagogov
50 šolskih psihologov
50 socialnih delavcev
30 logopedov

4.6. ŠTEVILO UČENCEV IN UČNI USPEH

Populacija otrok v osnovnih šolah upada: od š.l. 1963/64 do 1969/70, torej v sedmih letih za 8,7 %. Od celotne generacije je bilo v teh letih 52 % učencev na predmetni stopnji, največ pa v prvem razredu – 14 % in najmanj v osmem, komaj 9 %. Po vseh ocenah je učni uspeh v osnovnih šolah zelo slab in pomeni zaskrbljujoče izgube intelektualnih potencialov slovenskega naroda. V zadnjem petletnem obdobju je učni uspeh poprečno porastel na leto za 0,5 %, tako da je bil v š.l. 1968/69 90,0 %. Med posameznimi razredi so po učnem uspehu najboljši osmi razredi, najslabši pa šesti.

Posledica slabega učnega uspeha je izstopanje učencev iz osnovne šole, ne da bi jo končali. V preteklem obdobju (od 1963/64 do 1968/69) je izgubila vsaka generacija poprečno 35,6 % ali 10.818 otrok. V zadnjih letih so izgube precej manjše, kot so bile na začetku tega obdobja.

4.7. DRUGE DEJAVNOSTI NA PODROČJU OSNOVNIH ŠOL

4.7.1. Pri izboljševanju vzgojnoizobraževalnega dela na šolah smo v opazovanem obdobju opazili predvsem pojavljanje in oblikovanje šolske svetovalne službe, v sestavu strokovnih teamov (šolski pedagog, šolski psiholog, šolski socialni delavec) ali le v delu posameznih tovrstnih šolskih strokovnih delavcev in prizadevanja zavoda za šolstvo pri organiziranju strokovnega izobraževanja učiteljev. Menimo, da se nam prva dejavnost ni dovolj ugodno razvijala zaradi kadrovskih težav in pa zaradi neuzakonjenosti te oblike strokovnega dela na šolah. Strokovno izobraževanje učiteljev pa se je zapletalo, ker še nismo našli dovolj uspešnega modela strokovnega dopolnjevanja šolskih pedagoških delavcev. Obe dejavnosti pa bi bilo potrebno v planiranem obdobju organizacijsko izčistiti in ustrezno vsebinsko zapolniti.

4.7.2. Organizacijo podaljšanega bivanja za čim večje število učencev osnovnih šol štejemo (konstatacije mnogih političnih dokumentov) kot osnovni pogoj za izboljšanje učnega uspeha. Žal je sedanji obseg te dejavnosti, ki se je razvila močnejše le v najmočnejših ekonomskih okoljih kot posledica neustreznih finančnih, kadrovskih in prostorskih okoliščin, zelo skromen in obsega komaj 3 % šolske populacije na področju dopolnjevanih občin. Po političnih ocenah bi morali v ekonomsko nerazvitih občinah iskati vzroke slabega učnega uspeha v tem, da živijo določeni odstotki otrok vsake generacije (do 25 %) v tako neustreznem socialno-ekonomskem okolju, da ne moremo doseči pozitivnega učnega uspeha.

4.7.3. Socialne dejavnosti, kot so akcija za brezplačne učbenike, topel obrok hrane, brezplačno letovanje, so dobile v zadnjem času, ko izredno pogosto opozarjamo na socialno razlikovanje, pomembno mesto v oceni uspešnosti delovanja posameznih šol, vendarle ne moremo reči, da so te dejavnosti, razen malic, močnejše razvite.

4.8. PREDLOGI UKREPOV ZA USTREZNEJŠI IN UČINKOVITEJŠI RAZVOJ PEDAGOŠKEGA DELA NA OSNOVNIH ŠOLAH

4.8.1. Odgovornost za uspešnost učenca ni več deljiva med učitelja, učenca in starše – vsaj ne toliko, kot je to danes in kot je bila v preteklosti. Šola mora z ustreznimi pedagoškimi metodami zagotoviti, da bodo učenci osvojili znanje take ravni, kot ustreza njihovim individualnim sposobnostim – ne glede iz katerih socialnih slojev izhajajo. Če potrebujemo za nadaljnji razvoj družbe vsaj 80-odstotni izobrazbeni „iztržek“, potem izobrazba ne more biti stvar hotenja otrok in njihovih staršev, temveč je to družbena zahteva in nujnost, ki ne sme biti prepuščena stihijским dejavnikom.

4.8.2. Tricetr (75 %) staršev otrok, ki hodijo danes v šole, ima samo osnovnošolsko izobrazbo. Na pomoč teh staršev se ne moremo zanašati (vsaj ne na učno pomoč!). Polg tega moramo upoštevati, da je danes večina staršev pre zaposlenih in je malo tistih, ki ne delajo „dvojno“. To so tipično naše razmere in jih moramo upoštevati! Zato šola nikakor ne sme prenašati učnih

bremen na dom. Povsem zgrešene so težnje, da bi učenca razbremenili prevelikega števila šolskih ur.

Učenec ni v šoli preveč ur – kvečjemu premalo! Problem je v vsebini učnih ur in to iz dveh vidikov:

4.8.3. Iz učnih predmetov je potrebno nesentimentalno izločiti vse nepotrebne faktografske priveske, ki obremenjujejo le spomin in ki dejanskemu kreativnemu znanju nič ne prispevajo. Bistvo predmeta naj bo hrbtnično, fundamentalno znanje.

4.8.4. Ob tako programirani učni snovi naj bodo ure namenjene poglobljeni razlagi, kreativnemu razgovoru in utrjevanju osnov. Utrjevanju snovi in vajam mora biti posvečeno toliko časa, da učenec v šoli osvoji potrebno znanje. Prosti čas mora biti namenjen drugim aktivnostim, predvsem branju knjig in interesnim dejavnostim.

4.8.5. Čeprav sledi vsak predmet in vsaka učna ura tudi vzgojnim ciljem, moramo vendarle ločiti pretežno izobraževalne in pretežno vzgojne predmete. Vzgojni predmeti (kot so glasbena vzgoja, likovna vzgoja, telesna vzgoja, moralna vzgoja, literarno-estetska vzgoja – kot del slovenščine!) naj ne bodo ocenjevani, temveč naj resnično postanejo vzgojni predmeti in naj ne bodo podvrženi nikakršnemu krčenju – prej nasprotno. Ti predmeti naj bodo v šolskem urniku tudi kot urejevalec intervalov med izobraževalno-intenzivnimi in vzgojno-sproščenimi šolskimi urami v šolskem delovnem dnevu.

4.8.6. Učiteljeve zahteve do posameznega učenca (pri ponavljanju in utrjevanju snovi, pri vajah itd.) morajo biti vedno v skladu z resničnimi učenčevimi sposobnostmi. Te sposobnosti morajo biti ugotovljene objektivno s sodobnimi psihometričnimi pripomočki. Psihologija je pri nas strokovno in kadrovske že tako razvita, da bi lahko – s primerno koncentracijo sil, organizacijo in zavzetostjo – to delo že sedaj uspešno opravljali. Pri tem ni mišljen le preizkus otrokove zrelosti pred vstopom v šolo, temveč tudi dopolnilni preizkusi na več stopnjah z namenom čim objektivnejšega in celovitega spoznanja učencev. Tako objektivno spoznanje sposobnosti otrok je nujno tudi za polno angažiranje nadpoprečno nadarjenih.

4.8.7. Ocenjevanje znanja učencev ne sme izhajati iz „spraševanja“, ki je vezano na ponavljanje in utrjevanje učne snovi. To spraševanje, kot smo že poudarili, mora sloneti na učenčevih naravnih zmogljivostih oziroma sposobnostih. Zato mora biti učenec praviloma pri spraševanju vedno uspešen. Ta uspešnost mu daje veselje do sledenja (učenja), do predmeta, do šole, do znanja nasploh. Uspešnost mu približa učitelja. Uspeh v šoli mu postane smisel njegove akcije uveljavljanja. Zato se ne bo „uveljavljal“ na slepem tiru.

Spraševanje pri učnih urah lahko le poglobi poznavanje učenca in dopolnjuje njegovo sliko – tudi sliko znanja. Toda glavni vir ocene ravni znanja mora dati učitelju objektivni test znanja. Na podlagi testov znanja s proučenimi normativi bo šole lahko učenčevo znanje ocenjeno kot „še zadovoljivo“, „dobro“, „prav dobro“ in „odlično“. Ocena slabo bo pri takem delu res lahko le izjema ali posledica pomanjkanja posebnih šol oziroma oddelkov.

Take ocene znanja, dopolnjene s celovito sliko učenca, bodo tudi najzanesljivejše izhodišče za nadaljnje usmerjanje v srednje šole oziroma za ustrezna selekcijo.

4.8.8. Za tak način dela je treba pripraviti in animirati vse učitelje. Za to bodo potrebni priročniki in seminarji. Če bo na račun seminarjev „izgubljenih“ nekaj šolskih dni, ni v tem nobene škode, kajti vse „izgube“ te vrste bodo desetkrat izravnane. Predvsem pa bo pomembno v tej predobrazbi angažirati vse tiste kadre, ki resnično tak koncept osvajajo in so pripravljeni in sposobni posredovati potrebna znanja in metode učiteljskemu kadru.

4.8.9. Šolstvo, in posebej osnovno šolstvo, je najpomembnejše področje družbene infrastrukture. Zato nikakor ne morejo biti osnovne šole zadeva občin – to se pravi, da njihov osnovni razvoj ne sme biti odvisen od gospodarske razvitosti posamezne občine.

Ker je osnovna šola na nerazvitem območju dražja (večja razpršenost učencev; aktivnejše metode dela z učenci zaradi kritja deficita, ki ga prinašajo iz ožjega in širšega okolja; boljše nagrajevanje pedagoškega kadra in podobno) kot v razvitih predelih, je nujno, da je financiranje enotno urejeno za vso republiko. Le na ta način bodo sredstva racionalno in smiselno razdeljena in občine z dajatvami za šolstvo relativno enakomerno obremenjene.

5. POSEBNE ŠOLE

5.1. ORGANIZACIJA, ŠOLSKI PROSTOR IN ŠTEVILO UČENCEV

Izobraževanje in usposabljanje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju je v Sloveniji vsako leto bolje organizirano in zajema vse večji del učencev na vedno širšem prostoru.

		Število otrok	Indeks rasti
1965/66	42	4.436	100
1966/67	40	4.631	104
1967/68	42	5.013	113
1968/69	47	5.485	123
1969/70	49	6.212	139

Na območju SR Slovenije je okrog 11.000 duševno prizadetih otrok in mladostnikov v starosti od 5 do 19 let (to je 2,5 % vse mladine teh letnikov). Od tega je 8.300 laže prizadetih in učljivih, 2.700 pa teže prizadetih; okrog 500 od teh je primernih le za varstvo.

V šolskem letu 1969/70 je bilo v posebnem šolstvu 6.212 učencev, od tega 4.527 laže in 1.685 teže prizadetih. Po programu je predvideno, da bo v letu 1975 zajetih 7.900 otrok, od tega 5.700 laže in 2.200 teže prizadetih.

S tem bi vključili v predšolsko vzgojo 26 % otrok, ki so bili doslej kategorizirani, vendar bi jih vključili v predšolske oddelke vzgojno-varstvenih zavodov le 1/3, ostali dve tretjini pa bi zajeli v oddelke mobilne ortopedagoške službe, ki opravlja načrtno delo na domu.

Do leta 1975 je treba kategorizirati vso mladino, ki je duševno in telesno prizadeta, in ustvariti pogoje za njihovo šolanje oziroma usposabljanje v raznih oblikah posebnega šolstva. Vpogled v kategorizacijske izvide pa odkriva, da obiskuje posebne osnovne šole tudi precej mejno prizadetih otrok. V večini teh primerov bi morali te oblike po enem letu rekategorizirati in jim s tem omogočiti vrnitev v redno osnovno šolo. Žal pa so bili takšni postopki izjemni. Morda bi večji del teh otrok v osnovni šoli težko uspeval, zato je treba iskati rešitev v ustrežnejših oblikah usposabljanja. Ena izmed možnosti je celodnevno bivanje v šoli, drugo pa predstavlja projekt vzgojne posvetovalnice v Ljubljani o razvojnih oddelkih v rednih osnovnih šolah. Vsekakor pa bo ob kategorizaciji nujno potrebno uvesti tudi rekategorizacijo mejnih primerov.

Da bi zajeli v posebno osnovno šolo vse laže prizadete otroke, je potrebno povečati letni vpis za 7 %. Ta odstotek pa bo za občine, ki nimajo razvite mreže posebnih osnovnih šol, seveda višji. Občine, kjer poteka kategorizacija otrok redno in je omrežje dobro organizirano, pa bodo le izboljševale delovne pogoje. Na novo bo ustanovljenih 9 posebnih osnovnih šol v prihodnjem obdobju, tako da bo skupaj v 37 šolah s 439 oddelki 4.768 laže prizadetih otrok. Sedaj ima od 28 samostojnih posebnih osnovnih šol 22 šol pouk v dveh izmenah, v programu pa je predvidena ena izmena. To pomeni, da bodo potrebni novi prostori, oprema in učni pripomočki; vse to pa bo terjalo precej denarja. Poudarek je na samostojnih posebnih osnovnih šolah, ki v omrežju niso planirane. Taka racionalizacija pa terja sporazumevanje med občinami, povečanje šolskih okolišev in ustanavljanje oddelkov za dnevno varstvo. Po sedanjih standardih bo potrebno zgraditi 6.752 kvad. metrov učnih prostorov, da bo pouk potekal v normalnih okoliščinah.

V domski oskrbi je sedaj 2.590 gojencev (915 laže in 1.675 teže prizadetih), ob koncu predvidenega obdobja pa bo vključenih 3.047 gojencev (1.247 laže in 1.800 teže prizadetih). Kapacitete sedanjih domov se ne bodo bistveno povečale, potrebnih pa je več novogradenj. Predvideno je povečano vključevanje prizadetih otrok v rejniške družine, delno tudi v dijaške domove. Gojencem je še posebno treba zagotoviti primerne življenjske pogoje v sedanjih domovih, zlasti v vzgojnih zavodih (centralne kurjava, sanitarije, ureditev in oprema stanovanjskih prostorov). Da pa bodo zagotovljeni minimalni pogoji, bo potrebno zgraditi 3.376 kvad. metrov prostorov za domove teh otrok in mladine.

Mreža posebnih osnovnih šol se je že močno razvila, ni pa niti približno adekvatno razvita naslednja stopnja izobraževanja za učence posebnih osnovnih šol, ki končajo osnovne šole. Na leto konča šolo 400 otrok, v š.l. 1968/69 382 otrok in okrog 200 učencev, ki je končalo obvezno šolanje v 5-7 razredu.

Poklicno in delovno usmerjanje prizadetih otrok je šele v skromnih začetkih. Na tem področju je potreben največji premik. Novi učni načrt in obvezna delovna praksa sicer omogočata, da dobijo učenci posebnih osnovnih šol nekatere delovne navade, vendar pa se jih kasneje le manjši del lahko zaposli.

Petletni perspektivni program predvideva, da bo v oddelkih posebnih poklicnih šol za teoretični pouk 1.100 učencev; od tega jih bo zajetih v praktični pouk v šolskih učnih delavnicah 500, ostalih 600 pa jih bo imelo organiziran praktični pouk v delovnih organizacijah.

Poklicno in delovno usposabljanje bo organizirano v posebnih poklicnih šolah (v glavnem v tistih, ki že obstajajo), v posebnih oddelkih rednih poklicnih šol (ki jih bo šele potrebno odpirati in

na katerih bo težišče usposabljanja), in v delovnih organizacijah (praktični pouk in delovno usposabljanje). Le izjemoma se bo vršilo tudi v poklicnih oddelkih posebnih osnovnih šol. Čimprej pa bo treba izdelati primeren program poklicnega in delovnega usposabljanja in zagotoviti materialne pogoje za njegovo realizacijo. V letu 1970 je bilo vključenih v poklicno izobraževanje 336 učencev (85 laže in 251 teže prizadetih), kar pomeni komaj eno generacijo absolventov osnovne šole.

5. 2. KADROVSKA PROBLEMATIKA

Kljub temu da ugotavljamo, da mreža posebnega šolstva še ni dovolj razširjena in da je zajeto za sedaj največ 60 % zaostale mladine, pa je to šolstvo kadrovsko slabo zasledeno. Zlasti predvidene nove razširitve zahtevajo nove visoko specializirane kadre.

Sedaj je v teh zavodih zaposlenih okrog 600 delavcev, od tega le 4 % z visoko izobrazbo in 34 % z višjo, kar 60 % pa jih ima le srednjo izobrazbo. Večina zaposlenih s srednjo izobrazbo sicer študira izredno, vendar v kratkem času ni pričakovati bistveno boljše kadrovske situacije, zlasti ker tako redni kot izredni študentje študirajo prepočasi.

Po podatkih na dan 30. 9. 1970 je redno zaposlenih na vseh teh šolah in zavodih 574 strokovnega osebja, od tega jih ima 12 nepopolno srednjo izobrazbo, popolno srednjo 342, višjo 195 in visoko 15. Brez pedagoške izobrazbe je skupno 89 strokovnih delavcev, defektologov z višjo izobrazbo je 165 in z visoko 12, ostalo so učitelji (267), predmetni učitelji (21), profesorji (8), socialni delavci (8) in psihologi (4).

5. 2. 1. Nujno bi bilo, da bi pridobili do leta 1975 vsi zaposleni, ki imajo sedaj le srednjo izobrazbo, višjo defektološko izobrazbo. Poleg teh 340 bi potrebovali še 140 novih, skupno torej 480 novih defektologov, 15 psihologov in 15 pedagogov ter 50 drugih strokovnih delavcev z višjo izobrazbo (socialni delavci, korektivni gimnasti, logopedi ipd.). Za poklicno usmerjanje te mladine je potrebnih še 70 novih strokovnih delavcev. Skupno bo torej v sektorju posebnega šolstva zaposlenih 880 strokovnih delavcev z višjo in visoko izobrazbo. Sedaj jih je 220, torej jih manjka še 660. Samo novih defektologov rabimo 550 – torej v petih letih vsako leto 110 novih. V zadnjih dveh letih je diplomiralo letno 40 defektologov. Tolažimo se lahko z visokim vpisom – 270 izrednih študentov defektologov in 250 rednih študentov.

Od leta 1970 do 1975 moramo torej na področju posebnega šolstva računati z naslednjimi razširitvami:

1. 340 pedagogov bo iz srednje izobrazbe prešlo v višjo
2. 140 defektologov se bo na novo zaposlilo
3. 70 novih strokovnih delavcev z višjo izobrazbo
4. 60 novih strokovnih delavcev z višjo izobrazbo
5. 30 novih strokovnih delavcev z visoko izobrazbo.

6. SREDNJE ŠOLE

6. 1. OCENA STANJA

Srednje šolstvo ima bistveno drugačen značaj kot osnovno šolstvo. Osnovna šola ima splošno izobraževalni značaj; je obvezna in enotna v svojem vsebinskem programu. Srednje šole pa so splošno izobraževalne na višji ravni, strokovno usmerjene in selektivne. Tudi pedagoške metode dela morajo biti v srednji šoli bistveno drugačne. To, kar predstavlja v osnovni šoli diferenciran pristop k učencem oziroma diferencirane zahteve (individualizacija pouka), se v srednjem šolstvu uresničuje z možno zunanjo diferenciacijo po smerih in zahtevnosti posameznih šol. V srednjem šolstvu imamo vrsto strokovno manj selektivnih poklicnih šol, vrsto zahtevnejših poklicnih šol, vrsto intelektualno manj zahtevnih štiriletnih strokovnih šol, vrsto zahtevnih štiriletnih šol in končno gimnazijo kot intelektualno najzahtevnejšo šolo, ki predstavlja le stopnjo pred akademskim študijem.

Tabela 13-SRŠ 1

Organizacijska struktura srednjih šol

Vrsta šol	Število šol		Število učencev	
	1959/69	69/70	1959/60	69/70
1. Gimnazije	27	36	7.484	13.694
2. Šole za vzgojo učnega kadra	8	2	2.685	918
3. Tehniške in njim ustrezne strok. šole	30	57	8.509	15.448
4. Srednje umetniške šole	4	3	554	176
5. Poklicne šole	146	101	24.608	30.600
S k u p a j	215	199	43.840	60.836

Iz tabele je razvidno, da smo v preteklem desetletju kar precej reformirali naše srednje šolstvo. Med gapacijami sta samo dve pomembnejši spremembi — ukinjanje šol za vzgojo učnega kadra ali pa združevanje teh šol z gimnazijami. Raste število srednjih tehniških in njim sorodnih šol, ki so po svojih usmeritvah zelo heterogene. Na področju poklicnega izobraževanja gre v glavnem za interne spremembe oziroma združitve šol v večje šole. Pri številu učencev gre pri vseh pomembnih skupinah za porast, razen pri umetniških šolah, kjer je opazen zelo močan padec.

Bolj zanimiva je grupacija šol znotraj skupine tehniških in njim podobnih šol in znotraj poklicnih šol. Gre za celotno problematiko usmerjanja mladine v šole, ki dajejo poklic in ki bi morale v celoti ustrezati kadrovskemu povpraševanju delovnih organizacij. V teh dveh skupinah šol se rešuje bistveno vprašanje kadrovske politike naše družbe. Ugotavljamo pa, da imamo v vseh srednjih šolah premalo dijakov in da je tako že input v srednje šole premajhen, output pa zaradi dokajšnjega osipa seveda še toliko manjši.

6. 1. 1. Učenci srednjih šol in njihov učni uspeh

Tabela 14 — SRŠ 2

Število učencev in struktura učencev po vrstah šol leta 1968 in 1969/70

	Šol. leto 1968/69		Šol. leto 1969/70	
	št. šol	št. učencev	št. šol	št. učencev
Gimnazije	36	13.766	36	13.694
Šole za vzgojo učnega kadra	3	624	2	918
Tehn. in druge šole za gospodar., družb. službe in za državno upravo	57	14.601	57	15.447
— tehniške	24	7.345	24	7.920
— ekonomske	12	3.570	12	3.736
— zdravstvene	10	2.192	10	2.135
— kmetijske, gozd. in veterinarske	5	641	5	573
— upravno-administr.	5	583	5	652
— strok. šola za miličniške kadete	1	270	1	432
Umetniške šole	3	134	3	176
Poklicne šole	101	31.481	100	30.600 ^x
S k u p a j	200	60.806	198	60.836

XV tem številu je všteta tudi mladina druge in tretje izmene šol s periodičnim poukom; t. j. 8.358 učencev.

V prvi razred srednjih šol se je v šolskem letu 1969/70 vpisalo 21.253 učencev; v tem številu so zajeti tudi učenci, ki ponavljajo prvi razred.

Od učencev, vpisanih v I. razred srednjih šol v letu 1969/70, jih je 19.824 takšnih, ki so končali osnovno šolo v prejšnjem šolskem

letu, ostali pa so jo končali v šolskem letu 1967/68 in prej, ter ponavljalci (17.824 učencev ali 83,9 %, je končalo osnovno šolo v šolskem letu 1968/69, 2.396 učencev ali 11,3 %, je končalo osnovno šolo v šolskem letu 1967/69 in prej, 1.033 učencev ali 4,8 % pa je ponavljalcev).

Tabela 15-SRŠ-3

	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69	1969/70
Gimnazije	3.376	3.598	3.922	3.734	3.657	3.612
Šole za vzg. učnega os.	208	220	222	229	207	263
Teh. in druge šole	4.639	4.942	4.184	4.229	4.135	4.915
— tehniške	2.379	2.656	2.335	2.047	2.182	2.590
— ekonomske	1.373	1.265	874	1.026	966	1.251
— zdravstvene	523	696	613	579	496	581
— kmet., gozd. in veterin.	94	139	145	243	192	198
— strok. šola za milič. kadete	—	—	—	148	149	165
Umetniške š.	156	165	41	52	54	68
Poklicne š.	12.011	10.537	11.537	11.013	12.003	11.362 ^x
S k u p a j	20.390	19.827	19.906	19.257	20.056	20.220

^xV število je všteti tudi vpis v drugo in tretjo izmeno šol s periodično organizacijo pouka in je ocenjen s 1916 učenci (9446 statistični podatki, 1916 ocena).

Analiza vključevanja mladine v štiriletno strokovne šole in gimnazije opozarja v celoti, kakor tudi pri posameznih vrstah srednjih šol, na izrazito feminizacijo, ki se iz leta v leto stopnjuje. Manjšo izjemo predstavljajo TŠŠ za gradbeno stroko in TŠŠ za elektro stroko, kjer se je število učencev povečalo na račun deklet. Zaradi manjših možnosti, ki jih imajo dekleta za šolanje v dvo in triletnih poklicnih šolah (pomanjkanje učnih mest za dekleta; odločanje deklet le za posamezne tipično ženske poklice, kot so npr. prodajalka, frizerka, šivilja; ustaljenega konservativnega gledanja oziroma miselnosti vodstev posameznih šol in delovnih organizacij, ki

nerade sprejemajo dekleta ipd.), so dekleta prisiljena nadaljevati šolanje v gimnazijah in štiriletnih strokovnih šolah, hkrati pa so glede na boljše učne uspehe v osnovni šoli tudi v ugodnejšem položaju pri sprejemanju v te šole.

To je prišlo do izraza še posebno pri vključevanju mladine v srednje šole, ker so gimnazije in srednje strokovne šole skoraj povsod ukinile sprejemne izpite in so sprejemale učence samo na osnovi učnega uspeha v osnovni šoli. Nekatere šole, ki v zadnjih letih niso imele zadovoljivega vpisa oziroma niso napolnile svojih kapacitet, so sprejemale učence ne glede na njihov učni uspeh.

**Procentualni prikaz vpisa po spolu
leta 1969/70 (po podatkih zavoda SRS za statistiko)**

Tabela 16-SRŠ-4

Vrsta šol	% žensk
Gimnazije	60,5
Pedagoške gimnazije in vzg. šole	92,4
Tehniške šole	25,6
Ekonom. in uprav. admin. šole	86,7
Zdravstvene šole	94,1
Kmetijske šole	51,7
Gozdarske šole	51,7
Veterinarske šole	—
Prometne šole	2,0
Šola za oblikovanje	52,6
Skupaj	58,4
Poklicne šole (2–3 letne)	36,3
S k u p a j	47,1

Tako lahko pričakujemo, da bo osip v teh šolah večji kot je bil do sedaj, ali pa se bodo nujno zmanjševala merila zahtevnosti in s tem kakovost posameznih šol. Ta pojav je še posebno zaskrbljujoč na gimnazijah, ki so predvsem pripravljavnice za študij na visokošolskih zavodih.

Gimnazija in štiriletne strokovne šole so v primerjavi s prejšnjimi leti povečale vpis. Ne glede na to je prihajalo do znanih težav pri realizaciji poklicnih želja, saj obstaja med konkretnimi poklicnimi namerami učencev in resničnimi možnostmi šolanja v posameznih vrstah šol, kvantitativna neusklajenost. Zaradi tega je bil pritisk na nekatere šole prevelik (TŠS – elektro stroka, šola za oblikovanje, medicinska srednja šola, aranžerska šola itd.), na druge pa pre-

majhen (srednja ekonomska šola, administrativna šola, TŠS za kemijsko stroko, TŠS za tekstilno stroko, kmetijske šole, gimnazije).

Vključevanje mladine v 2–3-letne poklicne šole je bilo ugodnejše kot prejšnja leta, ker je bilo na voljo več učnih mest. Za fante je bilo dovolj ali celo preveč učnih mest, zlasti še, če upoštevamo prosta mesta v celoletnih poklicnih šolah, učnih mest za dekleta pa je povsod primanjkovalo. Za dekleta je bilo praviloma več kot polovico manj učnih mest, kot je bilo poklicnih namer.

Glede problematike učnih mest moramo omeniti neodgovoren odnos posameznih delovnih organizacij, ki ne prijavljajo pravočasno prostih učnih mest, tako da mladine ni mogoče pravilno in zanesljivo informirati. Kako so delovne organizacije neodgovorne nam pove podatek, da je bilo sklenjenih za tretjino več učnih pogodb, kot je bilo prijavljenih učnih mest.

Struktura poklicnih interesov generacije osmošolcev iz leta 1970 je ostala glede na prejšnja leta nespremenjena. Še vedno je pri fantih na prvem mestu poklic avtomehanika, sledi elektromehanik in radiomehanik. Pri dekletih je dominanten poklic trgovke, nato šivilje in frizerke. Močna nezainteresiranost je za naslednje poklice: rudar, livar, kalilec, rezkar, tapetnik, kmetijski strojnik, zidar, kmetovalec ipd. Za navedene poklice je pri mladini malo zanimanja, še manj pa je poklicnih odločitev. To se je pokazalo tudi pri vpisovanju, ko šole za te poklice niso imele dovolj vpisa (svojih kapacitet v veliki meri niso izpolnile: Kmetijska strojna šola, Železniško prometno transportna šola, Šolski center za kovinarsko stroko Ptuj, Administrativna šola Ptuj, Poljedelsko-zivinorejska šola v Turnišču pa letos nima I. letnika, ker so se na razpis prijavili samo 4 kandidati). Nezasedena so ostala tudi mnoga učna mesta v gradbeništvu, metalurški in prehrabeni stroki.

Osip učencev tistih letnikov, ki so v šolskem letu 1968/69 končali šolanje, prikazuje po vrstah šol naslednja razpredelnica:

Tabela 17-SRŠ-5

Osip v srednjih šolah

	I. razred		Zaklj. izp. opr.		% uč., ki so glede na vpis v I. r. usp. zaključili šolanje	% osipa
	šolsko leto	število vpisane mladine	šolsko leto	število mladine		
Gimnazije	1965/66	4.201	1968/69	2.888	68,7	31,3
Šole za vzgojo uč. kadra	1965/66	208	1968/69	143	68,7	31,3
Tehniške šole	1965/66	2.427	1968/69	1.556	64,1	35,9
Kmet., goz. in vet. šola	1965/66	270	1968/69	178	65,9	34,1
Ekonom. in 4–1. upr. adm. šole	1965/66	1.429	1968/69	929	65,0	35,0
Zdravstvene š.	1965/66	682	1968/69	555	81,4	18,6
Poklicne šole:						
– triletna	1966/67	10.795	1968/69	8.117	75,2	24,8
– dveletna	1967/68	620	1968/69	465	75,0	25,0
		20.632		14.831	71,9	28,1

Iz rapredelnice je razvidno, da je osipanje števila učencev na tehniških in drugih šolah za gospodarstvo, razen zdravstvenih šol, od vseh šol II. stopnje največje. Sledijo gimnazije in šole za vzgojo učnega kadra, najmanjši osip pa je na poklicnih šolah. Vendar je odstotek učencev, ki opravijo zaključni izpit, tudi na teh šolah še

vedno prenizek.

6. 1. 2. V zvezi z osipom pa je potrebno omeniti, da s tem stroški izobraževanja znatno naraščajo. V ilustracijo navajamo, da so bili stroški izobraževanja na učenca v letu 1970 (sredstva republiške izobraževalne skupnosti) naslednji:

Tabela 18-SRŠ-6

Stroški izobraževanja po učenca:

	V celolet-nih oddel.	V 18 tedensk. oddelkih	V 12 teden. oddelkih		V celolet-nih oddel.	V 18 tedensk. oddelkih	V 12 teden. oddelkih
Gimnazije in šole za vzgojo učnega kadra	3.448	—	—	Kmetijske šole	5.459	3.386	—
Tehniške srednje šole	4.304	—	—	Šolski centri	4.372	1.612	1.040
Ekonomске šole, šolski centri, administrativne šole	2.878	—	—	Šole za prodajalce	—	1.483	—
Zdravstvene šole	4.101	—	—	Gostinski ŠC in gostinske šole	—	2.551	—
				Poklicne šole	4.919	1.778	113
				Umetniške šole	7.142	—	—

Resnični stroški izobraževanja na učenca maturanta so torej v letu dni višji za ustrezni odstotek osipa. To pomeni, da je družba zaradi razmeroma visokega osipa dodatno obremenjena.

Tabela 19-SRŠ-6

Učni uspeh po vrstah šol v šolskih letih 1964–1969

	št. učencev izdelalo razred	Šolsko leto				
		1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Skupno vse vrste šol		14.663	15.366	14.854	14.854	14.735
	%	12.781	13.304	13.000	12.986	12.999
	opravilo zaključni izpit	87,21	86,6	87,5	87,1	88,2
		2.262	2.662	2.608	2.876	3.254

		Šolsko leto				
		1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Tehniške šole	število učencev	7.213	7.709	7.580	7.510	7.615
	izdelalo razred	6.244	6.526	6.522	6.368	6.610
	%	86,6	84,6	86,1	84,4	86,8
	opravilo zaključni izpit	1.129	1.374	1.360	1.397	1.556
Kmetijske, gozdarske in veterinarske šole	število učencev	828	863	840	729	641
	izdelalo razred	726	755	738	615	593
	%	87,7	87,5	87,9	84,4	92,5
	opravilo zaključni izpit	143	141	172	142	178
Ekonomске in 4-letne upravno adm. šole	število učencev	4.424	4.573	4.219	4.318	4.153
	izdelalo razred	3.802	4.002	3.685	3.853	3.646
	%	85,9	87,5	87,3	89,2	87,8
	opravilo zaključni izpit	672	774	691	914	929
Zdravstvene šole	število učencev	1.683	1.941	2.066	2.309	2.192
	izdelalo razred	1.586	1.805	1.937	2.040	2.050
	%	94,2	93,0	93,8	92,3	93,5
	opravilo zaključni izpit	318	332	362	403	555
Umetniške šole	število učencev	515	280	149	140	134
	izdelalo razred	423	216	118	110	100
	%	82,1	77,1	79,2	78,6	75,0
	opravilo zaključni izpit	89	41	23	20	36

Tabela 12-SRŠ-8

Učni uspehi na poklicnih šolah so bili v zadnjih 5 šol. letih naslednji:

	Šolsko leto				
	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Skupno število učencev	25.047	27.922	29.783	29.590	31.481
Izdelalo razred	22.843	25.936	27.801	27.565	29.341
%	91,2	92,9	93,3	93,1	93,2
Opravilo zaključni izpit	6.548	6.723	8.400	7.308	8.582

6. 2. ŠOLSKI PROSTOR

6. 2. 1. Ocena stanja

Po podatkih za šolsko leto 1968/69 znaša zmogljivost srednjega šolstva 39.800 sedežev. Faktor izrabe šolskega prostora t. j. razmerje med skupnim številom učencev in številom sedežev je 1,5. Treba pa je vedeti, da delajo posamezne srednje šole v zelo različnih prostorskih pogojih. V ugodnejšem položaju so gimnazije, ki so morale biti verificirane, če so hotele nadaljevati z delom. Na najslabšem pa so poklicne šole, zlasti glede opremljenosti in funkcionalnosti šolskih delavnic. Po posameznih skupinah šol pa bi lahko dali naslednje ocene.

Gimnazije

Pozitivni rezultati, ki jih je prinesla verifikacija gimnazij, so še vedno očitni. Prav zaradi zahtev, ki jih je postavila verifikacija, so gimnazije danes na prvem mestu med drugostopenjskim šolanjem glede materialnih pogojev za vzgojno izobraževalno delo. Opazna je pa še neenakost v opremljenosti gimnazij za pouk naravoslovnih predmetov, predvsem biologije, fizike in kemije in za pouk družboslovnih predmetov, vendar se stanje tudi na tem področjuboljšuje.

Tehniške in druge šole za gospodarstvo

Materialni pogoji šol se glede na kapacitete in opremljenost šol niso spremenili v zadnjem času. Največja pomanjkljivost je pomanjkanje telovadnic, zaradi česar morajo šole najemati ali pa uporabljati za telesno vzgojo samo odprte športne prostore. Prav tako je mnogo poslopij nefunkcionalnih ter premajhnih, tako da so šole v več poslopijih. Nekatere šole imajo celo težave s sanitarno inšpekcijo, ki hoče prepovedati delo zaradi neustreznih sanitarnih razmer. Med materialne pogoje pouka je treba šteti tudi opremljenost šol z učili in ponazorili, z najrazličnejšimi merilnimi aparati, preizkusnimi stroji itd. Opremljenost šol je pa tu slaba, kar posebno velja za drage laboratorijske inštrumente.

Poklicne šole

Vpis v poklicne šole iz leta v leto raste, saj se že prek polovice vseh učencev, ki nadaljujejo šolanje v srednjih šolah, vpiše na poklicne šole. Ker tolikšno število učencev v poklicnih šolah presega dosedanje kapacitete šolskega prostora, tako učilnic za teoretični pouk kot učnih delavnic, je v šolskem letu 1968/69 mnogo učencev z učnimi pogodbami ostalo brez teoretičnega dela pouka.

Zlasti bo pereče pomanjkanje prostora za šolske delavnice. Mnoge šole nimajo svojih delavnic in uporabljajo prostore delovnih organizacij. Šolske učilnice za teoretični in praktični pouk so v polovici vseh šol neustrezne, premajhne ali prenatrpane.

Dijaški domovi

Sedaj imamo 60 srednješolskih domov, in sicer 36 kot samostojnih zavodov in 24 v sestavi šolskega centra ali šole.

Samostojni zavodi po sedanjem stanju nepremičnin in opremljenosti ne ustrezajo za uspešno izvrševanje svojih nalog. Stanje domov v sestavi šolskih centrov ali šol večinoma zadovoljuje. Treba je izvesti sanacijo obstoječih kapacitet v 36 samostojnih zavodih, za kar bo potrebno investirati v naslednjih petih letih okrog 40 milijonov din. Poleg tega bo treba v skladu z racionalizacijo mreže srednjega šolstva zgraditi vsaj še 5 domov za dijakke. Po sedanji oceni bi to pomenilo investicijo v višini 42,5 milijonov din.

Izobraževanje po obveznem šolanju pa se po predvideni smeri in intenzivnosti ne bo moglo razviti, če do leta 1975 ne bomo razvili tudi ustrezne mreže srednješolskih domov. Mreža teh domov pa je povezana z nujno usmeritvijo v izgrajevanje večjih izobraževalnih centrov za izobraževanje strokovnih kadrov. Malo je ustanov, ki so tako organsko povezane z razvojem šol II. stopnje v večjih mestih, kakor so to dijaški domovi. Dijaški domovi so po vojni odigrali važno vlogo v vzgojno-izobraževalnem procesu; z njihovo pomočjo je bilo omogočeno šolanje mladine iz oddaljenih krajev, saj stroški bivanja v teh domovih niso bili visoki. Razliko med stvarnimi stroški in prispevki dijakov pa je krila družba. Toda odnos do domov se je menjal vse bolj v smer finančne osamosvojitve, na lastno vzdrževanje. V tej zvezi je potrebno poudariti, da se je vzporedno z upadanjem interesa za dijaške domove večal interes do ustanavljanja šol II. stopnje v manjših krajih. Tako se je začel proces ekstenzivnega načina izobraževanja, ki je še danes osnovna značilnost našega šolstva. V prihodnje bi morali biti prav dijaški domovi pogoj za doseg intenzivnosti v izobraževanju. Za to bi si morala družba tudi prizadevati in po tej poti iskati izhode.

6. 2. 2. Načrt razvoja šolskega prostora srednjih šol

Če hočemo uresničiti ideje o novem sistemu izobraževanja predvsem na področju srednjega šolstva in če hočemo sanirati sedanje stanje ter vključiti v drugostopenjsko izobraževanje več mladine ter zmanjšati zasedenost na faktor 1,3 je potrebno zgraditi za 11.500 sedežev prostora v srednjih šolah. To pa pomeni po sedanjih ocenah, investicijo v znesku 220 milijonov din.

Gimnazije

Formalna strokovna usposobljenost učnega kadra zadovoljuje, saj jih ima 773 ali 83 % visoko izobrazbo, od tega 486 filozofsko fakulteto in 166 prirodoslovno matematično fakulteto. Deficit je ugotovljen pri učiteljih matematike in fizike, delno telesne in tehnične vzgoje, pri vseh drugih predmetih pa je stanje povsem zadovoljivo in se podatek zelo približa 100 %.

Tehniške in njim ustrezne šole

Po podatkih zavoda za statistiko SRS je bilo na tehniških in njim ustreznih šolah v letu 1968/69 skupno 1291 učiteljev, od tega 549 žensk. 675 (316 žensk) učiteljev je bilo zaposlenih za nedoločen čas, 25 učiteljev (6 žensk) za določen čas in 591 učiteljev (218 žensk) v civilnopravnem razmerju. Neugodno je razmerje med številom učiteljev v civilnopravnem razmerju in rednimi, saj je razmerje med obema kategorijama skoraj 1:1. To dejstvo povzroča šolam težave pri sestavi urnika, ker honorarni učitelji neradi prihajajo večkrat na teden le za eno do dve uri na šolo. Po izobrazbi ima visoko šolo 821 učiteljev, višjo 243, srednjo 226 in osnovno šolo 1 učitelj; od teh jih je zaposlenih za nedoločen čas 426 z visoko, 121 višjo, 127 s srednjo in 1 učitelj z osnovno šolo. Stanje pri učiteljih v civilnopravnem razmerju je glede tega ugodnejše, saj ima 384 učiteljev visoko izobrazbo, 113 višjo in le 94 srednjo. Procentualno razmerje je torej:

	z visoko	z višjo	s srednjo
vsi učitelji	63,6 %	18,8 %	17,6 %
za nedoločen čas	63,1 %	17,9 %	19,0 %
v civilnopravnem razmerju	65,0 %	19,0 %	16,0 %

Glede na zahtevo zakona, da poučujejo splošno izobraževalne predmete in strokovno teoretične predmete učitelji z visoko izobrazbo, je odstotek učiteljev z višjo in srednjo izobrazbo prevelik. Res pa je, da za določene strokovne teoretične predmete sploh ni fakultet, na katerih bi si mogli učitelji pridobiti ustrezno visoko izobrazbo.

Poklicne šole

Na delovnih mestih z zahtevano visoko izobrazbo je bilo zaposlenih v šolskem letu 1968/69 le 115 ustreznih učiteljev, na delovnih mestih s predpisano višjo izobrazbo pa 267 ustreznih učiteljev. Ostalih 300 učiteljev ima samo strokovno izobrazbo.

Tabela 22-SRS-9

v milj.

Izdatki srednjih šol

	1965	1966	1967	1968	Od tega materialni	1965	1966	1967	1968
1. Poklicne	13,5	13,1	14,9	46,3	4,7	3,8	18,9	19,9	
2. Tehn. in druge str. 4-letne š.	42,6	45,8	57,6	61,3	9,3	9,7	17,7	18,8	
3. Šole za učni kader	7,4	7,7	20,8	20,3	0,8	0,8	2,3	2,3	
4. Gimnazije	21,5	25,0	26,9	30,3	3,6	3,1	2,9	3,1	
5. Šolski centri	82,2	75,6	75,6	75,6	86,4	33,3	28,3	31,8	
6. Skupaj	167,1	167,1	222,8	244,7	54,3	50,7	70,3	75,0	

Vir: Letopis 1970

Po podatkih republiške izobraževalne skupnosti pa so srednje šole dobile v letu 1968 – 104.252.000 din, 1969 – 132.988.000 din in v l. 1970 – 186.252 din. Primerjava kaže, da so dotacije skoraj za polovico manjše od vseh izdatkov srednjih šol. Iz podatkov statistike lahko pravilno ocenimo razmerje med izdatki za sebnе dohodke in izdatki za materialne potrebe le pri tistih skupinah šol, ki nimajo lastne proizvodnje.

Pri načrtovanju stroškov v prihodnjem petletnem obdobju smo predvidevali, da bodo vsi zaposleni z neustrezno izobrazbo le-to dosegli in da se bo zaposlilo toliko novih pedagogov, kot je razvidno iz tabele 17-SRS-14. Kot pri osnovnih šolah gre tudi pri srednjih za vrsto drugih dejavnosti, ki jih financira republiška izobraževalna skupnost – to je socialno zavarovanje, regresi za skupinska potovanja, regresi za dijaške domove, sredstva za štipendije srednješolcev, sredstva za vzgojo v dijaških domovih. Za vse te dejavnosti nismo predvideli razširitev.

6. 5. PRIHODNJI GOSPODARSKI RAZVOJ, POTREBE PO KADRIH IN IZOBRAZBENA STRUKTURA ZAPOSLENIH

6. 5. 1. Kapacitete vseh srednjih šol morajo postati tolikšne, da bodo lahko sprejele okrog 80 % otrok vsakega generacijskega letnika (23.000 vpisanih mest 1. letnika) in sicer:

Heterogenost učnega kadra na poklicnih šolah je tudi mnogokrat vzrok poprečnemu učnemu uspehu. Zasedba predmetov teoretičnega in praktičnega pouka še ni v skladu z zakonom o srednjem šolstvu. Zelo težko je dobiti učitelje praktičnega pouka, ker je tehnikov, ki bi šli skozi poklicno šolo, zelo malo. Dodatno izobraževanje pa ni vabljivo, ker ostane brez stimulacije. Manjkajo tudi učitelji strokovno teoretičnih predmetov. Šole bi sicer te učitelje dobile, če bi jih lahko stimulirale tako kot gospodarske organizacije.

Poseben problem so inštruktorji in mojstri v delovnih organizacijah, kjer so učenci pri praktičnem pouku. Strokovnost teh je dostikrat dvomljiva, pedagoške izobrazbe pa v veliki večini sploh nimajo.

Razdrobljenost in majhnost šol oziroma oddelkov je povzročala in še povzroča tudi kadrovske probleme. Za doseganje učne obveznosti morajo posamezni učitelji poučevati različne strokovne predmete, ne glede na to, koliko so zanje usposobljeni. To pa vodi v nižanje kakovosti pouka. V majhnih šolah je za posamezne predmete premalo ur za polno namestitvev ustreznih učiteljev, zato si šole pomagajo s honorarnimi predavatelji. To so ponavadi ljudje, ki so zaposleni zunaj šolstva. Šole se posvečajo polovično, posledice tega pa so nizka kakovost poučevanja in neredno opravljanje šolske obveznosti.

Pri reševanju kadrovske problematike srednjih šol, zlasti pri poklicnih in štiriletnih strokovnih šolah, je treba upoštevati dolgoročni razvoj, ki bo moral zagotoviti šolanje ne samo mladim generacijam, pač pa tudi že zaposlenim pri njihovem nadaljnjem izobraževanju. V Sloveniji trenutno nimamo šole, ki bi dajala kadre za poklicno izobraževanje in smo vezani na šolo v Reki. Nujno je treba med najboljšimi tehnikami in kvalificiranimi delavci poiskati kandidate in jih poslati v to šolo, sicer bodo zahteve po izobrazbi učiteljev na poklicnih šolah in zasedba teh mest še naprej v neskladju. Glede na predviden večji vpis v srednje šole in glede na sedanje stanje pa vidimo, da bomo morali na te šole dobiti kar 164 učiteljev z višjo izobrazbo in 532 z visoko, skupno torej 696 učiteljev.

6. 4. Finančni podatki

Srednje šole so po svojem sestavu zelo heterogene in vključujejo tudi precej proizvodne dejavnosti, saj je znano, da imajo nekatere industrijske šole in centri namesto učnih delavnic kar cele tovarnice. Statistika zbira seveda le celotna sredstva, ki se pretakajo prek žiro računov srednjih šol in nam daje za obdobje od 1965–1968 naslednje podatke o izdatkih srednjih šol.

okrog 10.000 vpisanih mest v poklicnih šolah
9.000 vpisanih mest v 4 letnikih srednjih strokov. šol in
okrog 4.000 vpisanih mest v gimnazijah

Tem zahtevam (glede na kapacitete!) ustrezajo gimnazije, približujejo se jim poklicne šole, povsem premajhne pa so kapacitete tehniških in njim ustreznih strokovnih šol. Posledice premajhnih kapacitet teh šol se jasno kažejo že v razmerju med srednjim (štiriletno šolo!) in visoko izobraženim kadrom. Zahtevana racionalna razmerja so 4:1 ali celo 5:1. Pri nas pa je to razmerje 2,5:1, kažejo pa se močne težnje, da se bo to razmerje slabšalo.

Pri načrtovanju šolskih kapacitet, upoštevajoč postavljeni koncept polne izkoriščenosti sposobnostnih potencialov, lahko vzamemo razmerja med posameznimi skupinami srednjih šol (poklicne šole, štiriletno strokovne šole in gimnazije) kot konstanto. Znotraj prvih dveh skupin pa se morajo kapacitete posameznih usmeritev prožno prilagajati ugotovljenim strukturnim kadrovskim potrebam v skladu s srednjeročnim načrtom in v skladu z analizami o deficitarnosti in suficitarnosti kadrov posameznih strokovnih profilov.

6. 5. 2. Vzporredno s prilagajanjem kapacitet posameznih skupin srednjih šol pa je zaradi učinkovitosti teh šol nujno potrebno uvesti potrebne izborne mehanizme ob prehodu učencev iz osnovnih v srednje šole. Že sama obravnava, spoznavanje in ocenjevanje učencev, kot je predlagana v poglavju „osnovna šola“, je najboljše

izhodišče za nadaljnje usmerjanje. Če temu priključimo še ugotovitve poklicnih usmerjevalcev in ugotovitve specializiranih zdravstvenih služb, imamo metode izbora tako rekoč na dlani. O sprejemu učencev naj torej odločajo vse te ugotovitve, ki jih zberejo posebne „mešane“ komisije. Učenci, ki po teh merilih v določeno šolo niso sprejeti, naj imajo še možnost opravljati sprejemni izpit. Tak način sprejemanja v srednje šole se je odlično izkazal v praksi francoskega šolstva.

6.5.3. Z zmanjšanjem osipa v osnovni šoli ter z zakonom, ki naj omogoči nadaljnje šolanje po končani šolski obveznosti, je treba zagotoviti, da bo 90 % mladine nadaljevalo šolanje na srednjih šolah in v drugih oblikah strokovnega izobraževanja po končani šolski obveznosti, vključno s pošolskim izobraževanjem kmečke mladine.

V petletnem obdobju do leta 1975 je pri predpostavljenih ukrepih vpisa in osipa (to je ob upoštevanju predpostavke, da bi 90 % mladine nadaljevalo šolanje po končani šolski obveznosti) treba računati z izredno močnim pritiskom mladine na to stopnjo izobraževanja. Tako bo mogoče načrtno odstraniti disproporce v izobrazbeno kvalifikacijski strukturi zaposlenih.

Iz demografskih pokazateljev oziroma sklepov na osnovi statističnega gradiva popisa prebivalstva l. 1961 o številu otrok po letih starosti, je mogoče za naslednje obdobje predvideti število otrok, ki bodo končali osnovnošolsko obveznost in se glede na navedeno predpostavko vpisalo na šole II. stopnje.

V preteklem obdobju je bilo v Sloveniji po posameznih letih živorojenih otrok:

1956	31.466
1957	30.086
1958	28.283
1959	28.432
1960	27.825
1961	28.955
1962	29.035
1963	29.175
1964	29.184

Glede na to, da se zaradi smrtnosti do vpisa v osnovno šolo zmanjša število otrok za 3,4 %, do izpolnitve šolske obveznosti pa za nadaljnjih 0,5 %, ter da je treba računati tudi z izpadom tistih otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, ki se vzgajajo v posebnih vzgojno-izobraževalnih zavodih in ki jih pride na generacijo v Sloveniji poprečno 580, bi v naslednjih letih izpolnilo šolsko obveznost naslednje število otrok:

1970/71	29.660
1971/72	28.340
1972/73	26.620
1973/74	26.710
1974/75	26.140
itd.	

6.5.4. Ob upoštevanju načrtno predpostavke, naj bi 90 % mladine po končani šolski obveznosti nadaljevalo šolanje na srednjih šolah in drugih oblikah strokovnega izobraževanja, bi to pomenilo, da bi v letu 1974/75 nadaljevalo šolanje 23.526 učencev, v letu 1975/76 pa 24.560 učencev.

To pomeni, da bi bilo potrebno za približno 4.340 novih učencev, to je za razliko med 24.560 in sedanjim vpisom iz osnovnih šol, ki znaša 20.220, priskrbeti ustrezne prostore ter nastaviti nove učne moči. Če upoštevamo, da bi imel oddelek 30 dijakov, bi to zneslo 144 novih oddelkov. Pri faktorju okoli 1,8 (to je pri tem številu učiteljev na 1 oddelek), bi zneslo povečanje pedagoškega kadra za 251 novih učnih moči. Povečanje šolske površine — na račun povečanja vpisa — pa bi bilo treba pri normativu 8 kvad. metrov šolske površine na sedež zagotoviti v višini okrog 45.600 kvad. metrov pri faktorju zasedenosti 1,5, ter 52.600 kvad. metrov pri faktorju zasedenosti 1,3.

7. OBSTOJEČI ČLOVEŠKI RESURSI ZA ŠOLANJE V OBDOBJU 1971-75

7.1. Razpoložljive letne kvote za šolanje na različnih stopnjah so omejene z demografskimi faktorji (velikost starostnih generacij), s šolskimi outputi na predhodnih stopnjah šolanja in z odlivom med zaposlene.

7.1.1. Demografski faktor je odločujoč dejavnik obsega vpisa na začetku šolanja, to je pri vpisu in skozi vso osnovno šolo. Zaradi tega, ker praktično zajamemo 100 % generacije v osnovno šolo, je prihodnji vpis v osnovne šole enak prihajajočim (že rojenim generacijam). Njihov obseg in dinamika sta prikazana v poglavju o osnovnih šolah.

7.1.2. Že v osnovni šoli pa se vpisana generacija zaradi različnih vzrokov zmanjšuje, tako da pride do konca (sedaj) le približno 75 % generacije. Teh 75 % generacije je torej lahko potencialni porabnik srednjega šolstva, vendar samo v primeru, da bi vsi (100 %) osmošolci nadaljevali šolanje.

7.1.3. Po načrtnih predvidevanjih naj bi do leta 1975 dosegli, da bi se 90 % osmošolcev vpisovalo v srednje šole. Razlika med vpisom v srednje šole in celotnim številom osmošolcev so osmošolci, ki se zaposlijo in tako omogočijo priliv delovne sile s to izobrazbo, nekaj pa jih ostane doma in se izgubijo tako za šole kot za delovno silo.

7.1.4. Generacija srednješolcev, ki se vpisuje, je skozi šolanje bolj ali manj uspešna in v določenem odstotku tudi konča srednjo šolo. Ker pa so srednje šole zelo različne, lahko računamo, da je za nadaljnji vpis na univerzo odločujoče samo število gimnazijcev in maturantov različnih tehniških šol. Neuspešni v srednjih šolah se v statistiki zopet pojavijo kot osnovnošolci, drugi uspešni pa se razporedijo med priliv delovne sile, ostanejo doma ali pa zaradi česa drugega ne vstopijo med novo delovno silo.

7.2. Gibanje osnovnošolske populacije in deloma še srednješolske, je relativno preprosto spremljati. S preprostim in približnim izračunom smo ugotovili, da bo v petletnem obdobju končalo šolanje 135.100 osnovnošolcev. Po predpostavkah v sedanjem in prihodnjem vpisu v srednje šole se jih bo vpisalo v prvi razred šol druge stopnje 115.000, ostalo pa jih bo 20.100, ki se bodo zaposlili ali pa bodo ostali doma. V petletnem obdobju jih tudi ob zvišani učinkovitosti (80 %) 33.775 ne bo izdelalo osnovne šole. To pa je skupaj z 20.100 kar 53.875 osnovnošolcev. Če prištejemo še 14.221 neuspešnih v srednjih šolah, dobimo 68.096 učencev, ki bodo v tem obdobju končali šolanje z osnovno šolo in manj.

7.3. Srednje šole zaradi heterogene sestave onemogočajo enako določanje in razvrščanje pri njih vpisanih učencev. Ker pa so gimnazije in tehniške šole osnova za kasnejši vpis na visoke in višje šole, si oglejmo, koliko je v njih na voljo učencev za študij na visokih šolah.

7.4. Na visokih in višjih šolah so že vpisane generacije, ki jih časovno zajema ta načrt. V obdobju 1966–1970 se je vpisalo 31.280 študentov, ki so prej končali srednjo šolo. Že nekaj let nazaj je razmerje med gimnazijci in tehničnimi abiturienti pri vpisu 80:20. V vseh navedenih letih se je vpisalo torej 25.024 gimnazijcev in 6.256 tehnikov.

V tabeli 31-R1 je vsakoletni vpis razbit na študente po izvoru; primerjava vpisanih in tistih, ki so isto leto končali, pa nam razkrije, da je visok vpis nemogoč samo z novimi maturanti. Leto 1968/69 se je pod že razloženimi predpostavkami vpisalo 1.308 tehnikov in 5.231 gimnazijcev. Tega leta pa je uspešno končalo šolanje na tehniških šolah 3.254 učencev, na gimnazijah pa 3.022 maturantov. Tehnikov je končalo toliko, da bi se lahko vpisali vsi novi študenti iz tehniških šol, gimnazijcev pa je bilo na voljo samo za 58 % vpisa. Pri tem pa še nismo upoštevali, da se s tehniške šole odloči za vpis 15 (po drugi oceni 25 %) in da se iz gimnazije vpisuje naprej 90 % maturantov. Nenehno večji vpis, kot je (bilo) na voljo maturantov, kaže, da je še drugi vir, ki ga pa doslej nismo mogli ugotoviti. Ker to niso šole in ker tudi ni praksa, je vpisna kvota dosežena na račun fiktivnega vpisa.

7.4.1. Delež vpisa, ki ni bil dosežen z novimi maturanti, je bil zadnja tri leta 46,0 %, 44,3 % in 44,7 %. Vse to ni fiktivni vpis, ker ni bilo mogoče izločiti na novo vpisanih tujih študentov in študentov iz drugih republik. Toda tudi če vzamemo, da je bilo fiktivnega vpisa okrog 40 % ali dve petini, nam je lahko jasno, kako nam ta fenomen zamegljuje pravo sliko o razpoložljivih resursih in uspešnosti. Zaradi njega je uspešnost šolanja tako nizka in zaradi njega tudi ne dobimo priliva nove delovne sile s srednjo izobrazbo, ker se neuspešni študentje vrtijo v krogu znotraj sfere šolstva, iz njega pa ne izstopijo ali pa izstopijo z zamudo. Zaradi takšnega stanja nam tudi ni mogoče točno ugotoviti, ali bo dovolj srednješolcev za priliv med delovno silo, kar bi zahteval naš družbeni in gospodarski razvoj.

7.4.2. Fiktivni vpis, ki napihuje kontingente vpisanih v prvi letnik, bi v naslednjih letih morali s premišljenimi ukrepi čim bolj zmanjšati. Današnji način selekcije in usmerjanja (ki je popolnoma liberalističen), bi morala zamenjati strokovno usmerjanje in selekcija. To naj bi izvajale institucije v visokem šolstvu in zunaj njega. Poleg tega bi morali z notranjo regulativo in zajemanjem podatkov vsaj evidentirati prvi, drugi ali drugačen fiktivni vpis, ker bi šele s tem dobili pravo sliko o učinkovitosti različnih vrst študija.

7.5. Plan družbenega razvoja SR Slovenije predvideva 1,8 % stopnjo rasti zaposlenosti ali 11.000 novih oseb med zaposlenimi. Ta kvota je po dveh variantah razdeljena med različne stopnje izobrazbe.

Tabela 31-R1

VISOKE ŠOLE (Redni študenti)

Leto	Vpisali v prvi letnik	Izvor vpisanih štud. po šolah (80 % G, 20 % T)	Število maturantov srednjih šol	Nadaljevali šolanje na visokih in višjih šolah (25 % T, 90 % G)	Vpis, ki ni pokrit z novimi maturanti	% vpisa, ki ni pokrit s prilivom novih maturantov
	1	2	3	4	5	6
1966/67	5.475	T 1.095 G 4.379	T 2.607 G 2.720	T 625 G 2.448	T 443 G 1.931	43,2
1967/68	5.604	T 1.121 G 4.483	T 2.867 G 2.782	T 717 G 2.504	T 404 G 1.979	42,4
1968/69	6.539	T 1.308 G 5.231	T 3.254 G 3.022	T 813 G 2.720	T 495 G 2.511	46,0
1979/70	6.706	T 1.341 G 5.365	T 3.459 G 3.186	T 865 G 2.867	T 476 G 2.498	44,3
1970/71	6.956	T 1.391 G 5.565	T 2.928 G 3.348	T 732 G 3.013	T 559 G 2.552	44,7

Opomba: T = tehniške šole
G = gimnazije

Vir: Materiali republiške izobraževalne skupnosti in statistični letopisi

Tabela 32-R2

v tisoč osebah Priliv med zaposlene 1971/75

	A		B	
	absolut.	struktura	absolut.	struktura
Osnovna šola	43	38,8	29	26,1
Poklicne šole	40	36,0	54	48,7
Srednje šole	17	15,3	17	15,3
Višje in visoke šole	11	9,9	11	9,9
S k u p a j	111	100,0	111	100,0

Vir: Osnovni cilji in predpostavke družbenega plana razvoja SRS v letih 1971-75; Zavod SRS za planiranje

7.5.1. Ta in še druga predvidevanja se bodo lahko izpolnila samo takrat, če bo šolstvo v tem obdobju sposobno dajati dovolj izšolanih ljudi. Za osnovne šole smo že ugotovili, da jih bo končalo in izstopilo iz šolanja približno 68.000, kar je več kot zahteva varianta A. Srednjih šol ne moremo preveriti na enak način, posebno ker imamo nenehen primanjkljaj zaradi neuspešnih študentov. Visoke in višje šole imajo sicer dovolj velik vpis, da z malo izboljšano učinkovitostjo dosežejo zaželen in potreben priliv med zaposlene, toda ta vpis je dosežen na račun neuspešnih študentov. Čim bi izboljšali učinkovitost (in to moramo), bi se pokazalo, da nimamo dovolj maturantov iz srednjih šol. Po različnih predpostavkah o prilivu in učinkovitosti smo primerjali, koliko se skladajo ta predvideni vpis in predvidene razpoložljive količine maturantov. Vse variante izkazujejo primanjkljaj in s tem kažejo na ozko grlo pri uresničitvi postavljenih ciljev.

Primerjava podatkov o potrebnem vpisu na višje in visoke šole po različnih predpostavkah

Tabela 33-R3

	1	2	3
	Zaposleni po šolski izobrazbi	Po družbenem planu 2	Planiranje višjega in visokošol. izobr.
Leto 1970	31.836		
Leto 1975	44.100		
razlika	12.264	11.000	
Poprečno število diplomantov potrebnih na leto (5 let)	2.453	2.200	
št. na novo vpisanih ob 37 % učinkovitosti:	6.629	5.946	7.500
primanjkljaj glede na razpoložljive srednješolske maturante	1.529	846	2.400
45 % učinkovitost	5.451	4.889	7.500
primanjkljaj glede na razpoložljive srednješolske maturante	351	+ 351	2.400
na voljo poprečno letno: 100 % gimnazije			
40 % tehniške	5.100	5.100	5.100

Opombe:

Kolona 1 izhaja iz potreb po šolski izobrazbi izračunane na podlagi prožnosti. Po predpostavljeni učinkovitosti bi se moralo vpisovati 6.629 (37 %) ali 5.451 (45 %) novih študentov.

Kolona 2 izhaja iz podatkov družbenega plana SR Slovenije; zaradi nekoliko nižjih potreb po delovni sili so tudi potrebe nove generacije manjše.

Kolona 3 predpostavlja vpis 7.500 poprečno letno. Povezave med potrebnimi delovnimi močmi in učinkovitostjo študija ni. Če bi jo vseeno upoštevali, bi dobili veliko večje število novih visoko kvalificiranih kadrov ali pa bi se izkazal vpis kot prevelik.

VIR:

- 1 - Vidojka Kozak: Ekonomski vidik načrtovanja izobraževanja; materiali republiške izobraževalne skupnosti.
- 2 - Osnovni cilji in predpostavke ...; Zavod SRS za planiranje, Ljubljana 1970
- 3 - Planiranje višjega in visokošolskega izobraževanja; FSPN (Center za raziskovanje lokalnih skupnosti in delovnih organizacij); Ljubljana, oktober 1970

8. VISOKE ŠOLE

Višje in visokošolsko izobraževanje najočitneje izkazuje procese v predhodnih stopnjah vzgoje in izobraževanja. Najčisteje zrcali rezultate, pomanjkljivosti in učinke, ki se na tej stopnji le akumulirano izražajo. Zategadelj menimo, da je ocenjevanje rezultatov in načrtovanje izobraževanja na tej ravni tesno povezano z vprašanjem dolgoročnosti načrtovanja izobraževanja. Predvsem na tej ravni lahko ugotovimo, da je treba cilje in prognoze izobraževanja tesno povezati v celotnem sistemu izobraževanja na vseh izobraževalnih ravneh in da kakršnokoli učinkovito načrtovanje implicira dolgoročnost. V kratkem obdobju do leta 1975 glede povečevanja vpisa generacij v višje in visoke šole ne moremo ukreniti skoraj nič. Lahko ukrepamo na področju izrednega študija, in sicer pri ukrepih za povečanje vpisa in učinkovitosti tega študija. V okvirih rednega šolanja na tej ravni pa nam podatki iz poglavja 7 kažejo, da nimamo človeških resursov (generacijskih kontingentov), ki bi omogočali večjo ekstenzivno rast.

Zategadelj se lahko naši ukrepi in razmišljanja gibljejo predvsem na ravni večanja notranje učinkovitosti višjih in visokošolskih institucij. Preden pa preidemo na prikaz predpostavk večje učinkovitosti, je potrebna kratka ocena stanja.

8.1. OCENA STANJA:

8.1.1. Število študentov v SRS se je v preteklih obdobjih nenehno povečevalo; neprestano se je večalo število študentov višjih šol. Od leta 1952/53 do 1969/70 se je število študentov več kot potrojilo (indeks 313). V obdobju 52/53 do 56/57 je znašal odstotek študentov višjih šol 7,2 %, v letu 1968/69 pa celo 41,3 %. Po tem obdobju pa to število pada zaradi prekvalifikacije nekaterih višjih šol v visoke šole (tabela 22-VVŠ 1).

Učni uspeh na višjih in visokih šolah je slab. S kakršnimikoli podatki operiramo, se pokaže, da ne moremo biti zadovoljni z uspešnostjo izobraževalnih ustanov in gibanjem uspešnosti študentov.

1954/55	31,0
1955/56	29,5
1956/57	23,2
1957/58	29,2
1958/59	42,2
1959/60	27,6
1960/61	29,0
1961/62	41,8
1962/63	40,1
1963/64	45,7
1964/65	43,7
1965/66	48,1

Vir: Teorija in praksa, 1970, štev. 12

Za kasnejše razdobje nimamo enako urejenih podatkov. Pomagamo si lahko s primerjavo števila študentov po letnikih študija.

Stud. leto	I. let.	II. let.	III. let.	IV. let.	v %
1966/67	46,6	22,3	17,2	13,2	
1969/70	56,5	23,5	12,7	7,3	

Vir: Materiali republiške izobraževalne skupnosti

Struktura vpisanih študentov oziroma ustrezno število močno pada z višjim letnikom študija. Majhen odstotek v zadnjem letniku omogoča le nizko število diplomiranih. Visok odstotek v prvem letniku lahko pojasnimo le s pojavom fiktivnih vpisov (ki niso le enkratni). V celoti pa podatki kažejo še na pojav podaljševanja študija, kar je poleg velikega osipa najznačilnejši kazalec neučinkovitosti našega visokošolskega izobraževanja.

Fakulteta	Dolžina študija za diplomante fakultete				
	1964	1965	1966	1967	1968
FF	6,4	7,8	6,2	8,3	6,3
PF	5,5	6,0	5,9	6,2	6,7
EF	5,9	5,9	5,9	6,2	5,7
FNT	6,1	6,3	6,3	6,6	6,9
FAGG	6,7	6,5	6,3	6,8	7,2
FE	7,1	6,5	7,0	7,1	6,1
FS	6,2	6,2	6,7	7,0	6,7
ME	6,8	6,8	6,1	6,9	6,8
BFT	6,2	5,8	6,0	6,2	6,0

Vir: Inštitut za ekonom. raziskovanje, Ljubljana 1970

8.1.2. Podaljšanje študija ima neposreden vpliv (poleg drugih negativnih „stranskih“ učinkov) predvsem na:

- močan porast stroškov na enega diplomanta;
- pomanjkanje kadra s srednjo izobrazbo v delovnih organizacijah. Študentje, ki so neuspešni že v začetku študija, se zadržujejo na univerzi še eno leto ali do treh let in se šele po tem času zaposlujejo kot kadri s srednjo izobrazbo; v poglavju o razpoložljivih človeških resursih pa smo videli, da število takih primerov ne gre zanemarjati.

8.1.3. Vrsta podatkov o številu študirajočih in diplomiranih na prebivalca ter zaposlenega (aktivnega prebivalstva) — glej ustrezne tabele v prilogi — kaže, da izgublja Slovenija — v primerjavi z drugimi republikami in državami — vrsto komparativnih prednosti. Podatki povedo, da izgubljam prednost, ki jo je imela Slovenija v kvalifikacijsko-izobrazbeni strukturi (srednje, višje in visoke izobraženi) še pred leti, pa tudi to, da je malo upanja za uresničitev nekaterih temeljnih predpostavk srednje in dolgoročnih (predvsem teh) ciljev družbenega razvoja Slovenije. Predpostavke teh ciljev (ki niso le ekonomskega značaja) pa so: bistveno izboljšanje kvalifikacijsko-izobrazbene strukture zaposlenih, večja intelektualizacija dela, na tej osnovi boljša organizacija dela, večje izkoriščanje znanja, strokovnosti itd.

8.1.4. Po ocenah visokošolskih zavodov (Analiza zaključnih računov visokošolskih zavodov ...; RCEF 1971) so razlogi za velik osip študentov naslednji:

- fiktivni vpisi, ki jih narekuje interes študentov, da obdržijo pravice, združene s statusom študentov;
- nepravilno usmerjanje v poklic, t. j. študijsko usmeritev;
- pomanjkljivo predznanje iz srednjih šol;
- prevelike skupine študentov pri vajah, premalo individualnega pouka; potrebni so večji prostori in večje število asistentov;
- neustrezni učni načrti in urniki;
- prevelika učna obveznost študentov;
- neustrezni materialni položaj študentov;

- zaposlitev pred diplomom (specifičnost obeh akademij);
- premajhna zavzetost študentov za intenzivnejši študij.

Navedeni razlogi za velik osip študentov niso naštetni po prioritetenem redu. Pomembnost oziroma vzročnost teh razlogov za osip je v vsaki šoli nekoliko različna. Menimo, da morajo biti naša prizadevanja v izobraževalni politiki usmerjena na odpravljanje vzrokov naštetih razlogov velikega osipa študentov. Ker smo nekatere razloge pojasnjevali že v prejšnjih poglavjih (Elementi socialno-ekonomskega in regionalnega razvoja SRS, Izobrazbeni produkti po občinah SRS, Obstoječi človeški resursi za šolanje v obdobju 1971–75), menimo, da je treba oceniti še razlog neustreznega števila pedagoških delavcev.

8.1.5. Naše višje in visokošolske institucije imajo izrazito neugodno razmerje med številom študentov in številom pedagoških delavcev. Posebno vprašanje povečanja učinkovitosti študija je nadalje razmerje med rednim in honorarnim pedagoškim osebjem, razmerje med univerzitetnimi učitelji in asistenti itd.

ŠTEVILO ASISTENTOV IN SODELAVCEV NA UČITELJA, ŠTEVILO REDNIH ŠTUDENTOV NA PEDAGOŠKEGA DELAVCA, ŠTEVILO REDNIH DIPLOMANTOV NA PEDAGOŠKEGA DELAVCA (1970):

Fakulteta	Asistenti in sodelavci na učitelja	Število študentov na pedag. del.	Število rednih diplomantov na pedagoškega delavca	
			1970	1969
	1	2	3	4
Akademija za lik. umetnost	0,04	3,5	0,5	0,39
Akad. za glasbo	0,06	3,3	0,5	0,4
AGRFT	0,14	2,4	0,4	0,19
FSPN	0,28	3,6	0,2	0,07
EF	0,44	22,7	1,1	1,0
PF	0,45	20,8	2,5	1,1
Vis. ekon.-komerc.	0,53	15,6	—	—
FF	0,67	12,0	0,6	0,6
FAGG	0,76	7,8	1,1	1,4
BF	0,78	4,4	0,5	0,5
FNT	0,88	7,3	0,7	0,7
FE	0,95	9,7	0,9	0,8
FS	1,12	9,9	0,7	1,0
VŠTK	1,20	3,3	0,1	0,08
MF	2,45	2,8	0,6	0,6
Višje šole:				
Višja agronomska	0,05	6,1	0,7	1,6
Višja pomorska	0,05	9,5	2,2	1,9
Višja upravna	0,06	8,3	1,3	0,9
Višja pravna	0,12	11,9	2,1	0,9
PA Ljubljana	0,15	6,8	0,8	0,9
Višja stomatol.	0,60	0,9	1,0	0,4
Višja tehniška	0,89	6,9	1,3	1,2
PA Maribor	1,30	2,4	0,4	0,2
Višja šola za zdr. del.	1,37	1,0	0,4	0,3
Višja šola za socialne delavce	3,5	1,3	0,3	0,6

VIR: Analiza zaključnih računov visokošolskih zavodov ...; RCEF, Raziskovalni center Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, 1971

8.2. PREDPOSTAVKE VEČJE UČINKOVITOSTI VIŠJEŠOLSKEGA IN VISOKOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA V SRS

V poglavjih Elementi socialno-ekonomskega in regionalnega razvoja, Izobrazbeni produkti po občinah v SRS, Obstoječi človeški resursi za šolanje v obdobju 1971–75 so prikazana stališča, predpostavke in možnosti večje učinkovitosti celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema. V poglavju Izobraževanje izven rednega šolanja pa se bomo podrobneje obravnavali možnosti in predpostavke kvalitetnejšega priliva strokovne delovne sile v obdobju 1971–75. Menimo, da so pomembna vprašanja tega načrta tudi stališča oziroma predlogi za večjo učinkovitost visokošolskega izobraževanja. Poleg nesmotrnega trošenja družbenih sredstev, časa in energije študentov so to bistveni pogoji dohajanja razvoja na področju oblikovanja novih visoko kvalificiranih kadrov. To pa je prvi pogoj doseganja ciljev, ki jih načrtujejo in vsebujejo družbeni dokumenti našega prihodnjega razvoja. Res je sicer, da število študentov narašča, vendar pa število diplomantov stagnira. Problem povečanja notranje učinkovitosti se postavlja, poleg vseh doslej navedenih razlogov v ustrežajočih poglavjih, še s stališča rastočega razkoraka predvidenih demografskih projekcij (t. j. obstoječih člo-

veških resursov) in predvidenih vedno večjih potreb po strokovni delovni sili.

8. 2. 1. Glede na to, da nam je vrsta dolgoročnejših ciljev na področju izobraževanja v nekem smislu dana v splošnih družbenih dokumentih prihodnjega razvoja slovenske družbe, pa se nam vseeno zdi potrebno razlikovati dolgoročne in kratkoročne cilje oziroma eno in drugo usmeritev s konkretnimi implikacijami. Zdi se nam primerna distinkcija, ki jo navaja dr. J. Županov (Pristupna razmatranja ciljeva dugoročnog ekonomskog i društvenog razvoja Jugoslavije — Zgb. 1970). Avtor loči finalne (dolgoročne) in intermedijarne (kratkoročne in srednjeročne) cilje. Meni, da finalnih ciljev ne oblikujemo s seštevanjem intermedijarnih ciljev, projiciranih v prihodnost, čeprav je to projiciranje lahko merilo realnosti finalnih ciljev na časovno razdeljena obdobja in je taka razdelitev vedno primerna. Dolgoročni cilji morajo usmerjati akcijo realizacije intermedijarnih (srednjeročnih) ciljev. Le-ti pa učinkujejo tudi reverzibilno na spreminjanje (ponovno vrednotenje) dolgoročnih ciljev.

Ta stališča oziroma razmišljanje, predvsem pa stališče, da je funkcija dolgoročnih ciljev v tem, da rabijo kot merilo izbora ožjih (kratkoročnih) ciljev, aplicirajmo na vprašanje pogojev večje učinkovitosti visokošolskega izobraževanja.

8. 2. 2. Navajamo nekaj prvih pogojev preobrazbe visokega šolstva in ciljev kratkoročnega obdobja:

8. 2. 2. 1. Visoko šolstvo se mora kadrovsko okrepiti, zlasti z mladimi sposobnimi kadri; doseči je treba hitrejšo združevanje znanstveno-raziskovalnega in pedagoškega dela, predvsem na področjih, ki „imajo prihodnost“ (kibernetika, avtomatika, informatika itd.) in na področjih, ki so še posebej perspektivna v družbenem razvoju Slovenije (elektronika, lesnopredelovalna industrija, turizem, promet in zveze, stroke z visoko stopnjo industrijske predelave).

8. 2. 2. 2. Potrebno je doseči funkcionalno integracijo vseh razpoložljivih raziskovalnih kadrovskih in materialnih kapacitet univerze in raziskovalnih institucij; uresničiti zamisel o matičnih učno-znanstvenih enotah; s prožnejšo organizacijo omogočiti interdisciplinarni študij, izbiro programov in študijskih oblik, ki naj na osnovi že obstoječih izobraževalnih kapacitet prispevajo k oblikovanju novih profilov; hkrati pomeni to odpravljanje potrebe po odpiranju novih študijskih smeri in uveljavljanje ozkih specializacij (npr. tehnolog brez tehnične fakultete); s tem pristajamo na ozko strokovnjaštvo. Učne načrte na ustreznih tehniških fakultetah je treba dopolniti s funkcionalnimi znanji iz posameznih področij, ki jih na primer rabijo tehnologi.

8. 2. 3. Kratkoročni cilji, ki naj omogočijo večjo učinkovitost študija (več diplomantov), pa naj bi bili naslednji:

8. 2. 3. 1. V srednjih šolah je potrebno vzpostaviti sistem poklicnega in študijskega usmerjanja mladine (ne glede na regionalne in materialne pogoje); na ravni prestopa v višji in visokošolski študij je treba dokončati akcijo o usmerjanju in ravni pogojev vpisa na podlagi objektiviziranih testov za dobre in zadostne dijake srednjih šol (Katedra za psihologijo, oziroma psihološki inštitut in republiška izobraževalna skupnost). S tem bi razbremenili prve letnike s kandidati, ki na podlagi uspeha v srednji šoli nimajo pogojev za uspešen visokošolski študij. Ob tem je potrebna še izdatnejša štipendijska politika (predvsem v obdobju ko se gospodarska rast zaustavi) ter širjenje domskih kapacitet za študente in srednješolce. Le ob uveljavljanju približno enakih materialnih pogojev lahko pričakujemo, da se bodo skozi srednje šole „prebili“ naravno naj-sposobnejši dijaki.

8. 2. 3. 2. Povečevati je treba vpis na študijske smeri, ki že sedaj izkazujejo deficitarnost glede na znane kadrovske potrebe. Znotraj družboslovnih fakultet je treba povečati vpis na fakultete, ki dajejo visoko sposobne učiteljske kadre za srednje in osnovne šole ter vpis na tiste šole, katerih diplomanti odhajajo v terciarni sektor. Povečati je treba vpis na naravoslovne, predvsem pa na tehnične fakultete, visoke in višje šole. Potrebno nam je mnogo več kadrov s področja tehnike, kibernetike, matematike, komunikacije in organizacije dela. Nedvomno je ena izmed najbolj bolečih točk naših strokovnih kadrov zelo slabo usposobljen vodilni kader. Nujno bo mnoge tovrstne profile ustvariti na interdisciplinarni ravni, predvsem pa na interdisciplinarni ravni na podiplomskem študiju.

8. 2. 3. 3. Dopolnjevati moramo opremo in vlagati v funkcionalno bazo visokošolskih zavodov; ob posodabljanju opreme (laboratoriji, knjižnice, itd.) je šele možna nova tehnologija izobraževanja; potreben pa je tudi delovni investicijski program za celotno področje visokošolskih investicij, ki je sicer izdelan, ni pa še doživel javne kritične obravnave in ustrezne družbene verifikacije.

8. 2. 3. 4. Sproti je treba izvajati faze sistemizacije delovnih mest na višje in visokošolskih zavodih, kar je tudi pogoj večje intenzivnosti študija; uresničitev sistemizacije naj omogoči več

osebne stika med študenti in učitelji. Šele tedaj se bomo lahko ukvarjali s pedagogiko visokošolskega študija in novo metodologijo študija; na osnovi sistemizacije se lahko realizirajo optimalne študijske skupine; le-te bi po doslej znanih ugotovitvah ne smele prese-gati 15 (EF, PF) 10 (FNT, FAGG, FS, FE) in 8 (MF) itd. študen-tov v eni študijski skupini; s tem se bo neugodno razmerje med številom študentov in pedagoškega osebja spreminjalo, danes je to razmerje v svetu 1:4.

8. 2. 3. 5. V okviru visokošolskega študija moramo intenzivno razvijati razne oblike podiplomskega študija, ker je le tako možno v širšem smislu slediti razvoju znanosti in doseči zadostno število pedagoškega kadra za vse vrste visokošolskih institucij (pedagoških in raziskovalnih); šele več podiplomcev bi tudi omogočilo ustrezno kvaliteto selekcijo pedagoškega kadra; obenem pa je očitno, da je za določene smeri podiplomskega študija ugodnejše (cenejše in učinkovitejše) pošiljanje kandidatov na študij v tujino; še dolgo ne bomo zmogli vseh potrebnih smeri in oblik postdiplomskega in interdisciplinarnega študija organizirati doma.

8. 2. 3. 6. Zdi se pa, da bo poleg navedenega potrebno realizirati osnovna spoznanja o povezanosti stalne družbene reforme in reforme visokošolskega študija. Ni mogoče reformirati učinkovitosti visokošolskega sistema brez uveljavitve nekaterih osnovnih spoznanj o reformi družbe:

— potrebujemo več in več visoko kvalificiranih kadrov; dose-danja praksa zaposlovanja pripravnikov je dala nekatere rezultate, po drugi strani pa vrsta indikacij (nizek nivo izrabe znanja visoko kvalificiranih kadrov, nepokrivanje hierarhične in delovne struk-ture, t. i. „notranja“ migracija strokovnega kadra itd.) kaže le na-videzen preboj zaprtih vodstvenih struktur (klik) v premnogih de-lovnih sredinah;

— potrebno je zaustaviti emigracijo strokovnjakov (boljši de-lovni in materialni pogoji, jasnejša perspektiva promocij); ob dej-stvu, da je migracija delovne sile mednarodni pojav lahko ukrepati za odpravo vzrokov emigracije visoko kvalificiranega kadra; s pri-merjavo stroškov, potrebnih za izsolanje visoko kvalificiranega kadra. Z deviznim prelivom naše delovne sile v tujini pridemo le do navideznih pridobitev; ekonomski učinek izobraževalnega sistema pa je v tem primeru ničev;

— ob dejstvu, da na izsolanih in študirajočih kadrih edino lahko načrtujemo gospodarski razvoj, je jasno, da je napačna tista usmeri-tev pri načrtovanju kadrovskih potreb, ki iz obstoječe ravni gospo-darske in tehnološke razvitosti izračunava kadrovske potrebe. Ob načrtovanju kadrov za perspektivna gospodarska področja pa lahko oziroma moramo določati tudi razvoj teh področij (in vrsto ino-vacij v njih). Le s takim pristopom k načrtovanju lahko prožno načrtujemo družbeni razvoj, ker vplivamo na razvoj kadrov, tj. na bistveni dejavnik razvoja. To pa seveda vključuje smotrni in per-spektiven dogovor o izobraževanju (izobraževanje kadrov načrtu-jemo vsaj 10–20 let pred njihovo zaposlitvijo) vsaj med dvema diferenciranima sferama družbenega dela, tj. izobraževalno sfero in gospodarstvom; izobraževalno sfero in družbenimi službami itd. Zdi se, da je to razlog neusklajenega razvoja različnih družbenih področij dela;

— ob izpolnjenih prvih pogojih učinkovitejšega visokošolskega študija je potrebno hitrejšo vključevanje študentov v proizvodnjo. Pri nas je višješolski študij podaljšan na 3 leta in pol, visokošolski pa na 6,7 let. Tak študij je dražji kot pa materialno, organizacijsko in vsebinsko urejen študij, po drugi strani pa s tem onemogočamo, da bi se npr. inženirji vključevali v proizvodnjo mlajši, kar je pogoj za hitro in uspešno specializacijo ter dokončno oblikovanje strokovnjaka. Hitro vključevanje diplomantov pomeni tudi hitrejšo možnosti za njihovo dopolnilno izobraževanje, pomeni zmanjše-vanje posledic procesa zastaranja znanja in tako dalje.

8. 2. 3. 7. Ob predvidenem nadaljevanju težnje povečanega vpisa na višje in visoke šole od 17 do 22,5 tisoč v letu 1975 in na 40.000 študentov v letu 1985 (stališča o družbenoekonomskem razvoju SRS — skupščina SRS) se postavlja vprašanje, ali razvijati naprej obstoječo (nacionalno) univerzo z dislociranimi fakultetami in oddelki ali pa ustanoviti še eno in v perspektivi morda celo dve novi univerzi. Obstoj visokošolskega centra v Mariboru kaže, da gre za razvoj več univerz. Razvoj v svetu kaže, da so redke velike „mamutske“ univerze: za optimalno velikost dobre univerze štejejo univerzo z 10 do 12.000 študenti. Menimo, naj nastane nova uni-verza ob primerni atmosferi konference. Izkušnje v svetu kažejo, da je s tem mogoče doseči boljše rezultate. Ob tem pa se seveda postavlja tudi vrsta vprašanj, na katere je potreben hiter odgovor oziroma ustrezen perspektiven družben dogovor:

— ali se koncipira nova univerza kot druga slovenska nacionalna univerza ali le kot regionalna univerza;

— če se koncipira kot druga slovenska nacionalna univerza, je nujen ustrezen funkcionalni dogovor o tem, kaj razvijati novega ob

že obstoječem, kaj povsem novega itd. Skratka, gre za to, da se izognemo neracionalnemu razvoju v obliki dupliranja študijskih smeri, kateder, institutov itd. Brez dvoma je smiselno le enoten slovenski program razvoja dveh univerz oziroma visokega šolstva v celoti.

8. 3. KADROVSKA PROBLEMATIKA

Kakršnakoli intenzivna ali ekstenzivna rast visokošolskih institucij predpostavlja razpoložljiv pedagoški in znanstveno-raziskovalni kader. Dovolj pedagoškega kadra omogoča njegovo kvalitativno selekcijo, število in kvaliteta pedagoškega kadra pa je poleg širše družbenih pogojev (urejena materialna vprašanja, ustrezno nagrajevanje in družbeno vrednotenje pedagoškega dela) eden od osnovnih pogojev povečane notranje učinkovitosti izobraževalnih institucij. Ta ugotovitev velja za vse ravni vzgojno-izobraževalnega sistema.

Izobraževalna skupnost SRS je že decembra 1968 sprejela osnove za sistemizacijo. Izvedba sistemizacije je predvidena v treh fazah in bo končana leta 1973. Pri sistemizaciji so upoštevali predmetnik in število študentov, kar je pomembno glede na planirani prirast števila rednih in izrednih študentov.

Že danes pa se pojavljajo pomisleki ob izdelani sistemizaciji (ki so jih verjetno predvideli tudi izdelovalci sistemizacije pedagoških delovnih mest):

8. 3. 1. Ali bo dovolj sredstev za vse nastavitve, predvidene v fazah sistemizacije?

8. 3. 2. Ali predložena sistemizacija za nekatere šole glede na njihovo ekspanzijo v resnici ustreza (ugotovitev Razvojnega načrta visokošolskih zavodov Maribor)?

8. 3. 3. Ali bomo za uresničitev vseh faz sistemizacije imeli na voljo dovolj kvalitativnih strokovnjakov, aspirantov za pedagoška delovna mesta; za vse tri faze nastavitve pedagoške osebe bi potrebovali več kot 550 strokovnjakov? (Ta pomislek je ob analizi poteka nastavitve potrdila tudi komisija za sistemizacijo.)

8. 3. 4. Sistemizacija ni zajela posebnih mest učiteljev na podiplomskem študiju.

8. 4. PODIPLOMSKI ŠTUDIJI

8. 4. 1. Raven izobrazbe, ki jo daje sklenjena stopnja visokošolskega študija, ne zadošča več dinamičnim spremembam sveta, ki so ga zajeli intenzivni procesi nove industrijske revolucije z vsemi njenimi značilnostmi, predvsem pa s hitrim porastom obsega, kakovosti, specializacije in koncentracije strokovnih in znanstvenih kadrov. Potrebe znanstveno raziskovalnega dela, uvajanja novih dosežkov znanosti v diferencirane sfere družbenega dela in potrebe samih izobraževalnih institucij po kvalitetnejšem ter številnejšem pedagoškem osebju so tudi pri nas narekovala organiziranje nadaljnega študija po končani drugi stopnji visokošolskega izobraževanja. Zakon o visokem šolstvu iz leta 1969 dovoljuje fakultetam, visokim šolam in akademijam, da organizirajo podiplomski študij. Podiplomski študij obsega dve obliki: magisterij in specializacijo na tistih področjih, na katerih razvijajo fakultete in visoke šole znanstveno raziskovalno delo. Na umetniških akademijah je organiziran podiplomski študij za pridobitev akademske stopnje specialista na področju, kjer razvijajo umetniška dela. Trajanje in organizacijo študija določa statut visokošolskega zavoda. Naslove magistra in specialista nista enakovredna. Zakon o visokem šolstvu daje prednost stopnji magisterij pri pridobitvi doktorata znanosti.

Posebna oblika podiplomskega študija, ki je tudi osnovana v omenjenem zakonu, so tečaji in predavanja, v katerih seznanja udeležence z novjšimi strokovnimi in znanstvenimi dosežki, z novimi delovnimi metodami itd. na določenem strokovnem področju.

8. 4. 2. Značilno za dosedanja razvoj podiplomskega študija je veliko število individualnih tečajev, organiziranih za kritje potreb visokošolskih zavodov in nekaterih institutov. Podiplomski študij je prerasel potrebe zapolnjevanja le kadrovskih vrzeli na tistih fakultetah, ki v okviru republike lahko računajo na širše raziskovalno zaledje (elektronika, elektrotehnika, kemija, strojništvo itd.). Gospodarstvo se je sicer usmerilo v ustanavljanje razvojnih sektorjev, v katerih pa zaposlujejo predvsem kadre z dodiplomsko izobrazbo. Tipična značilnost take usmeritve je majhno število patentov, kupovanje „starih“ licenc itd.

Obstoječe smeri podiplomskega študija večinoma ustrezajo načelom, ki veljajo za magisterij. Osnovna slabost podiplomskih programov je relativno majhna stopnja usmerjanja v individualno raziskovalno delo. To pa je mogoče doseči ob bistvenem povečanju materialnih sredstev in drugačni organizaciji študija.

Povsem neurejeno je vprašanje delitve dela med jugoslovanskimi univerzami. Sedaj namreč potekajo številni vzporedni tečaji podiplomskega študija. Zato se postavlja kot ena najnujnejših nalog jugoslovanskih univerz usklajitev in delitev dela pri organizaciji tega študija.

8. 4. 3. Vpis in osip študentov podiplomskega študija

Na fakultetah in visokih šolah močno prevladuje magisterij kot oblika podiplomskega študija. V letu 1967/68 je bilo od 47 smeri podiplomskega študija na fakultetah kar 43 magisterijev in samo 4 specializacije (na biotehniški fakulteti). Samo v študijskem letu 1968/69 je bilo na fakultetah 39 smeri, od tega 36 magisterijev in 3 specializacije, v letu 1969/70 pa 41 magisterijev in dve specializaciji, v letu 1970/71 je 56 magisterijev in ena specializacija. Podiplomski študij na umetniških akademijah ima značaj specializacije. Študij poteka pretežno individualno.

Slušatelj podiplomskega študija je bilo v študijskem letu 1967/68 na fakultetah vsega 289, v letu 1968/69 — 302, v letu 1969/70 — 382, v letu 1970/71 pa jih je 598. Prikazani podatki o številu študentov temeljijo na poročilih fakultet, ki so jih le-te predložile izobraževalni skupnosti SRS. Ti podatki pa se precej razlikujejo od tistih, ki jih je zbrala univierza, pa tudi ti se ne ujemajo s podatki zavoda SRS za statistiko. Razlike nastajajo verjetno zaradi tega, ker se število med letom spreminja in tudi zato, ker statusa slušateljev podiplomskega študenta ne pojmujejo vedno enako. Nekateri zavodi so verjetno vključili v podatke, ki so jih prikazali izobraževalni skupnosti, tudi absolvente, sicer teh razlik ni mogoče pojasniti.

8. 4. 3. 1. V primeri s številom vpisanih rednih študentov na ljubljanskih fakultetah predstavlja število slušateljev podiplomskega študija v letu 1967/68 komaj 4,1 %, v letu 1968/69 — 3,5 %, v letu 1969/70 3,9 %, v letu 1970/71 pa 5,5 %. Skoraj vsi študentje so se odločili za magisterij, za specializacijo, ki jo ima le biotehniška fakulteta, pa v letu 1967/68 komaj 7, v letu 1968/69 — 12, v letu 1969/70 — 13, v letu 1970/71 — 13 študentov.

Pretežna večina študentov je bila vpisanih v razne tehniške stroke. Največ študentov je bilo v obravnavanih letih vpisanih na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo, najmanj pa na filozofski in medicinski fakulteti, ki pa sta v tem študijskem letu število povečali.

8. 4. 3. 2. Od števila slušateljev, vpisanih na podiplomskem študiju v letu 1967/68, jih je bilo iz gospodarstva 34 %, v letu 1968/69 — 40 %, v letu 1969/70 — 49 %. V letu 1970/71 pa je od 598 slušateljev podiplomskega študija na fakultetah zaposlenih na matičnem zavodu 43 slušateljev, 112 na drugih visokošolskih zavodih, 299 ali 50 % v gospodarstvu, 135 v drugih delovnih organizacijah, 9 pa jih ni v delovnem razmerju.

8. 4. 3. 3. Zanimivo je tudi regionalno poreklo študentov podiplomskega študija. Od 382 podiplomskih študentov na fakultetah jih je v letu 1969 odpadlo 200 na ljubljansko regijo, torej več kot polovica. Iz Primorske in Notranjske jih je bilo 14, iz Štajerske 43, Podravja in Pomurja 14, iz zasavske in savinjske regije 30, iz Gorenjske 37 in Dolenjske 20. Pomembno je tudi število iz drugih republik (72).

8. 4. 3. 4. V koledarskem letu 1967 je na podiplomskem študiju diplomiralo na fakultetah 27 študentov ali 8,5 % vpisanih, v letu 1968 — 36 študentov ali 12,4 % vpisanih, v letu 1969 — 61 ali 15,8 % vpisanih študentov, v letu 1970 pa 59 ali 11,8 % vpisanih. Tako nizko število diplomantov je zaskrbljujoče in kaže na neučinkovitost sedanje organizacije tega študija. Tudi trajanje študija je izredno dolgo, čeprav traja formalno povsod po dve leti. Iz poročil visokošolskih zavodov k zaključnemu računu za leto 1969 je razvidno, da je od 61 diplomantov na fakultetah v letu 1969 študiralo 20 diplomantov 2 leti, 9 od 2 do 3 leta, 8 od 3 do 4 leta, 10 od 4 do 5 let in 12 nad 5 let. V letu 1970 je od 59 diplomantov študiralo 4 od 1 do 2 let, 5 od 2 do 3 leta, 10 od 3 do 4 leta, 17 od 4 do 5 let in 23 nad 5 let. V najkrajšem času so prišli do diplom študentje podiplomskega študija na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo in na filozofski fakulteti, kjer je približno polovica diplomantov doštudirala v dveh letih. Tudi starostna struktura diplomantov kaže, da se starostna meja v večini primerov približuje 35-tim letom.

8. 4. 4. Potrebe po magistrskih in specialistih v letih 1970-1975

VIR: Analiza podiplomskega študija na ljubljanski univerzi; Ivo Marenk in Jože Šter; 1970); — povzetek študija

Leto	1970	1971	1972	1970/75	1970/75
1. varianta	60	74	84	218	386
2. varianta	178	192	202	572	976
3. varianta	378	392	402	1072	1876

8. 4. 4. 1. Prva varianta: reprodukcijska: po stanju 1/10-1969 je na fakultetah (brez višjih šol) 250 asistentov brez magistrature, ki je pogoj za njihovo tretjo izvolitev. Poprečno 42 letno bi jih torej moralo končati študij v naslednjih 6 letih. Če prištejemo k

temu potrebe za kadre raziskovalnih inštitutov in asistente, za katere so odprta nova mesta s sistemizacijo delovnih mest na univerzi, ki morajo do leta 1978 diplomirati na podiplomskem študiju, je takih študentov okrog 500 ali povprečno 60 v letu 1970, 74 leta 1971, v letih 1972–75 pa 84 študentov.

8.4.4.2. Druga varianta: varianta obstoječih potreb je osnovana na anketi, ki jo je izvedel Inštitut za filozofijo in sociologijo leta 1969 v 44 samostojnih inštitutih (registrirani zavodi). Po tej varianti bi potrebovali (brez univerzitetnih učiteljev) v naslednjih treh letih (1970, 71 in 72) 355 magistrstov ali specialistov. Po prvi varianti bi potrebovali povprečno letno okrog 60 do 84 po drugi pa okrog 178 do 202 diplomantov podiplomskega študija. Do leta 1973 bi tako potrebovali 574 magistrstov in specialistov.

8.4.4.3. Tretja varianta: varianta dohitevanja razvoja v svetu: na univerzi kljub novi sistemizaciji pedagoških delovnih mest ostaja razmerje med učitelji in sodelavci 1:1. Danes obstaja v svetu razmerje 1:4. Če si postavimo za cilj do leta 1975 doseči razmerje 1:2, bi potrebovali še 1200 novih asistentov.

Ker pa menimo, da je za učinkovitost univerzitetnega študija optimalnejše razmerje 1:4, bi v tem primeru potrebovali 2400 novih asistentov. Torej v prvem primeru 240, v drugem pa 480 diplomantov letno. Če pa računamo, da bo v naslednjih letih kader z magistraturo oziroma specializacijo potrebovalo tudi gospodarstvo, družbene službe ipd., pa tudi taka dinamika razvoja podiplomskega študija ne bi bila zadovoljiva.

8.4.4.4. Ker je odločanje za eno od teh variant glede na razpoložljiva finančna sredstva (sedaj in v prihodnje) neobvezno in ker je za drugo in tretjo varianto nujna predpostavka dovolj veliko število zainteresiranih, sposobnih diplomantov, navajamo — za lažjo presojo in odločanje — še nekaj podatkov o kadrovi sestavi visokošolskega sistema v odstotkih:

Starost	Redni in izredni prof.	Docenti	Predavatelji	Asistenti in lektorji
20 – 30 let	—	2	1	20
30 – 40 let	6	25	31	54
40 – 50 let	29	55	41	18
50 – 60 let	34	17	13	6
nad 60 let	31	1	14	2

VIR: Teorija in praksa 1970, štev. 6/70, dr. A. Kornhauser

8.4.4.5. Dejstvo, da je tretjina visokošolskih profesorjev presegla 60. leto, narekuje nujne ukrepe, da ne bo skupaj z njimi odšlo v pokoj tudi slovensko visoko šolstvo. Dejstvo, da ima četrtnina asistentov več kot 40 let, pa kaže, da smo v praksi še zelo daleč od uresničitve načela fleksibilne izmenjave asistentskega kadra.

8.4.4.6. Oba podatka, kakor tudi nekateri drugi, pa kažeta, da predvidena sistemizacija delovnih mest na visokošolskih zavodih s stališča učinkovitosti študija predvsem za naprej ne rešuje mnogo. Bistveno lahko tako stanje izboljša le III. varianta potreb oziroma organizacije podiplomskega študija (dohitevanje razvoja v svetu), ki je sprejemljiva še zaradi drugih razlogov:

Naziv doktorja je pri nas iz različnih razlogov zelo težko dobiti (okoli 40. leta); v ZDA ga dobijo že pri 28. letih, v SSSR okoli 26 do 27 leta. Proces akademskih promocij je počasen in težaven; stopnjo izrednega profesorja je mogoče v najboljšem primeru doseči blizu 50. leta. V ZDA je normalno, da učitelj doseže stopnjo rednega profesorja med 30 in 40 leti; 50 % naših diplomantov podiplomskega študija zadnjih dveh let je starejših od 35 let; če torej ne računamo na „uvoz“ predavateljev in ostalega osebja v visokošolskem znanstveno izobraževalnem procesu, je treba bistveno pospešiti sistem promocij mlajših univerzitetnih delavcev.

8.4.5. Predpostavke realizacije učinkovitejšega podiplomskega študija

8.4.5.1. Znanstvenemu in strokovnemu delu je treba priznati ustrezno družbeno vrednost (pogoji dela, sistem nagrajevanja, osebni dohodki) in s tem preusmeriti najspodobnejše diplomante iz trenutno konjunkturalnih področij v znanstveno raziskovalno in pedagoško dejavnost.

8.4.5.2. Urediti moramo način financiranja, bistveno povečati sredstva za podiplomski študij in ga organizacijsko ter materialno enakopravno obravnavati z dodiplomskim študijem; merila financiranja podiplomskega študija naj bodo kvaliteta programov in potreba določenega kadra ter kvaliteta učnih obveznosti.

8.4.5.3. V podiplomski študij je treba pritegniti inštitute, opremo in delavce teh inštitutov in vedno več strokovnjakov iz tujine; fakultetam je treba omogočiti, da najkvalitetnejše učitelje usmerijo na delo pri podiplomskem študiju; urediti sistemizacijo in financiranje delovnih mest učiteljev podiplomskega študija.

8.4.5.4. S povečanim številom diplomantov fakultet in njihovim večjim organiziranim zajemanjem (v okviru fakultet, inštitutov, zavodov in delovnih organizacij) v nadaljevanje izobraževanja (od diplomantov jih diplomira na podiplomskem študiju 2–3 %) in z urejenimi statusnimi vprašanji; nesprejemljiva je dosejanja praksa „solnina“ za podiplomce.

8.4.5.5. Razčistiti moramo dilemo, ali je podiplomski študent reden ali izreden študent; če je reden študent, mu je z ustreznimi delovnimi pogoji (dovolj velika štipendija in stanovanje za družino) omogočiti normalni študij. Če pa se odločimo, da je izreden študent, pa ga je treba vključiti prek rednega delovnega razmerja v raziskovalne naloge in študij, ne pa še v druge delovne obveznosti.

8.4.5.6. V srednjeročnem obdobju do leta 1975 je treba uresničiti zamisel o nenehni izmenjavi kadra med visokoškolskimi izobraževalnimi in raziskovalnimi institucijami ter gospodarstvom. Tako prakso imajo razvito vse velike univerze v svetu. Pri nas so nekateri taki poskusi posameznih fakultet propadli predvsem zaradi formalnih ovir. Ob uresničitvi zamisli pa bi dosegli več ciljev;

- čas diplomiranja na podiplomskem študiju bi ob urejenih materialnih in statusnih vprašanjih podiplomcev bistveno skrajšali;

- med študijem naj bi bil študent podiplomskega študija iz gospodarstva zaposlen na visokoškolskem zavodu s statusom asistenta-raziskovalca. Ob določeni pedagoški obveznosti (seveda minimalni) bi delal svoj magistrski, s čimer bi reševali tudi velike potrebe po asistentskem kadru na visokih šolah in inštitutih;

- v določena okolja na visokoškolskih institucijah bi vnesli sveže tokove iz gospodarstva, bilo bi več mladostnega in pogumnega razmišljanja. Po določenem času bi se ti mladi strokovnjaki vračali v delovne organizacije in tudi tam spreminjali konservativne poglede na uporabo znanja in znanstvenih rezultatov.

9. IZOBRAŽEVANJE PO IZSTOPU IZ REDNEGA ŠOLANJA

9.1. OCENA STANJA IN RAZLOGI IZOBRAŽEVANJA PO IZSTOPU IZ REDNEGA ŠOLANJA

9.1.1. Prebivalstvo, ki je lahko potencialni porabnik izobraževanja po izstopu iz rednega šolanja, je relativno lahko prešteti. Od celotne populacije v Sloveniji odštejemo vse, ki so v rednem šolanju ali ki so premladi, da bi že bili v šoli. Takšnih ljudi je v Sloveniji po popisu iz leta 1961 — 1.094.839, po oceni iz novih popisnih podatkov (ki še niso sistematično urejeni in objavljeni) pa tudi približno 1,1 milijona.

9.1.2. Izobrazbena struktura slovenskega prebivalstva v starosti nad 10 let (leta 1961) kaže, da 64,7 % prebivalstva nima končane osnovne šole, da ima 17,6 % osnovno šolo, srednjo 15,7 % in višjo ter visoko 1,6 %. Če to strukturo projiciramo naprej in upoštevamo, da je del populacije še v šoli in jo bo tudi uspešno končalo, pridemo do novih odstotkov. Osnovne šole nima 56,6 %, 28,6 % ima osemletko, 12,7 % ima srednjo šolo in 2,1 % višjo ter visoko.

9.1.3. V slovenski industriji, manjšem, vendar izredno pomembnem mikrosistemu, kvalifikacijska struktura ne ustreza niti sedanjim nizki tehnično tehnološki razvitosti, kaj šele prihodnjim zahtevam gospodarskega in družbenega razvoja. Po podatkih skupščine SR Slovenije je v Sloveniji leta 1969 primanjkovalo 33.036 visoko, višje in srednje strokovnih kadrov, 73.493 kvalificiranih in polkvalificiranih delavcev; preveč pa smo imeli 24.235 nižje strokovnih in 82.294 nekvalificiranih delavcev. 21,4 % zaposlenih torej nima ustrezne kvalifikacije že za sedanje zahteve gospodarstva in družbenih služb. Samo v industriji pa ima premajhno kvalifikacijo 28,6 % zaposlenih.

9.1.4. Čeprav se je slovenski družbi posrečilo zajeti praktično 100 % mlade generacije v začetek šolanja, pa zaradi različnih vzrokov ta generacija le ne more končati šolanja, in izstopa še pred pridobitvijo izkaza o doseženi (prvi) stopnji formalne izobrazbe. Enako je potem na vseh višjih stopnjah šolanja, kjer se vpiše določeno število oseb (100 %) konča pa jih manj; ponavadi označujemo to z „osipom“. Vsi, ki niso končali šolanja s pridobitvijo formalno veljavnega spričevala, so v statistikah označeni s kvalifikacijo nižjega ranga. Ker pa so bili v šoli, in so se torej že izobraževali, bi bilo njihovo izobraževanje do pridobitve končnega spričevala za družbo cenejše, lažje in hitreje.

9.1.5. V petletnem obdobju 1965–1969 ni končalo osnovne šole povprečno 10.818 ali 35,6 % učencev v osmem razredu, pač pa so izstopili že prej. Od tega jih je izstopilo pred petim razredom le 5,5 %, ostali pa so izstopili med petim in sedmim razredom (9.146 ali 30,10 %). To je prav gotovo defekt osnovne šole in bi ga le-ta morala odpraviti. Toda za nazaj in delno tudi še naprej moramo še nekaj časa računati, da lahko došolamo relativno hitro cele generacije, ki bi bile enako številčne kot vpisne ob vstopu v šolo. Na

srednjih šolah ne konča v rednem roku šolanja približno 30 % generacije (28,1 % leta 1968/69). Nekaj se jih še došola. Lahko računamo, da je približno 25 % generacije, ki bi se ob primerni organizaciji lahko hitro došolala.

Videli smo, da so višje in visoke šole v notranji učinkovitosti še manj uspešne, zato se pri njih skrivajo še večje možnosti za došolanje neuspešnega dela generacije.

9. 2. Poleg teh momentov, ki bi nas silili, da izgrajujemo sistem izobraževanja za vse tiste, ki so izstopili iz rednega šolanja, pa je enakovreden, če ne glavni motiv za razvijanje takšnega izobraževanja cel sklop razlogov, ki so bili odločilni za formuliranje koncepcije permanentnega izobraževanja.

9. 2. 1. Spričo močnega razvoja znanosti in njene uporabe nenehne širjenja vloge osebnosti v sodobni družbi se izobraževanje ne končuje s šolanjem v mladosti, temveč postaja trajen proces, v katerem dobivajo organizirane oblike izobraževanja odraslih čedalje pomembnejšo vlogo (resolucija o razvoju vzgoje in izobraževanja na samoupravni podlagi, Vir: Uradni list SFRJ, 16/1970). Pospešene družbene spremembe, demografska ekspanzija, porast tehničnih in znanstvenih izsledkov, politične spremembe, poveča obseg informacij, porast prostega časa, kriza življenjskih vzorov in okusov ter kriza ideologij so vzroki in povodi za nenehno (permanentno) izobraževanje in vzgajanje.

9. 2. 2. Najbolj nujno in zato že tudi najbolj razvito je stalno poklicno izobraževanje. Nihče, ki je zaposlen in ki že opravlja določeno delo, ne more ustrezati znova in znova spremenjenim zahtevam svojega poklica, če se nenehno ne izobražuje. Brez te zahteve in možnosti, ki jo daje permanentno izobraževanje, bi se večina zaposlenih slejkoprej znašal v slepi ulici.

9. 2. 3. S tem ko permanentno izobraževanje omogoča zaposlenemu, da sledi stroki in napreduje na delovnem mestu, je pomemben korektiv socialne in generacijske neenakosti. Dosedaj privilegirana starejša generacija zaradi sprememb izgublja prednosti, ki bi jih lahko imela zaradi bolj zgodnjega vstopa na delo. Enako lahko nekatere oblike permanentnega izobraževanja (tudi izobraževanja zunaj šolskega sistema) zmanjšujejo geografske neenakosti. Toda z neustreznimi oblikami in neenako dostopnostjo lahko te razlike le še poglobljamo.

9. 2. 4. V izobraževanju po izstopu iz rednega šolanja je zlasti pomembna motivacija, ki je odvisna od življenjskih izkušenj in se izraža v potrebah odraslega človeka. Cilj tega izobraževanja pa ni le prilagajanje človeka tehničnemu napredku, temveč usposabljanje za soudeležbo in soustvarjanje v razvojnih in ustvarjalnih procesih na vseh življenjskih področjih: poklicnem, družbenem in osebnem. Izobraževanje po izstopu iz rednega šolanja mora torej tudi omogočiti skladno razvijanje človekove osebnosti, pomagati posameznikom, da uresničijo vse svoje razvojne možnosti na različnih področjih življenja; presegati mora enostranske zahteve po prilagajanju človeka naprej določenim dosežkom znanstveno-tehničnega razvoja; pomagati mora razvijati sposobnosti, nazore in načine ravnanja, ki omogočajo tako zavestno participacijo kot tudi soočanje s posledicami znanstveno-tehničnega razvoja.

9. 2. 5. Izobraževanje po izstopu iz rednega šolanja obsega vsa življenjska področja in ga zato ni mogoče omejevati le na posamezne dele, ki zadovoljujejo le ozke enostranske potrebe. Prav tako nadaljnega izobraževanja po izstopu iz rednega šolanja ni mogoče deliti na dve — povsem ločeni področji: področje dela in področje prostega časa. Zlasti v prihodnosti, ko se bo on skrajševanju delovnega časa bistveno povečal prosti čas, bo s stališča delovne sposobnosti in vzdrževanja vitalnosti človeka izrednega pomena širša kulturna, zdravstvena, rekreativna in druga dejavnost človeka v prostem času.

9. 2. 6. Izobraževanje po izstopu iz rednega šolanja se ne more in ne sme omejevati le na tiste vsebine, ki dajejo neposredne učinke oziroma na tista področja, kjer so že prebujeni individualni interesi. Poleg zadovoljevanja individualnih interesov ter interesov ozihi družbenih skupnosti mora izobraževanje po izstopu iz rednega šolanja zadovoljevati tudi širše splošne družbene interese ter spodbujati in razvijati nove potrebe. Vsako izobraževanje mora nuditi odraslemu možnost spoznavanja političnih, gospodarskih, socioloških in kulturnih odnosov ter medsebojno povezanost življenja in ga usposobiti za sodelovanje in soustvarjanje. Tudi poklicno izobraževanje, kot najbolj priznано in motivirano področje nadaljnega izobraževanja po izstopu iz rednega šolanja, se ne more omejevati le na ozko usposabljanje za delo in enostransko praktično specializiranje, temveč mora omogočati širše teoretično spoznavanje stvarnosti. Poklicno izobraževanje mora biti tesno povezano s širšim splošnim družbenim izobraževanjem. Š. stališča produktivnosti dela, večanja človekove ustvarjalnosti in osebnega razvoja je zato družbeno potrebno podpirati vsako izobraževanje, ki rabi ose-

nemu razvoju in ohranjanju duhovne vitalnosti človeka, ker to obenem prispeva tudi k večji storilnosti posameznika (tudi na delovnem mestu).

9. 3. IZOBRAŽEVANJE V ŠOLAH

Kljub temu da v načrtu govorimo o izobraževanju po izstopu iz rednega šolanja, pa so šole vseeno pomembne in v nekaterih primerih edine institucije, ki lahko to izobraževanje izvajajo.

9. 3. 1. Izobrazbena struktura slovenskega prebivalstva po desetem letu starosti nam je pokazala, da skoraj 60 % Slovencev nima končane osnovne šole. Poleg tega jih vsako leto izstopi iz šole že pred osmim razredom skoraj 10.000. Leta 1969/70 je obiskovalo oddelke za odrasle pri osnovnih šolah 4.185 slušateljev ali nekaj več kot tretjina neuspešne generacije. Upoštevajoč, da se generacije neuspešnih komulirajo še iz prejšnjih let, pa bi moralo biti število slušateljev veliko večje. Zato bi osnovne šole morale povečati vpis na oddelkih za odrasle, družba pa osnovnim šolam omogočiti, da bi redno šolanje imelo dovolj močno kadrovsko in materialno podlago, tako da ne bi onemogočala povečanega vpisa.

9. 3. 2. Srednje šolstvo je po svoji sestavi tako različno, da ga je nemogoče obravnavati enotno. Posebej se to kaže v razliki med šolami, ki dajejo namensko izobrazbo, in splošno šolo, kot je gimnazija.

Pri izobraževanju na srednji stopnji šolanja je največ oblik, ki so posledica velike diferenciranosti srednjih šol in velikih potreb po izobrazbi te stopnje. To obliko izobraževanja skoraj enakomerno izvajajo delavske univerze, delovne organizacije in šole.

V šolah, ki dajejo sklenjeno srednjo izobrazbo, se je v šolskem letu 1969/70 šolalo 4.819 tistih, ki so prej že izstopili iz rednega šolanja. Posebna oblika izobraževanja po končani šoli pa je pridobivanje višje kvalifikacije v delavskih, poslovodskih, mojstrskih in komercialnih šolah. V teh šolah, ki dajejo višjo kvalifikacijo, ne pa tudi višje stopnje formalne izobrazbe, se je šolalo 2.421 slušateljev. Te šole so nastale zaradi pomanjkanja visoko kvalificiranih delavcev in so se razvijale neodvisno od družbene pomoči.

Pri srednjih šolah za odrasle bi morali doseči, da bi se vpis povečal, ker praviloma skoraj vsi vpisani ostanejo potem na stopnji srednje šole, ki jo po potrebi le še dopolnjujejo in posodobljajo, zelo malo pa jih prehaja naprej na višjo stopnjo. Enako kot pri vseh drugih stopnjah šol bi torej morali poskrbeti, da bi imele srednje šole že urejeno materialno osnovo za redno delo, da bi se povezovala z zainteresiranimi delovnimi organizacijami neposredno in da bi družba prav tako prispevala del stroškov za kritje te dejavnosti.

9. 3. 3. Izobraževanju po izstopu iz rednega šolanja morajo biti odprte vse stopnje šol, med njimi tudi in predvsem visokošolske ustanove. Najvažnejša, najbolj organizirana in najbolj razširjena oblika visokošolskega izobraževanja po izstopu iz rednega šolanja je izredni študij.

V desetih letih do šolskega leta 1970/71 se je vpisalo na izredni visokošolski študij približno 31.000 kandidatov, kar je približno tretjina skupnega števila novincev, vpisanih v tem razdobju na fakultetah, visokih in višjih šolah ter umetniških akademijah v SR Sloveniji. Število izrednih študentov se je v tem obdobju nenehno večalo, izjemna pa so bila samo tri leta — takoj po začetku gospodarske in družbene reforme. Tudi tu se Slovenija v primerjavi z Jugoslavijo slabše razvija: v Sloveniji je leta 1970/71 prišlo 88,9 zaposlenega na enega izrednega študenta, v Jugoslaviji pa 49,9. Res je bila dinamika skupnega števila izrednih študentov zadnjih deset let zelo velika, saj se je število izrednih študentov v desetih letih povečalo za 2,66-krat, vendar to še vedno ne zadostuje, saj je uspešnost izrednega študija še zelo nizka. Doslej jih je uspelo diplomirati le 18 %, od tega le 1,6 % na drugi stopnji študija. Tudi tu pridemo torej do enakega sklepa kot pri rednem študiju, to je, da je za večje kontingente diplomiranih študentov potrebno predvsem izboljšati notranjo učinkovitost zaradi posebnih pogojev, pod katerimi in zaradi katerih se študentje vpisujejo, zagotovljena skoraj 100 %.

9. 3. 4. Da bi izboljšali notranjo učinkovitost kontingenta izrednih študentov pa je potrebno sodelovanje vseh dejavnikov, ki se ob tej dejavnosti angažirajo (od širše družbe, delovne organizacije, v kateri posameznik dela, in posameznika, ki se izobražuje, do izobraževalnih institucij, katerim je to njihova osnovna dejavnost ali del dejavnosti).

Ker gre pri izrednem študiju za vzajemen interes študenta posameznika in delovne organizacije, morata torej oba prevzeti del bremena za financiranje izrednega študija. Kakšen bo odnos med samofinanciranjem in deležem delovne organizacije (ali še širše družbe), je odvisno od konkretnih razmer: na splošno pa je treba relativno enakomerno obremeniti vse tri.

Organizacija izrednega študija je tako zapletena, da je ne more izvajati visoka šola sama; zato je sodelovanje z delavskimi univerzami in izobraževalnimi centri izredno pomembno.

9. 4. IZOBRAŽEVANJE V DELOVNIH ORGANIZACIJAH

Izobraževanje v delovnih organizacijah se bo moralo v prihodnje razvijati bolj skladno s potrebami gospodarskega in družbenega razvoja kot doslej. Izobraževanje zaposlenih vseh izobrazbenih oziroma strokovnih ravni ne bo smelo zaostajati za znanstvenim in tehnološkim razvojem, pač pa bo moralo postati v naših razmerah eden izmed odločilnih dejavnikov tega razvoja. Da bi to dosegli, pa bo potrebno v bližnji prihodnosti:

9. 4. 1. izoblikovati sistem izobraževanja v delovnih organizacijah in ga organizacijsko in vsebinsko usposobiti za prihodnje potrebe. To pomeni, da bi morale vse delovne organizacije z več kot 2.000 zaposlenimi imeti razvit izobraževalni center, tiste z 800 do 2.000 zaposlenimi pa razvite izobraževalne službe. Manjše delovne organizacije bodo morale najti ustrezne organizacijske rešitve znotraj sebe ter v povezavi z večjimi delovnimi organizacijami ali medpodjetniškimi centri.

Brez tako oblikovane mreže izobraževalnih centrov in služb bo zaostajanje za razvojnimi potrebami čedalje bolj očitno.

9. 4. 2. Mreža izobraževalnih centrov in služb bo morala uresničiti potrebno povezanost z vsemi ostalimi nosilci našega vzgojno-izobraževalnega sistema, zlasti s strokovnim šolstvom in specializiranimi zavodi za izobraževanje odraslih. To je pot do integracije izobraževanja v delovnih organizacijah s celotnim vzgojno-izobraževalnim sistemom, ki jo napoveduje tudi resolucija zvezne skupščine o nadaljnjem razvoju vzgoje in izobraževanja na samoupravnih podlagi.

9. 4. 3. Odločilno vlogo pri razvoju izobraževanja v delovnih organizacijah bodo imeli kadri: vodje izobraževalnih centrov in služb, programerji, metodiki, organizatorji izobraževanja in inštruktorji praktičnega pouka. V bližnji prihodnosti bo treba ustvariti sistem rednega šolanja in dopolnilnega usposabljanja tega kadra, ki je bilo doslej zapostavljeno, zanemarjeno ali pa nenačrtno.

9. 4. 4. Izpolniti je potrebno strokovne službe za spremljanje in pospeševanje izobraževanja v delovnih organizacijah in zagotoviti strokovno pomoč in svetovanje kadrom, ki bodo v delovnih organizacijah vodili to izobraževanje. Brez kakovostne in učinkovite strokovne pomoči na tem področju, ki bo zahtevala maksimalno ustvarjalnost ter hitrejšo uvajanje novih učnih metod in oblik, utegnemo ostati na pol poti do postavljenih ciljev.

9. 4. 5. Izobraževanje v delovnih organizacijah bo čedalje bolj pomembno za celotno družbo, ki bo zato morala skrbeti za čim ugodnejše pogoje za razvoj tega izobraževanja in zagotoviti učinkovite ekonomske, pravne in druge instrumente za pospeševanje izobraževanja v delovnih organizacijah.

9. 5. RAZVOJ DELAVSKIH UNIVERZ

Delavske univerze je treba v prihodnje razvijati v sodobne centre samoizobraževanja, v izobraževalne organizacije, ki bodo s svojimi programi zadovoljevale najširše interese odraslih in doraščajoče mladine na področju strokovnega, družbenega in splošnega izobraževanja. Področje delovanja delavskih univerz ni le neposredno organiziranje izobraževalne dejavnosti, temveč tudi svetovanje in informiranje o možnostih izobraževanja ter pomoč pri individualnem učenju in izobraževanju prek drugih medijev (RTV, dopisno šolanje itd.).

9. 5. 1. Delavske univerze bodo morale v prihodnje od pretežno kompenzacijskega izobraževanja preiti na permanentno dopolnilno izobraževanje. To pa zahteva dolgoročno proučevanje potreb in izgradnjo celovitejšega izobraževalnega sistema, ki bo omogočal nenehno načrtno in kontinuirano izobraževanje vseh, ne glede na prejšnjo stopnjo izobrazbe oziroma poklicni in družbeni status. Sistem izobraževanja mora biti zgrajen tako, da bodo v njem imele ustrezno in enakovredno mesto tako šolske kot zunajšolske oblike izobraževanja. V republiškem merilu je treba za to zagotoviti kadrovske in materialne možnosti za raziskovalno delo, za razvoj teorije permanentnega izobraževanja ter ustrezne strokovne službe za proučevanje potreb, programiranje izobraževalnih vsebin, razvijanje odobnih metod, uvajanje inovacij, usposabljanje kadrov itd.

9. 5. 2. Zakon o delavskih univerzah, izobraževalnih centrih in drugih organizacijah, ki se poleg šol ukvarjajo z izobraževanjem, bo omogočil hitrejšo in uspešnejšo razreševanje organizacijskih, kadrovskih in materialnih problemov delavskih univerz. V prihodnje bo potrebno oblikovati mrežo delavskih univerz v dveh smereh:

— v večjih središčih razviti kadrovske in materialno močne delavske univerze kot strokovno usposobljene centre za proučevanje izobraževalnih potreb, programiranje, organiziranje in valoriziranje izobraževanja odraslih;

— zagotoviti, da bo izobraževanje odraslih približano občanom. Zato naj bi tudi v tistih občinskih središčih, kjer ni možnosti za obstoj delavske univerze, obstajale ustrezne organizacijske enote, ki bodo v sodelovanju z večjimi, delavskimi univerzami opravljale posamezne naloge. Bolj bo treba razvijati koordinacijo in sodelovanje med delavskimi univerzami samimi in med delavskimi univerzami in drugimi izobraževalnimi organizacijami (zlasti šolami in izobraževalnimi centri).

9. 5. 3. Osnovni problem nadaljnjega razvoja delavskih univerz so kadri, ki tako po izobrazbeni strukturi kot po številu ne zadovoljujejo. V naslednjih letih bo treba za potrebe delavskih univerz dokvalificirati skoraj polovico že zaposlenih kadrov (okrog 60) ter zagotoviti dotok novih ustreznih strokovnih kadrov. Zato bo treba na eni od visokih oziroma višjih šol odpreti oddelek za šolanje andragoških kadrov.

9. 5. 4. Pomanjkanje prostorov na delavskih univerzah — zlasti učilnic — predstavlja resno oviro za razvoj izobraževanja odraslih. Delavske univerze se iz tradicionalnih večernih šol razvijajo v celodnevne izobraževalne organizacije. Zato ne morejo več gostovati le kot druga in tretja izmena v rednih šolah. V investicijskih programih za izgradnjo šolskega prostora je treba zato predvideti tudi potrebe delavskih univerz — bodisi da se za delavske univerze izgrade posebni prostori ali pa v kombinaciji z drugimi šolskimi oziroma izobraževalnimi centri.

9. 5. 5. Za financiranje dejavnosti delavskih univerz je potrebno v prihodnje zagotoviti večja družbena sredstva. Predvsem je treba iz družbenih sredstev zagotoviti v osnovi enake pogoje za stalno zaposlene strokovne kadre oziroma sredstva za tiste naloge delavskih univerz, ki so pogoj za kvalitetno delo (proučevanja potreb, programiranje in valoriziranje izobraževanja) oziroma za tiste splošne družbene naloge, ki jih delavske univerze opravljajo na osnovi programov temeljne izobraževalne skupnosti.

9. 6. NEPOSREDNE NALOGE IN PREDPOSTAVKE VEČJE UČINKOVITOSTI IZOBRAŽEVANJA PO IZSTOPU IZ REDNEGA ŠOLANJA

9. 6. 1. Očitno je veliko zaostajanje Slovenije v izobrazbenih produktih vsake generacije v primerjavi z drugimi republikami, še posebno pa v primerjavi z razvitejšim svetom, Slovenija je svojo komparativno prednost razvoja, tj. visoko raven usposobljenosti kadra, v okviru SFRJ že izgubila. V srednjeročnem obdobju ne moremo pričakovati (četudi bi bili pripravljeni na takojšnje izboljšave) optimalizacije izobrazbenih produktov generacij, oblikovanja učinkovitejšega in ustreznjega sistema vzgoje in izobraževanja itd. Zato lahko dosežemo določene cilje srednjeročnega družbenega razvoja Slovenije le z obsežnejšim in učinkovitejšim sistemom izrednega študija oziroma izobraževanja po izstopu iz rednega šolanja.

9. 6. 2. Razvijanje teh oblik izobraževanja pa je enako pomembno na vseh ravneh izobraževanja (od osnovne šole do višjih in visokih šol), predvsem zaradi naslednjih razlogov:

— v kratkoročnem obdobju do leta 1975 moremo doseči bistvene premike navzgor v obstoječi kvalifikacijski izobrazbeni strukturi zaposlenih le, če izhajamo iz obstoječih ravni izobrazbe, ki jo že imajo zaposleni. Ciljev, ki jih npr. o prilivu strokovne delovne sile postavlja družbeni plan razvoja Slovenije do leta 1975, obstoječi sistem vzgoje in izobraževanja ne more doseči zaradi preprostega razloga, ker je izobraževanje izrazito dolgoročen proces.

— Razvijanje in širjenje oblik izobraževanja po izstopu iz rednega izobraževanja pa je še posebno pomembno zaradi vse večje intelektualizacije dela, ki jo najbolj izraža teorija permanentnega izobraževanja. To bi moralo sistemsko uresničiti najprej za pedagoško osebje vseh stopenj šol. Ob izrednem študiju bi morali bolj razmišljati o racionalni izbiri še obstoječih prostorskih in kadrovskih zmogljivosti. Zdi pa se, da je ne glede na velike naloge teh oblik izobraževanja potrebno zaostri merila podeljevanja spričeval in diplom. Neredko doslej se je dogajalo, da je bila diploma prej priznanje za ambicije, kot pa za resnično znanje izrednih študentov. Šole, ki so tako ravnale (ne v večini), so družbenim potrebam bolj škodovala kot koristila.

9. 6. 3. Izobraževanje po izstopu iz rednega šolanja ima zelo veliko oblik, ki so bolj ali manj prilagojene rednemu šolskemu sistemu in posebnostim izobraževanja odraslih. Ti dve zahtevi pa ustvarjatačasih ovire in probleme, ki jih moramo v naslednjem obdobju rešiti, če hočemo doseči boljšo učinkovitost, večjo prilagojenost in ne nazadnje, če hočemo, da bodo sredstva, ki jih za to obliko izobraževanja vlagamo, bolje izkoriščena.

9. 6. 4. Izobraževanje po izstopu iz rednega šolanja ne zajema samo odraslih; njegova glavna značilnost je, da so vanj vključeni ljudje, ki so v šoli že bili, vrniti pa se v njo ne morejo ali nočejo.

Solska metoda in pedagogika za to obliko izobraževanja ni najbolj ustrezna — nadomestiti jo mora andragogika. Ustanovitev oddelka ali katedre za andragogiko na fakulteti mora torej biti prvi pogoj za kvalitetnejšo rast izobraževanja.

9. 6. 5. Prav zaradi dejstva, da je izobraževanje po izstopu iz rednega šolanja nemogoče obravnavati enako kot redno šolanje (ker nastopajo popolnoma različne populacije), mora strokovno skrb za programe in organizacijo prevzeti posebna strokovna služba. Najbolj organska bi bila povezava s prakso in njenimi problemi pri zvezi ali združenju izobraževalnih institucij za odrasle. Zakon o dejavnosti organizacij za izobraževanje ob šolah bi to obliko moral dopustiti.

9. 6. 6. Finančni viri, ki pritekajo v izobraževanje po izstopu iz rednega šolanja, so za razliko od finančnih virov za redno šolanje veliko bolj diferencirani in tudi veliko bolj prilagodljivi. Vendar so v današnjem sistemu tudi veliko bolj razpršeni, njihovo trošenje manj kontrolirano in zaradi tega včasih tudi manj učinkovito. Sredstva, ki jih daje družba, podjetja in posamezniki v ta namen, bi bilo potrebno v določeni meri koncentrirati. Oblike združevanja sredstev na samoupravni podlagi poznamo že iz dejavnosti izobraževalnih skupnosti, posebne izobraževalne skupnosti za izobraževanje po rednem šolanju pa naj bi ustanovili prav zaradi bolj učinkovitega zajemanja in racionalnejšega trošenja.

9. 6. 7. V skladu s koncepcijo permanentnega izobraževanja, ki jo sprejema tudi zvezna resolucija o razvoju izobraževanja na samoupravni podlagi, moramo bolj prožno sankcionirati formalno-pravno priznanje o izobrazbi, ki jo dajejo institucije za izobraževanje odraslih. S tem v zvezi je potrebno prevrednotiti celoten sistem priznanj, ki danes krožijo v izobraževalnem področju.

10. ELEMENTI SOCIALNO-EKONOMSKEGA IN REGIONALNEGA RAZVOJA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA SISTEMA *

Družbeno gospodarska preobrazba SR Slovenije je v povojnem obdobju zahtevala prilagajanje vzgojno-izobraževalnih procesov splošnim ter posebnim regionalnim pogojem socialno-ekonomskega razvoja, pa tudi razvoj izobraževanja v SR Sloveniji je vedno močnejše pogoje v njeni širši — republiški ter ožji — regionalni družbenoekonomski strukturi. Iz te medsebojne povezanosti in odvisnosti, ki je vedno večja, izhaja niz pomembnih elementov za načrtovanje izobraževanja. Na temelju obsega vključevanja mladine v vzgojnoizobraževalni proces ter njegovih dosežkov (izobrazbeni produkti), opredeljeni odnosi prebivalstva do izobraževanja, so prav gotovo eden najpomembnejših. Omogočajo namreč prostosko omejitev in diferenciacijo različnih izobraževalnih struktur, razlago vzrokov za njihov nastanek ter določene sklepe o prihodnjem razvoju. Dosedanji razvoj v SR Sloveniji je, kot so pokazale analize za preteklo petletno obdobje, že privedel to izrazite regionalne in strukturne diferenciacije z dokaj heterogenimi območji velikega kvalitete razpona. Zaradi dolžine izobraževalnega procesa in s tem nekoliko zapoznelih učinkov v primeru kakršnihkoli posegov v sam proces ali dejavnike, ki ga spremljajo, ni realno pričakovati, da bi s pozitivnimi ukrepi že v tem srednjeročnem planskem razdobju lahko bistveno spremenili obstoječa regionalna izobraževalna razmerja. Z vidika teženj za izenačevanje pogojev in možnosti izobraževanja med posameznimi regionalnimi območji SR Slovenije, kar naj bi bil vsekakor eden temeljnih strateških ciljev vzgojno-izobraževalne politike v dolgoročnem načrtovanju, pa je nujno, da regionalno izobraževalno strukturo poznamo in že v srednjeročnem razvoju podprejamo vse možne taktične ukrepe uresničiti tega cilja.

10. 1. Prva groba ocena regionalnih izobraževalnih razmer po devetih glavnih gravitacijskih območjih temelji na ugotovitvi, da imata zahodna in osrednja Slovenija (primorska in ljubljanska makroregija) v celoti dobro razvito izobraževalno strukturo, medtem ko ta v vzhodni in severni Sloveniji povečini ne zadovoljuje. Podrobnejše analize nam kažejo, da je moč iz regionalne izobraževalne strukture SR Slovenije izluščiti sedem kvalitativnih kategorij, po katerih je mogoče oceniti uspešnost vzgojnoizobraževalnih procesov v vsaki posamezni občini.

„Zelo neugodno“ izobraževalno strukturo ima 11 slovenskih občin. To so: Gornja Radgona, Lenart, Ormož, Ptuj, Šmarje pri Jelšah, Šentjur pri Celju, Laško, Sevnica, Litija, Trebnje in Dravograd. Z izjemo dravogradske občine je to razmeroma široko, sklenjeno območje, obsegajoče predvsem naše najbolj agrarne subpanonske pokrajine. Večina občin z „neugodno“ izobraževalno

strukturo se nahaja na obrobju te cone in seveda še poudarja negativne značilnosti severne in vzhodne Slovenije. To so občine Lendava, Slovenska Bistrica, Slovenske Konjice, Zalec, Mozirje, Radlje ob Dravi, Brežice in Črnomelj. K predelom z „neugodno“ izobraževalno strukturo se zunaj tega, malodane sklenjenega območja, kot edini iz osrednjeslovenske makroregije, uvrščata občini Ribnica in Trzin.

Neugodna izobraževalna razmera so torej značilne za 21 ali dobro tretjino vseh občin SR Slovenije. Razumljivo je, da moramo temu prostoru v srednjeročnem razvoju vzgoje in izobraževanja posvetiti največ pozornosti. To še posebej zato, ker gre v večini primerov za slabše razvita območja, v katerih je znašal ob popisu prebivalstva leta 1961 delež aktivnega kmečkega prebivalstva v povprečju še nad 43 % (SRS 32,7 %), delež zaposlenih v sekundarnem gospodarskem sektorju 23,5 % (SRS 31 %) in v storitvenih dejavnostih pa v povprečju komaj 14 % (SRS 20 %). Porast števila prebivalstva v zadnjih desetih letih se je gibal v mejah stagnacije s povečanjem od 1 do 1,5 % (SRS 6,9 %). Tudi nizek narodni dohodek, 4.926 dinarjev na prebivalca (SRS leta 1967 — 7.789 dinarjev na prebivalca), prča, da so nezadovoljive izobraževalne razmere tega dela SR Slovenije posledica neugodnih socialnoekonomskih dejavnikov.

10. 2. Neposredna zveza med regionalno družbenogospodarsko in izobraževalno strukturo postavlja seveda vrsto perečih vprašanj, na katera je treba dobiti jasne odgovore že v srednjeročnem načrtu. Eno takih vprašanj je v znani dilemi, ki se ji tudi pri šolstvu ne moremo izogniti: ali razvijati predvsem razvita in zapostaviti pasivna območja, ali pa se bolj intenzivno angažirati na razvoju slabše razvitih in pustiti stagnirati ostala? Čeprav je vprašanje načelno rešeno v smislu povečane skrbi za območja v zaostajanju, se javlja v praksi, predvsem zaradi ne vedno enotnih stališč o tam, v kakšni meri je izobraževanje oblika družbene potrošnje in v kakšni gospodarska investicija pri uresničevanju zastavljenih ciljev vrsta težav. Problem ima nedvomno tako socialni kot ekonomski vidik. Upoštevanje socialnega vidika je še posebno pomembno in to ne samo zato, da bi formalno zadostili zakonjeni pravici po enakih možnostih za izobraževanje ne glede na socialno-ekonomsko, regionalno ali kako drugo razločevanje, temveč tudi zaradi vseh negativnih posledic in konfliktnih situacij, ki se lahko rode za družbo in posameznika pri nedoslednem upoštevanju tega načela. Prehajamo namreč v obdobje, v katerem bo imelo izobraževanje za človekov socialno-ekonomski položaj odločilnejšo vlogo kot doslej. Pri tem sta mišljeni predvsem svobodna izbira poklica in zagotovljeno delovno mesto, kar je v moderni, na načelu storilnosti usmerjeni družbi vedno bolj povezano z doseženo stopnjo izobrazbe. Vsekakor ni mogoče v krajšem srednjeročnem obdobju zagotoviti prebivalstvu slabše razvitih, pretežno podeželskih območij SR Slovenije enake pogoje izobraževanja, kot jih nudi sedanji šolski sistem v bolj razvitih. Treba pa bo vsa prizadevanja odločno usmeriti k temu cilju. Ugovorom, češ da take zahteve niso združljive z našimi gospodarskimi možnostmi, je mogoče postaviti nasproti trditve, da bo tudi prebivalstvo podeželskih in nerazvitih predelov prej ali slej izpostavljeno v svoji delovni aktivnosti in življenju zahtevam urbane okolja. To se dogaja bodisi zaradi selitvenih tokov prebivalstva s podeželja v mesta (deloma prav v zvezi z zagotovitvijo boljših izobraževalnih možnosti za otroke), bodisi zaradi socialno-ekonomske transformacije na vasi, racionalizacije kmetijstva, izboljšave prometne povezave z gospodarskimi centri, živahne migracije delovne sile, namestitve industrijskih obratov na podeželju idr. Aktivna šolska politika naj bi postala pomemben instrument v soočenju podeželskega in mestnega načina življenja ter v njegovem postopnem izenačevanju. To je še posebno pomembno, če upoštevamo, da so socialno-ekonomski procesi urbanizacije posegli pri nas precej globlje v klasično podeželsko strukturo, kot nam to kaže število v mestih živečega prebivalstva. Mladina s slabše razvitih območij SR Slovenije bo tako tudi dobila najbolj stvarno perspektivo za zagotovitev zelenih življenjskih pogojev in predvsem socialno varstvo. Ne gre prezreti tudi dejstva, da se kot posledica pravih šolskih investicij proži v manj razvitih regijah socialno-ekonomski inovacijski proces, katerega označuje povečana gospodarska dinamika in vsestranska mobilnost prebivalstva. Zato pomeni skrb za izobraževanje prebivalstva enega izmed osnovnih pogojev za aktiviranje slabše razvitih pokrajin. Zanesljiv znak njihove gospodarske rasti bodo izboljšani izobraževalni odnosi kot posledica spremenjenih oziroma povečanih zahtev prebivalstva do izobraževanja.

10. 3. Preostalih 39 slovenskih občin ima bolj ali manj ugodno izobraževalno strukturo. Pomembno je, da imamo razmeroma obsežno območje 25 občin, ki v tem pogledu bodisi v pozitivnem, bodisi v negativnem smislu ne odstopajo dosti od slovenskega povprečja. Sem se uvrščajo naslednje občine z „manj ugodno“ in

*Povzetek študije: Izobraževanje kot element socialno-ekonomskega razvoja, dr. Jože Lojk, Ljubljana 1969, povzetek napisal avtor.

„ugodno“ izobraževalno strukturo: Murska Sobota, Ljutomer, Velenje, Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Krško, Novo mesto, Metlika, Zagorje, Hrastnik, Domžale, Kamnik, Škofja Loka, Radovljica, Grosuplje, Kočevje, Cerkljica, Vrhnika, Logatec, Idrija, Tolmin, Ajdovščina, Sežana, Ilirska Bistrica in Izola. Tudi te občine se ponekod strnejo v širša območja z nekaterimi skupnimi potezami regionalne družbenogospodarske strukture. Tako je v primernem sektorju zaposlenih v povprečju le še 29 % aktivnega prebivalstva, v sekundarnem že 37,5 %, v terciarnem pa 16,5 %, kar je sicer še vedno precej pod republiškim povprečkom. Isto velja tudi za poprečno stopnjo rasti prebivalstva; ta je 4 %. Narodni dohodek na prebivalca pa je za blizu 40 % višji kot na območju neugodne izobraževalne strukture, vendar še ne doseže slovenskega povprečka. Navedeni kazalci, zlasti večje število zaposlenih v sekundarnem kot primarnem sektorju, označujejo pomembno ločnico v prestrukturiranju gospodarstva oziroma v družbenoekonomskem razvoju sploh. Zato ni naključje, da karakterizirajo hkrati tudi izobraževalna razmerja, ki pomenijo v naših pogojih nekako prehod od nerazvitih k razvitim oblikam izobraževalnih struktur. Zaradi trdne gospodarske osnove v to skupino uvrščenih občin, ki so že sestavni del najbolj vitalnega „osrednjega ogrođa“ SR Slovenije, ali pa obstajajo izgledi za njihovo skorajšnje vključitev, so dani na tem območju pogoji za nadaljnji kvaliteten dvig izobraževalnih razmer, že v tem srednjeročnem planskem obdobju. Vsekakor pa si bo treba prizadevati za to v tistih predelih SR Slovenije (npr. občini Domžale in Kamnik), kjer je socialnoekonomska sestava prebivalstva, to je veliko število delavskih in delavsko-kmečkih družin verjetno razlog za prešibko vključevanje mladine v izobraževalne procese in s tem znatno slabšo strukturo od pričakovane.

10. 4. Štirinajst še neomenjenih občin ima tako ugodno izobraževalno razmere, da jih te jasno izločajo od ostalih. To so v glavnem območja, v katerih je večina večjih slovenskih mest oziroma regionalnih in šolskih središč, kar seveda precej prispeva tudi k pospeševanju izobraževanja v obmestnih in širših vplivnih conah teh centrov. „Zelo ugodna“ do „izjemna“ izobraževalna struktura, tako zasledimo v štirih ljubljanskih in v mariborski občini, je odsev dosežene visoke stopnje gospodarske rasti močno urbaniziranih predelov SR Slovenije, za katere je značilen narodni dohodek v povprečju nad 10.000 dinarjev na prebivalca, dalje povprečno 37 % zaposlenih v storitvenih dejavnostih ter le še 17 % v kmetijstvu. Prebivalstvo območij z najbolj razvitim izobraževanjem pa je po letu 1961 naraslo za nad 12 %. Tako kot pri prejšnjih prihaja tudi v tej skupini občin (Maribor, Celje, Trbovlje, ljubljanske občine, Kranj, Jesenice, Postojna, Nova Gorica, Koper in Piran) do polnega izraza odvisnost izobraževalne od družbenogospodarske strukture ter s tem zvezana prostorska diferenciacija različno strukturiranih območij.

10. 5. Na podlagi ugotovitev v regionalni izobraževalni strukturi se zato postavlja kot jedro vprašanje, kako v prihodnje zavreti negativne učinke, ki jih ima neenakomerna gospodarska rast po posameznih predelih SR Slovenije na vzgojnoizobraževalno dejavnost. Očitno je, da bo potrebno ta problem reševati v okviru pomoči predvsem manj razvitim območjem oziroma vsem, ki izkazujejo nerazvito izobraževalno strukturo. Na področju vzgoje in izobraževanja naj bi bila ta pomoč v srednjeročnem obdobju razvoja usmerjena predvsem na dosledno uresničitev enotnega osnovnošolskega sistema, kar je prvi pogoj za sistematično nadgradnjo višjih izobraževalnih stopenj ter s tem za uresničitev koncepta enotnega vzgojnoizobraževalnega sistema v celoti. V tako zamišljenem izobraževalnem sistemu mora namreč pričeti skrb za vzgojo strokovnih kadrov že pri izobraževanju na osnovni šoli. Že itak zaskrbljujočim podatkom o nizki kvoti uspešnosti se pridružujejo še prevelike regionalne razlike (od 67,5 % v ljubljanski do 52,8 % v novomeški regiji). Na dlani je, da tako stanje predstavlja enega poglobitvinih vzrokov regionalne diferenciacije izobraževalne strukture v celoti ter v vseh s tem povezanih drugih negativnih posledic za družbenoekonomski razvoj SR Slovenije. Če upoštevamo, da v nadarjenosti oziroma učnih zmogljivostih učencev ni bistvenih regionalnih razlik, so nihanja v relativni gostoti absolventov osnovnih šol med posameznimi območji popolnoma neupravičena. Nedvomno bi odprava teh razlik, ki je že sama po sebi povezana z reševanjem dokaj širokega sklopa vprašanj in nalog — te v marsičem presegajo načrt srednjeročnega razvoja — pomenila ne samo večji izkoristek „rezerv nadarjenosti“, temveč tudi bistveno izboljšanje izobraževalnih razmer na kritičnih območjih. Tak kvaliteten vzpon bi sledil, seveda po določenem obdobju dosežanja boljših rezultatov na področju osnovnošolskega izobraževanja s povečanjem vpisa na šole druge stopnje, kar je vsekakor ena temeljnih nalog dolgoročnega načrtovanja vzgoje in izobraževanja. Iz tega vidika in ob dejstvu, da se bodo v naslednjih letih šolale na osnovnih šolah številčno šibkejša generacije, je povečana skrb za

osnovnošolsko izobraževanje v tem planskem obdobju tem bolj utemeljena. Že na tej stopnji bi torej lahko s tem odpravljali negativne učinke socialne selekcije učencev, ki prihaja na naslednjih izobraževalnih stopnjah še bolj do izraza in predstavlja vsekakor eno potencialnih žarišč socialne diferenciacije prebivalstva.

10. 6. Glede na premajhno učinkovitost vzgojnoizobraževalnega procesa na osnovnih šolah ter koncentracijo drugostopenjskih šol in njihovih kapacitet v „osrednjem ogrođu“ SR Slovenije ima prebivalstvo st. gncijskih in manj razvitih območij že močno omejene možnosti vključitve v nadaljevalno izobraževanje. Elementi, ki lahko zmanjšajo ali povečajo učinek teh dveh negativnih dejavnikov in s tem v znatni meri vplivajo na regionalni razvoj odnosov prebivalstva do izobraževanja v celoti, so predvsem naslednji: dostopnost drugostopenjskih šolskih središč (oddaljenost, prometna povezava, stroški prevoza), razpoložljive internatske kapacitete, možnost izbire poklicne usmeritve, obseg denarne pomoči učencem, možnost zaposlitve in socialno-ekonomskega vzpona ter sposobnost in pripravljenost prebivalstva na prostorsko mobilnost. Vse te in morda še nekatere druge elemente bo potrebno upoštevati, ko bomo že v obdobju srednjeročnega razvoja skušali odstranjevati vzroke, ki so ovira pri povečanju izobraževalne kvote in učinkovitosti na šolah druge stopnje. Menimo, da bi tako ustvarili temeljne pogoje za kasnejše bolj korenite premike, ki so potrebni predvsem na tem področju, če hočemo doseči zaželeno zmanjšanje razlik v regionalni strukturi. Kako globoke so te razlike sedaj in kako pereče se postavlja problem drugostopenjskega izobraževanja, nam pove podatek, da se gibljejo relativne razlike deleža vključene mladine v drugostopenjsko izobraževanje med posameznimi regijami do 5 %. Ocenjujoč rezultate vzgojnoizobraževalnega procesa na šolah druge stopnje, to je število absolventov po posameznih območjih SR Slovenije, pa je stanje še bolj nezadovoljivo.

10. 7. Glede na poseben položaj in vlogo, ki jo ima šolstvo drugo stopnje pri oblikovanju centralnosti naselij in njihovih regij, zlasti še pri oblikovanju temeljnih družbenogeografskih regij, bi morale kvalitativne spremembe izobraževanja na drugi stopnji po možnosti že v tem 5-letnem obdobju zajeti tudi racionalizacijo omrežja drugostopenjskih šol. Poseben pomen in akutnost te naloge se kaže ob upoštevanju nedavno sprejete odločitve o političnem razvoju urbanega sistema v SR Sloveniji in bližnjih razpravah o različnih variantah njegovega poteka. Čeprav nam prav na področju drugostopenjskega šolstva najbolj manjkajo zanesljivejši podatki, lahko na podlagi dosedanjih raziskav vendarle ugotovimo, da se šolske regije, določene na podlagi gravitacijskih območij šolskih središč druge stopnje, ter družbenogeografske regije v načrtu razvoja urbanega sistema skoraj v celoti prekrivajo. V obeh primerih se tudi navaja enako število 9 do 13 možnih družbenogeografskih regij. To bo seveda precej olajšalo odločitve o korekturah omrežja drugostopenjskih šol glede njihovih lokacij, kapacitet in usmeritve. Slednji bo treba dati predvsem več vsestranosti in jo prilagoditi regionalnim kadrovskim potrebam, ki izhajajo iz družbenogospodarskih značilnosti posameznih območij. Zaradi šibke prostorske mobilnosti delovne sile, ki se največkrat ni pripravljena ali pa se ne more zaposliti zunaj območja možnosti dnevne migracije, zaradi česar se dokaj realno predvideva oblikovanje zaokroženih regionalnih tržišč dela, ima usklajevanje poklicnih struktur ponudbe in popraščevanja na vsakem posameznem regionalnem trgu delovne sile seveda izreden pomen. Ne glede na ugotovljene šibkosti v zasnovi štirih od skupno 13 šolskih regij se zdi utemeljeno pritrditi razvoju maksimalnega števila možnih regij. Ob sočasnem preverjanju regionalne kompletiranosti v usmeritvi srednjih šol bi tako relativno nerazvitim predelom SR Slovenije omogočili ustrezen razvoj poklicnega izobraževanja ter v znatni meri ustregli zahtevam po izboljšavi celotnega izobraževalnega sistema. S tem pa bo omogočen tem pokrajinam tudi uspešnejši razvoj na drugih področjih. Seveda pa se bo treba pri tem ozirati na perspektivni razvoj družbenogeografskih regij, ki nikakor niso nekaj stalnega, kakor ne bi smel biti tog tudi šolski sistem, ki ga mora odlikovati sposobnost prilagajanja na novo nastalim regionalnim razmeram oziroma prožnosti popraščevanja tržišča dela.

10. 8. Tudi regionalno problematiko visokošolskega izobraževanja bomo v marsičem reševali v skladu z obsegom in kvaliteto vzgojnoizobraževalnih procesov na nižjih stopnjah. Dejstvo, da je več kot polovica slušateljev višjih in visokih šol z ljubljanskega makroregionalnega območja, je samo potencirano izražena posledica prednosti, ki jih imajo ta in še nekatara manjša območja SR Slovenije pri ustvarjanju boljših izobraževalnih odnosov že na prvih dveh stopnjah. Delež vključene mladine v izobraževanje na višjih in visokih šolah, ki se sedaj giblje med 19 % v ljubljanski in 5,6 % v murskosoboški regiji, bo mogoče postopno izenačevati vzporedno s povečanjem priliva absolventov gimnazij in strokovnih šol z

območij, za katera smo ugotovili nerazvito izobraževalno strukturo. Učinki tega procesa na rezultate visokošolskega izobraževanja bodo vidni zatoj se v daljšem obdobju. Ti bodo tem bolj pozitivni, čim bolj uspešno bo srednješolski sistem opravljal funkcijo povezujočega člena v procesu izobraževanja od najnižje do najvišje stopnje.

10.9. SKLEPI IN PREDLOGI ZA UČINKOVITEJŠI PROCES VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA Z VIDIKA SOCIALNO-EKONOMSKEGA IN REGIONALNEGA RAZVOJA.

10.9.1. Neenakomerna gospodarska rast po posameznih predelih SR Slovenije vpliva na procese vzgoje in izobraževanja na vseh stopnjah ter s tem ustvarja na tem področju nezaželeno ter z vidika izhodišč in ciljev našega družbenoekonomskega razvoja tudi neupravičene regionalne razlike.

10.9.2. Obstoječa regionalna izobraževalna struktura izkazuje v poprečju velike kvalitativne razlike med območjem mursko-soboške, mariborske, ravske, celjske in novomeške regije na eni ter območjem ljubljanske, kranjske, novogoriške in koprške regije na drugi strani; prvo ima bolj ali manj nerazvito, drugo pa razvito izobraževalno strukturo.

10.9.3. Primerjava med občinami kaže nezadovoljivo stanje izobraževalnih razmer predvsem v 21 občinah: Gornja Radgona, Lendava, Lenart, Ormož, Ptuj, Slovenska Bistrica, Šmarje pri Jelšah, Šentjur pri Celju, Slovenske Konjice, Lasko, Žalec, Mozirje, Dravograd, Radlje ob Dravi, Sevnica, Litija, Trebnje, Brežice, Ribnica, Črnomelj in Trzin.

10.9.4. Ugotovljena neposredna zveza med regionalno družbenogospodarsko in izobraževalno strukturo živo posega v problematiko slabše razvitih območij SR Slovenije, zato je treba področje vzgoje in izobraževanja obravnavati v tem okviru kot enega najpomembnejših, če ne celo kot primarni dejavnik.

10.9.5. Tako socialni kot ekonomski vidiki opravičujejo in zahtevajo tako dolgoročno usmeritev vzgojnoizobraževalne politike, ki bo vodila k postopnemu odpravljanju najbolj vidnih razlik v obsegu in kakovosti izobraževalnih procesov med posameznimi območji; vsekakor pa je treba že v srednjeročnem obdobju preprečiti kakršnokoli nadaljnje poglobljanje obstoječih razlik v regionalni izobraževalni strukturi.

10.9.6. Aktivna šolska politika naj postane gibalno socialno-ekonomskih procesov transformacije podeželja, katerega prebivalstvo se v danih razmerah vedno močneje sooča z zahtevami mestnega načina življenja; prednosti, ki jih daje mladini izobraževanje pri zagotavljanju življenjskih perspektiv, ne smejo postati oziroma ostati privilegij urbaniziranih območij SR Slovenije.

10.9.7. Velik, če ne celo največji del razlik v regionalni izobraževalni strukturi korenini že v osnovnošolskem izobraževanju, ki pogojuje izobraževanje na naslednjih stopnjah in s tem pravzaprav že daje temeljno obeležje rezultatov izobraževalnega sistema po posameznih predelih SR Slovenije v celoti; neučinkovitost na tej stopnji, ki vključuje največje število mladine v izobraževalni proces, je pri tem eden glavnih razlogov; izenačevanje možnosti in pogojev za temeljno izobraževanje je tako jedrna determinanta in izhodišče za doseg želenih rezultatov pri odpravljanju regionalnih razlik; tej nalogi je treba v srednjeročnem obdobju posvetiti največjo skrb.

10.9.8. Za izenačevanje pogojev vzgoje in izobraževanja na osnovni šoli je potreben niz ukrepov, ki morajo temeljiti predvsem v bolj enakomerni razdelitvi sredstev za osnovno šolstvo; od izpolnitve te zahteve v tekočem srednjeročnem obdobju je dovisna tudi predvidena reorganizacija omrežja osnovnih, predvsem manjših ter slabše opremljenih in kadrovskega zasedenih podružničnih osnovnih šol, pri čemer pridejo v poštev kvalitativne spremembe in ne krčenje števila teh šol.

10.9.9. Doseganje boljših rezultatov osnovnošolskega izobraževanja, to je večji output zaradi zmanjševanja osipa, je nujen pogoj za bistveni premik pri vpisu na šole druge stopnje oziroma povečanje izobraževalne kvote, ki je ena glavnih nalog dolgoročnega načrta razvoja vzgoje in izobraževanja ter gibalno pozitivnih inovacijskih procesov, ki bodo v daljšem obdobju največ pripomogli k večji skladnosti regionalne izobraževalne strukture oziroma k spremenjenemu odnosu prebivalstva slabše razvitih območij SR Slovenije do izobraževanja nasploh.

10.9.10. Ker v srednjeročnem obdobju stvarno ni mogoče pričakovati takega posebnega povečanja izobraževalne kvote na šolah druge stopnje iz povečanega števila absolventov osnovnih šol ter njihovega širšega vključevanja v nadaljevalno izobraževanje, si moramo v tem petletnem razdobju tudi na tej stopnji zadati kot glavno nalogo večji iztržek izobraževalnega procesa; vsekakor pa naj bi bila ta prizadevanja že v tem času usmerjena predvsem na

tista pasivna območja SR Slovenije, v katerih ima prebivalstvo najslabše možnosti za srednje, strokovno in poklicno izobraževanje.

10.9.11. Za doseg ciljev načrta vzgoje in izobraževanja na drugi stopnji je potrebno forej že v prvi fazi, to je v srednjeročnem obdobju, aktivirati vse mehanizme (med njimi povečanje kapacitet, možnost izbora strokovne usmeritve, čim boljši dostop do šole, aktivna štipendijska politika, zagotovitev ustreznega omrežja internatske oskrbe idr.), ki bodo kakorkoli spodbujali proces inovacije drugostopenjskega izobraževanja, kar velja še zlasti za deficitarna območja.

10.9.12. V sklop srednjeročnih prizadevanj za želeno 90 % vključitev mladine, ki konča šolsko obveznost, spada v nadaljevanje šolanja tudi racionalizacija omrežja drugostopenjskih šol. Korektore bodo potrebne v smislu koncentrirane dekoncentracije lokacij izobraževalnih središč, kot jo narekuje policentrični razvoj urbanega sistema ter upoštevanja zakonitosti dogajanj na tržišču dela in demografskih posledic gospodarskega razvoja; prilagajanje omrežja srednjih šol z vidikov regionalnega razvoja pa bo nujno moralo slediti procesom preoblikovanja temeljnih družbenogospodarskih regij SR Slovenije, ki potekajo hkrati s spremembami urbanega sistema oziroma funkcij mestnih centralnih krajev.

10.9.13. Ne glede na nekatere ugotovitve o relativnem kot absolutnem zaostajanju razvoja visokošolskega izobraževanja, ki pa je bolj ali manj le navidezno, bi težnja k povečevanju števila slušateljev višjih in visokih šol v srednjeročnem obdobju vodila k nadaljnji ekstenzifikaciji študija; tudi rezultati, ki jih lahko pričakujemo v srednjeročnem obdobju na področju odpravljanja razlik v regionalni izobraževalni strukturi od povečanega vključevanja mladine manj razvitih območij na višje in visoke šole, bodo v tem pogledu dokaj skromni, dokler ne dosežemo ustreznih ciljev načrta vzgoje in izobraževanja na predhodnih dveh stopnjah; izboljšanje kvalitete in učinkovitosti izobraževanja se tudi na tej stopnji kaže kot primerna naloga.

10.9.14. Uspešnost izobraževalnega sistema v celoti, ki odseva med drugim tudi v večji ali manjši regionalno-prostorski diferenciaciji glede izobraževalnih razmer, bo vedno bolj odvisna od strokovno utemeljenih predlogov in ukrepov pri posegih v ta sistem; že dalj časa ugotavljamo, da na tem področju raziskovalnega dela nismo dovolj načelni in da nam pred pomembnimi odločitvami največkrat manjkajo potrebni instrumenti ali celo najbolj osnovni podatki; zaradi tega je v tekočem srednjeročnem obdobju načrta za razvoj vzgoje in izobraževanja nujno zagotoviti vsaj ustrezen projekt za spremljanje in evidentiranje vseh za proučevanje procesov izobraževanja potrebnih podatkov in gradiva, dalje za temeljni vsebinski koncept in prioriteten red raziskav ter za sestavo interdisciplinarnega tima nosilcev raziskovalnega dela; prav na tem področju naj bi se v prvi vrsti angažirale kadrovske kapacitete višjega in visokega šolstva in pričele čimprej izvajati program.

11. IZOBRAZBENI PRODUKTI PO OBČINAH V SR SLOVENIJI

11.1. Pod izobrazbenimi produkti občin so mišljeni diplomanti šol glede na kraj njihovega stalnega bivališča oziroma bivališča staršev. Niso podana le absolutna števila diplomantov, ki jih da posamezna občina, ampak je izračunan relativni (%) odnos diplomantov do skupnega števila oseb generacije, iz katere so izšli diplomanti posameznih šolskih ravni. Mišljeni so izobrazbeni produkti leta 1959. Analiza intelektualnih potencialov, ki je bila urejena za vse področje Slovenije, je pokazala, da so intelektualne sposobnosti v veliki meri enakomerno razporejene po vseh regijah. Celo razlika med najbolj razvito regijo (ljubljsko) in najmanj razvito, kot je Pomurje (spada tudi Kozjansko), je minimalna in ne presega 10 % odstopanja od slovenskega povprečja.

Na podlagi tega bi lahko pričakovali, da bodo tudi izobrazbeni produkti vsaj približno ustrezali normalni sposobnostni distribuciji. Vsi podatki te analize pa kažejo, da ni tako.

11.2. Celotni izobrazbeni produkt smo razdelili na naslednje izobrazbene ravni:

11.2.1. Diplomanti poklicnih šol (pokl. š.). V to skupino smo šteli vse diplomante šol za kvalificirane delavce (poklicne in vaje-niške šole) in diplomante dvoletnih strokovnih šol, kot sta administrativna šola in šola za zobne asistentke;

11.2.2. diplomanti srednjih strokovnih šol (sred. š.). V to skupino so všteti vsi diplomantje štiriletnih srednjih strokovnih šol;

* Povzetek študije P. Kogej: Izobrazbeni produkti po občinah v SR Sloveniji, Ljubljana 1971

11. 2. 3. diplomanti višjih šol (viš. š.). V to skupino so všteti vsi diplomanti višjih šol in diplomanti I. stopnje fakultet, če niso nadaljevali študija;

11. 2. 4. diplomanti visokih šol (vis. š.). V to skupino so všteti vsi diplomanti univerze, visokih šol in umetniških akademij;

11. 2. 5. ostanek generacije, ki se je vključila v delo ali čaka na zaposlitev in ima le osnovnošolsko izobrazbo — predvsem neuspešno končano osnovno šolo.

11. 3. NAJZNAČILNEJŠI PODATKI ANALIZE:

11. 3. 1. Izobrazbeni produkti na ravni poklicnih šol: najnižji produkt 10,4 % (Trebnje); najvišji produkt 52,0 (Postojna); odnos 1:5.

11. 3. 2. Izobrazbeni produkt na ravni srednjih strokovnih šol: najnižji produkt 2,8 % (Lenart in Radgona); najvišji produkt 25,2 (Jesenice); odnos 1:9.

11. 3. 3. Izobrazbeni produkt na ravni višjih šol: najnižji produkt 0,8 % (Vrhnika); najvišji produkt 7,7 (Celje in Postojna); odnos 1:9,6.

11. 3. 4. Izobrazbeni produkt na ravni visokih šol: najnižji produkt 0,3 % (Lenart, Radlje); najvišji produkt 12,4 % (Ljubljana — 5 občin); odnos 1:41,3.

11. 3. 5. Skupni izobrazbeni produkt na vseh stopnjah izobraževanja: najnižji produkt 16,5 (Trebnje); najvišji produkt 82,8 (Postojna); odnos 1:5. Poudariti velja, da pri vseh razlikah navedenih izobrazbenih produktov ne gre za slučajne (aberrantne) ekstreme.

IZOBRAZBENI PRODUKTI PO OBČINAH:

- v absolutnih številkah
- v relativnem odnosu do povprečnega letnika

Občina	Pokl. š.		Sred. š.		Viš. %.		Vis. š.		Povpr. l.	Brez str. šol
	absolut.	%	absolut.	%	absolut.	%	absolut.	%	absolut.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Slovenija	9.149		3.524		1.161		956		29.488	
Ajdovščina	92	26,4	42	12,1	11	3,2	3	0,9	348	57,4
Brezice	114	28,6	31	7,8	10	2,5	4	1,0	399	60,1
Celje	372	40,7	121	13,3	70	7,7	28	3,1	913	35,2
Cerknica	69	26,9	52	20,2	13	5,1	7	2,7	257	45,1
Črnomelj	83	21,4	30	7,8	5	1,3	6	1,6	387	67,9
Domžale	159	27,6	47	8,1	26	4,5	17	2,9	577	56,9
Dravograd	38	24,2	18	11,5	8	5,1	6	3,8	157	55,4
Gornja Radgona	67	18,6	10	2,8	12	3,1	3	0,8	361	74,5
Grosuplje	104	24,5	27	6,4	11	2,6	11	2,6	424	63,9
Hrastnik	67	34,9	13	6,8	9	4,7	6	3,1	192	50,5
Idrija	75	24,2	19	6,1	8	2,6	11	3,5	310	63,6
Ilirska Bistrica	62	24,4	32	12,6	3	1,2	3	1,2	254	60,6
Izola	58	30,1	23	11,9	5	2,6	4	2,1	193	53,3
Jesenice	187	45,4	104	25,2	19	4,6	11	2,7	412	22,1
Kamnik	126	32,8	34	8,9	12	3,1	14	3,6	384	51,6
Kočevje	90	25,2	19	5,3	7	2,0	3	0,8	357	66,7
Koper	198	35,6	80	14,4	24	4,3	10	1,8	556	43,9
Kranj	296	32,8	155	17,2	44	4,9	36	4,0	903	41,4
Krško	130	28,4	40	8,7	16	3,5	8	1,7	458	57,7
Laško	65	20,2	22	6,8	20	6,2	5	1,6	322	65,2
Lenart	49	13,7	10	2,8	8	2,2	—	—	358	81,3
Lendava	104	22,5	40	8,7	9	1,9	7	1,5	462	65,4
Litija	84		12	3,5	4	1,2	3	0,9	344	70,0
Ljubljana (5 obč.)	1.336		722	22,3	178	5,5	400	12,4	3.238	18,6
Ljutomer	72	19,5	19	5,2	10	2,7	7	1,9	369	70,7
Logatec	51	24,6	21	10,2	4	1,9	6	2,9	207	60,4
Maribor	1.051	36,7	398	13,9	206	7,2	92	3,2	2.865	39,0
Metlika	79	58,5	15	11,1	2	1,5	1	0,7	135	28,2
Mozirje	72	26,6	34	12,5	5	1,8	7	2,6	271	56,5
Murska Sobota	345	31,6	97	8,9	24	2,2	20	1,8	1.093	55,5
Nova Gorica	282	41,1	134	19,5	32	4,7	27	3,9	686	30,8
Novo mesto	215	20,0	81	7,5	25	2,3	17	1,6	1.077	68,6
Ormož	117	27,7	24	5,7	8	1,9	7	1,7	422	63,0
Piran	63	28,4	28	12,6	12	5,4	8	3,6	222	50,0
Postojna	142	52,0	55	20,2	21	7,7	8	2,9	273	17,2
Ptuj	334	23,7	89	6,3	40	2,9	9	0,6	1.407	66,5
Radlje ob Dravi	119	31,9	28	7,5	15	4,0	1	0,3	373	56,3
Radovljica	195	47,3	73	17,7	20	4,9	19	4,6	412	25,5
Ravne na Koroškem	156	35,5	49	11,2	13	3,0	9	2,0	439	48,3
Ribnica	47	22,1	26	12,2	6	2,8	2	0,9	213	62,0
Sevnica	90	24,6	26	7,1	7	1,9	5	1,4	366	65,0
Sežana	151	43,8	75	21,7	9	2,6	12	3,5	345	28,4
Slovenj Gradec	91	24,6	27	7,3	9	2,4	7	1,9	370	63,8
Slov. Bistrica	193	32,4	53	8,9	22	3,7	6	1,0	595	54,0
Slov. Konjice	100	25,6	26	6,7	18	4,6	3	0,8	390	62,3
Šentjur pri Celju	72	22,6	19	6,0	5	1,6	3	0,9	319	68,9
Škofja Loka	158	32,3	60	12,2	25	5,1	15	3,1	490	47,4
Šmarje pri Jelšah	132	19,9	32	4,8	12	1,8	5	0,8	664	72,7
Tolmin	110	34,2	33	10,2	5	1,6	6	1,9	322	52,1
Trbovlje	115	39,4	59	20,2	9	3,1	10	3,4	292	33,9
Trebnje	43	10,4	14	3,4	8	1,9	3	0,7	413	83,6
Trzin	72	34,0	35	16,5	5	4,2	9	4,2	212	41,1
Velenje	146	25,1	44	7,6	13	2,2	6	1,0	582	64,1
Vrhnika	80	30,5	32	12,2	2	0,8	2	0,8	262	55,7
Zagorje ob Savi	98	35,3	49	17,6	5	1,8	3	1,1	278	44,2
Žalec	133	2,8	66	11,8	28	5,0	15	2,7	558	56,7

Vir: Izobrazbeni produkti po občinah v SR Sloveniji; Republiški zavod za zaposlovanje, Ljubljana 970

**IZOBRAZBENI PRODUKTI,
NARODNI DOHODEK NA PREBIVALCA IN
DELEŽ KMEČKEGA PREB.**

(Primerjalna tabela)

	Izobr. produkt 1969 %	Narodni doh. 1967 ND	Kmečko preb. 1969 %
Ajdovščina	42,6	5.516	27,5
Brezice	39,9	4.640	39,8
Celje	64,8	11.047	9,3
Cerknica	54,9	6.831	26,2
Črnomelj	32,1	5.165	47,6
Domžale	43,1	7.814	16,5
Dravograd	44,6	5.872	24,6
Gor. Radgona	25,5	3.469	49,7
Grosuplje	36,1	4.158	37,0
Hrastnik	49,5	9.043	3,8
Idrija	36,5	9.167	27,4
Illir. Bistrica	39,6	6.487	28,0
Isola	46,6	7.297	6,4
Jesenice	77,9	9.604	2,5
Kamnik	48,4	8.329	18,2
Kočevje	33,3	8.520	12,8
Koper	56,1	11.664	19,3
Kranj	58,8	10.465	10,0
Krško	42,3	6.923	39,0
Laško	34,8	6.031	25,6
Lenart	18,7	2.559	65,3
Lendava	34,6	4.586	61,4
Litija	30,0	4.982	30,8
Ljubljana (5 obč.)	81,4	15.135	4,4
Ljutomer	29,3	4.513	54,6
Logatec	39,6	7.517	18,2
Maribor	61,0	8.867	11,5
Metlika	71,8	7.662	47,8
Mozirje	43,5	5.770	31,8
Mur. Sobota	44,5	3.702	66,0
Nova Gorica	69,2	9.748	21,9
Novo mesto	31,4	6.766	37,0
Ormož	37,0	2.960	64,1
Piran	50,0	11.777	11,1
Postojna	82,8	8.856	18,1
Ptuj	33,5	5.166	44,3
Radlje ob Dravi	43,7	4.916	27,3
Radovljica	74,5	8.805	10,8
Ravne na Koroškem	51,7	8.565	8,9
Ribnica	38,0	4.723	31,9
Sevnica	35,0	4.716	38,3
Sežana	71,6	8.486	30,5
Slovenj Gradec	36,2	5.204	27,1
Slovenska Bistrica	46,0	4.966	32,4
Slovenske Konjice	37,7	5.741	31,8
Šentjur pri Celju	31,1	3.283	50,3
Škofja Loka	52,6	8.043	21,0
Šmarje pri Jelšah	27,3	3.468	54,6
Tolmin	47,9	5.324	28,0
Trbovlje	66,1	9.601	32,1
Trebnje	16,4	3.943	48,9
Trzin	58,9	9.440	2,8
Velenje	35,9	9.750	10,8
Vrhnika	44,3	6.889	11,4
Zagorje ob Savi	55,8	6.041	12,9
Žalec	43,3	6.408	25,6
Slovenija	50,1	8.241	24,2

Vir: Izobrazbeni produkti po občinah v SR Sloveniji; Republiški zavod za zaposlovanje, Ljubljana 1970

**11. 4. SKLEPI IN PREDLOGI ZA UČINKOVITEJŠI PROCES
VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA NA PODLAGI UGOTOVITEV
ANALIZE IZOBRAZBENIH PRODUKTOV PO OBČINAH SR
SLOVENIJE**

11. 4. 1. Izobrazbeni produkti po posameznih občinah in regijah so zunaj vsakih normalnih sorazmerij.

11. 4. 2. Strokovne (šolane) kadre vseh stopenj črpamo le iz ožjih bazenov oziroma regionalnih območij. Ta območja so predvsem: Gorenjska, ljubljanske občine in večji industrijski centri. Negativne posledice tega pojava so predvsem:

11. 4. 2. 1. na tako ozkem območju ne moremo dobiti dovolj strokovnih kadrov za prihodnji družbeno-gospodarski razvoj vse Slovenije;

11. 4. 2. 2. ker so ta območja v kadrovanju za strokovne šole — predvsem srednje in visoke — proforsirana, je nujno, da prihajajo v zahtevnejše šole tudi manj sposobni kandidati in se zato raven teh šol znižuje in s tem tudi kakovost izšolanih kadrov;

11. 4. 2. 3. manj razvita območja na ta način ne morejo priti do ustreznih strokovnih kadrov, kajti kadri, ki so doma iz razvitih območij, se praviloma ne zaposlujejo na manj razvitih območjih.

11. 4. 3. Izkoriščanje sposobnostnih potencialov tudi na gospodarsko manj razvitih območjih se daleč ni le zahteva humanih odnosov oziroma zahteva po odpravljanju socialne diferenciacije, temveč je nuja, ki jo narekujejo ekonomske, ekonomsko-kadrovske in kadrovsko-psihološke zakonitosti razvoja naše družbe.

11. 4. 4. Že danes je struktura delovnih mest zahtevnejša od strukture priliva novih kadrov:

Struktura delovnih mest ^x		Struktura priliva:
Delovna mesta ozkega profila	33 %	49,9 %
Kvalificirana delovna mesta	44,5 %	31,0 %
Del. mesta za sred. str. kadre	14 %	12,0 %
Del. mesta za višje str. kadre	4 %	3,9 %
Del. mesta za vis. str. kadre	4,5 %	3,2 %

11. 4. 5. Pri tem pa moramo upoštevati še naslednja dejstva: da je stanjanje zasedba delovnih mest v velikem odstotku neustrezna;

— da se bodo zahteve delovnih mest (strukturni!) razmeroma hitro povečevale.

11. 4. 6. Z obsegom in strukturo sedanjega priliva na novo izšolanih kadrov nikakor ne moremo in ne bomo mogli zadovoljiti že obstoječih in nastajajočih potreb. Z zanemarjanjem intelektualnih potencialov na manj razvitih območjih pa prihajamo še do pomembnejšega problema, kot je splošno pomanjkanje strokovnih kadrov — to je: izgublamo velik del potencialnih vrhunskih strokovnjakov (namesto njih pa forsiramo k univerzitetni diplomi neredko povprečneže!).

^x dr. Živko Šifrer: Izobrazbena struktura zaposlenih v Sloveniji

TABELA 1 — MŠ 1

RAZVOJ MALIH ŠOL V SRS OD 65/65-69/70

Šol. leto	Št. odd.	Št. otrok	% od v š. vp. nov.
1965/66	26	547	1,6 %
1966/67	192	5.217	17,4 %
1967/68	503	11.132	37,1 %
1968/69	628	17.003	62,5 %
1969/70	713	18.670	69,2 %

TABELA 2 — MŠ 2

**NAČRT VKLJUČITVE OTROK V MALE ŠOLE
OD 70/71 — 74/75**

Šol. leto	Št. odd.	Št. otrok	Št. uč.	Št. ped. ur
1970/71	1095 (1014)	27.385	548 (507)	2.190 (2028)
1971/72	1146 (1061)	28.648	573 (531)	2.292 (2122)
1972/73	1163 (1077)	29.064	582 (531)	2.326 (2154)
1973/74	1121 (1038)	28.018	561 (519)	2.242 (2076)
1974/75	1073 (993)	26.815	537 (497)	2.146 (1986)

TABELA 3 — OŠ 1

STAROSTNA STRUKTURA OSNOVNOŠOLSKIH ZGRADB

	Leto izgradnje	Število šol
zgrajene pred	1850	226
od	1851—1900	480
	1900—1918	184
	1916—1945	152
	1945—1955	52
	1956—1966	149
	1967	17

TABELA 4 – OŠ 2

**IZSTOP UČENCEV PO KONČANI ŠOLSKI OBVEZNOSTI PREDEN ZAKLJUČIJO OSNOVNO ŠOLO
(VKLJUČNO ZARADI DRUGIH VZROKOV – SMRT, IZSELITEV IZ SRS IN PODOBNO,
TODA VKLJUČNO PRISELITVE IZ DRUGIH REPUBLIK)**

Šolsko leto	Razredi					Skupaj			1-4	5-7	skupaj
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	raz.	raz.	pred 8 r.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1964/65	438	516	420	1.089	3.456	3.905	2.781	60	2.463	10.142	12.605
1965/66	206	177	391	1.025	2.643	4.632	2.607	69	1.799	9.882	11.681
1966/67	243	168	306	1.085	2.686	3.804	2.342	79	1.802	8.832	10.634
1967/68	256	192	351	946	1.648	3.655	2.363	19.886	1.745	7.666	9.411
1968/69	153	126	261	872	2.319	3.458	2.157	26.186	412	7.944	9.356
poprečno	201	171	303	997	2.576	3.962	2.607	19.563	1.672	9.146	10.818
struktura											
100 % =	+0,66	+0,56	+1,00	+3,28	+8,48	+13,04	+8,58	+64,40	+5,50	+30,10	+35,60

Vir: poročilo o delu RSPK

Opomba: Izračun je narejen na podlagi podatkov o vpisu in učnem uspehu po posameznih razredih. Konkretno pa podatki pomenijo npr., da se 438 učencev po končanem 1 razredu 1964/65 ni pojavilo v 1 razredu naslednjega šolskega leta.

TABELA 5 – OŠ 3

UČNI USPEH

Šolsko leto	Razredi								skupaj
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1964/65	89,2	91,3	90,5	88,8	84,2	79,9	81,1	91,9	17,0 (6,6) ¹
1965/66	89,4	91,8 (4,1)	90,5 (5,4)	89,3 (6,6)	84,0 (11,0)	80,2 (12,6)	82,1 (13,3)	93,6	87,4 (6,9)
1966/67	87,7	92,2 (4,1)	90,1 (5,1)	89,5 (6,2)	84,5 (10,5)	80,6 (12,2)	81,6 (13,1)	93,9	87,6 (8,9)
1967/68	90,4	93,4 (4,3)	91,2 (5,6)	90,1 (6,8)	85,9 (10,5)	82,4 (11,8)	83,4 (13,2)	94,1	88,5
1968/69	92,0	93,7 (3,8)	92,5 (4,8)	91,3 (6,1)	86,6	84,9	86,0	100,2	90,1
poprečno	90,0	92,2	90,9	89,5	84,8	81,4	82,7	93,5	

Vir: Letna poročila Zavoda za šolstvo SRS in RSPK

Opomba:

- 1 – v oklepajih so navedeni podatki o % učencev, ki so napredovali z eno negativno oceno
2 – podatek upošteva popravne izpite

TABELA 6 – OŠ 4

OSIP

Šolsko leto	Število učencev, ki so uspešno končali osemletko po opravljenih povp. izp.		Osip od v tekočem letu vpisanih novincev		Osip od vpisanih novincev pred osmimi leti	
	1	2	3	4	5	6
1964/65		19.260	62,2		53,5	
1965/66		19.669	65,9		53,1	
1966/67		19.779	66,9		55,2	
1967/68		19.886	72,6		56,4	
1968/69		21.186	71,2		63,5	
1969/70		22.818	77,9		70,0	

Vir: Materiali republiške izobraževalne skupnosti

TABELA 7 – OŠ 5

**NOVINCI V OSNOVNIH ŠOLAH SR SLOVENIJE 1970/71 – 1975/76
(Ocena po rojstvih)**

(Ocena po rojstvih)					
Šolsko leto vpisa v osnovno šolo	Število šoloobveznih otrok	Osnovne šole	Posebne osnovne šole in zavodi (3 %)	Male šole (število potencialnih kan- didatov)	Predšolsko varstvo in vzgoja zaostalih
1	2	3	4	5	6
1970/71	28.168	27.323	845	28.232	847
1971/72	28.232	27.385	847	29.534	886
1972/73	29.534	28.648	886	29.984	900
1973/74	29.987	29.084	900	28.885	867
1974/75	28.885	28.018	867	27.644	829
1975/76	27.644	26.815	829	27.379	821
1976/77	27.379	26.558	821	—	—

Vir: Ciril Kavčič, Celje, Pedagoška služba

TABELA 11 – OŠ 9

**ŠTEVILO OTROK PO VRSTAH ZAVODOV GLEDE NA VRSTO IN STOPNJO MOTENOSTI
V ŠOLSKEM LETU 1969/70**

	Predšolski VV oddelki	Posebne osnovne šole	Posebne poklicne šole	Zavodi za delovno usposabljanje	Skupaj
	1	2	3	4	5
Laže duševno prizadeti	—	436	85	—	4.321
Teže duševno prizadeti	60	—	25	250	335
Vedenjsko in osebnostno moteni	—	367	64	—	431
Gluhi in naglušni	73	185	54	—	312
Slepi in slabovidni	2	104	35	—	141
Telesno prizadeti	—	207	73	—	280
Dolgotrajno bolni	22	161	—	—	183
Skupaj	160	5.460	336	250	6.206

TABELA 8 – OŠ 6

Predpostavki:

ŠTEVILO UČENCEV PO RAZREDIH OD 1970/71–75/76 – PROJEKCIJA – 1. VARIANTA

- 1) Populacija po razredih se manjša glede na poprečni izstop učencev v letih 1964/65 – 1968/69
2) Učni uspeh se v dveh letih izboljša za 1 %

	1970/71 1	1971/72 2	1972/73 3	1973/74 4	1974/75 5	1975/76 6	Skupaj 7	Popr.r. 8	% od generacij 9
1. razred	29.323	29.461	30.710	30.527	29.874	28.309	178.604	29.767	13,6
učni uspeh	93,0	93,0	94,0	94,0	95,0	95,0			
2. razred	28.530	28.912	28.740	29.913	30.160	29.176	175.451	29.242	13,4
učni uspeh	94,7	94,7	95,7	95,7	96,7	96,7			
3. razred	29.121	28.761	29.082	28.935	30.050	30.343	176.292	29.382	13,4
učni uspeh	93,5	93,5	94,5	94,5	94,5	95,8			
4. razred	28.505	29.141	28.847	29.129	29.008	30.064	174.692	29.115	13,3
učni uspeh	92,3	92,3	93,3	93,3	94,3	94,3			
5. razred	29.498	29.031	29.577	29.348	29.593	29.495	176.542	29.424	13,5
učni uspeh	87,6	87,6	88,6	88,6	89,6	89,6			
6. razred	28.126	27.601	27.159	27.634	27.455	27.685	165.660	27.610	12,6
učni uspeh	85,9	85,9	86,9	86,9	87,9	87,9			
7. razred	25.116	24.298	23.843	23.494	23.908	23.786	144.445	24.074	11,0
učni uspeh	87,0	87,0	88,0	88,0	89,0	89,0			
8. razred	21.575	20.512	19.882	19.564	19.280	19.710	120.523	20.087	9,3
učni uspeh									
S k u p a j	219.812	217.717	217.840	218.944	219.328	218.568	1.312.209	218.701	100 %

Opombe:

stolpca 8 – izračunana je poprečna populacija za vsak razred

stolpec 9 – izračunana je relativna velikost vsakega razreda glede na celotno populacijo

Vir: Materiali republiške izobraževalne skupnosti

TABELA 9 – OŠ 7

Predpostavki:

ŠTEVILO UČENCEV PO RAZREDIH 1970/71 – 1975/76 – PROJEKCIJA – 2. VARIANTA

- 1) Populacija po razredih se zaradi izstopa manjša šele v petem razredu v enakem poprečju kot v obdobju 1964/65–1968/69
2) Učni uspeh se po razredih vsako leto izboljša za 1 %

	1970/71 1	1971/72 2	1972/73 3	1973/74 4	1974/75 5	1975/76 6	Poprečen razred 7	% generacij 8
1. razred	29.663	29.461	30.710	30.927	29.874	28.309	29.824	13,5
učni uspeh	93,0	94,0	95,0	96,0	97,0	98,0		
2. razred	28.741	28.823	28.932	30.130	30.383	29.373	29.397	13,3
učni uspeh	94,7	95,7	96,7	97,7	98,7	99,7		
3. razred	29.286	29.409	29.201	29.201	30.462	30.750	29.732	13,4
učni uspeh	93,5	94,5	95,5	96,5	97,5	98,5		
4. razred	28.789	29.599	29.775	29.584	29.656	30.797	29.700	13,4
učni uspeh	92,3	93,3	94,3	95,3	96,3	97,3		
5. razred	29.498	29.295	30.027	30.149	30.078	30.132	29.879	13,6
učni uspeh	87,6	88,6	89,6	90,6	91,6	92,5		
6. razred	28.126	27.601	27.408	28.071	23.321	28.192	27.953	12,6
učni uspeh	85,9	86,9	87,9	88,9	89,9	90,9		
7. razred	24.712	24.160	23.985	24.092	24.955	25.461	24.560	11,1
učni uspeh	87,0	88,0	89,0	90,0	91,0	92,0		
8. razred	21.575	19.773	19.478	19.134	19.532	20.321	19.968	9,0
učni uspeh	100 %							
S k u p a j							221.013	100 %

Opombe: za stolpec 7 in 8 velja isto kot pri prejšnji tabeli

TABELA 10 – OŠ 8

Predpostavke:

ŠTEVILO UČENCEV PO RAZREDIH 1970/71 – 1975/76 – PROJEKCIJA – 3. VARIANTA

- 1) od 1. do vključno 4. razreda ni osipa
2) od 5. do 7. razreda v poprečju izstopi iz šole polovico toliko učencev kot v obdobju 1964/65–1968/69
3) učni uspeh se glede na učni uspeh po razredih v letu 1965/69 vsako leto izboljša v posameznem razredu za 1 %

	1970/71 1	1971/72 2	1972/73 3	1973/74 4	1974/75 5	1975/76 6	Poprečen razred 7	% celotne generacije 8
1. razred	29.663	29.461	3.010	30.927	29.874	28.309	29.824	13,3
2. razred	28.741	28.823	28.932	30.130	30.383	29.373	29.397	13,1
3. razred	29.286	29.409	2.920	29.291	30.462	30.750	29.733	13,2
4. razred	28.321	29.131	29.303	29.116	29.188	30.329	29.231	13,0
5. razred	29.246	29.196	29.189	29.186	29.184	29.279	29.213	13,0
6. razred	28.711	27.878	27.781	27.785	27.794	27.809	27.959	12,4
7. razred	27.018	26.873	26.186	26.036	26.050	26.075	26.368	11,7
8. razred	21.560	23.506	23.148	23.279	23.432	23.705	23.188	10,3
S k u p a j	222.546	224.286	224.921	225.750	226.367	225.629	224.913	100 %
Osip	66,4	76,1	76,4	78,0	79,3	81,4		

Predvidevamo, da bodo vsi učenci, ki pridejo v 3. razred, razred tudi končali.

Opombe: za stolpec 7 in 8 velja isto kot prej

Tabela 12 – OŠ 10
v milijonih dinPOVZETEK – OCENA STROŠKOV DEJAVNOSTI PO CENAH IZ 1970,
KI JIH FINANCIRAJO TIS

Stalne cene iz leta 1970	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Redna dejavnost osnovnih šol	442,4	449,9	456,8	464,5	483,1	488,5
Male šole	—	2,7	8,5	13,2	18,3	17,5
Podaljšano bivanje	—	12,3	29,3	48,4	64,5	84,3
Otroško varstvo	47,3	31,4	34,0	36,5	39,0	43,0
DU	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Glasbene šole	13,6	13,6	13,6	13,6	13,6	13,6
Prevozi in internati	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2
Strokovne službe	—	2,2	3,2	4,3	5,4	6,5
Učbeniki	—	19,5	19,5	19,5	19,5	19,5
Topli obroki	—	13,7	13,7	13,7	13,7	13,7
Stroški TIS	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
S K U P A J	528,1	570,1	603,4	638,5	681,9	711,4
	100,0	108,0	114,2	119,0	129,1	134,7

Tabela 19 – SRŠ 16

PLAN POTREBNE RAZŠIRITVE ŠOLSKEGA PROSTORA
V ŠOLAH II. STOPNJE V OBDOBJU 1970–1975

	Vpis v I. raz. se v obdobju 1970/75 pove- ča za učencev	Šolanje traja poprečno let	Število učencev v času šolanja	Izmena pou- ka na šol- sko leto	Število učencev v eni izmeni	Faktor zasede- nosti šol. prostora	Dejansko potreb- na kapaciteta razširitve šol. pr. po sedežih	Potrebni novi šol. pr. v kv. m glede na število novih uč. in glede na popr., da pripada sedežu 8 kv. m površ.
	1	2	3	4	5	6	7	8
Poklicne šole	2.938	3	8.834	3	2.938	1,5	1.959	15.672
Tehniške in njim ustrezne šole	817	4	3.268	1	3.268	1,5	2.179	17.452
Gimnazije in šole za vzgojo učnega kadra	585	4	2.340	1	2.340	1,5	1.560	12.480
S k u p a j	4.340		14.442		8.546	1,5	5.698	45.584
Planski proporc					8.546	1,3	6.574	52.592

OPOMBA: Ob upoštevanju, da bi se sedANJI faktor zasedenosti šolskega prostora, ki znaša 1,5 zboljšal na 1,3, bi bilo potrebno za sanacijo sedanjega stanja zagotoviti novih 5.000 sedežev, tako da bi bilo potrebno v celoti zagotoviti cca 11.500 sedežev

Vir: Materiali republiške izobraževalne skupnosti

Tabela 24 – SRŠ 11

PREDVIDENO ŠTEVILO DIJAKOV V ŠOLAH II. STOPNJE V LETIH 1970–1975

Leto rojstva	Število rojenih	Šolsko leto	Število učencev, ki bodo izpolnili šol- sko obveznost	Vpis v I. razred šol II. stopnje	% 5:4	Vseh učencev v šolah II. stopnje
1	2	3	4	5	6	7
1955	32.096	1969/70	30.260	20.220	67 %	60.836
1956	31.466	1970/71	29.660	21.600	73 %	61.150
1957	30.086	1971/72	28.340	22.110	78 %	61.610
1958	28.283	1972/73	26.620	21.830	82 %	62.260
1959	28.432	1973/74	26.710	22.970	86 %	63.250
1960	27.825	1974/75	26.140	23.530	90 %	63.750
1961	28.955	1975/76	27.290	24.560	90 %	64.650

Vir: Materiali republiške izobraževalne skupnosti

Tabela 36 – VŠ 3

KVALIFIKACIJSKA STRUKTURA ZAPOSLENIH V SFRJ

Stopnja strokovne usposobljenosti		SFRJ	SRBiH	SRČG	SRH	SRM	SRSL	SRS
	1961	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
S k u p a j	1968	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Visoko	1961	3,8	2,6	4,0	4,1	3,0	2,9	4,6
	1968	4,9	4,2	5,6	5,0	5,1	3,7	5,6
Višje	1961	2,0	1,4	3,2	2,0	2,1	1,7	2,1
	1968	3,3	3,1	4,2	3,1	3,4	2,5	3,7
Srednje	1961	10,3	8,1	14,0	9,6	10,3	9,6	11,6
	1968	13,5	13,0	16,9	13,0	14,8	12,1	14,2
Nižje	1961	13,9	12,4	13,5	12,3	18,7	11,2	15,8
	1968	8,9	8,6	8,5	8,6	9,8	8,7	9,0
VKV	1961	4,6	3,7	4,0	4,4	4,3	5,3	4,9
	1968	6,7	6,7	7,0	5,9	8,0	5,2	7,4
KV	1961	23,8	24,7	21,1	24,8	20,2	26,4	22,7
	1968	25,5	26,0	24,0	26,1	23,8	26,5	25,1
PK	1961	12,7	11,4	10,7	14,0	13,8	16,5	10,8
	1968	13,4	13,2	12,7	13,8	14,8	16,5	11,8
NK	1961	28,5	35,3	29,5	28,5	27,6	26,2	27,0
	1968	23,8	25,2	21,1	24,5	20,3	24,8	23,2
Neznano	1961	0,4	0,4	1	0,3	—	0,2	0,5
	1968	—	—	—	—	—	—	—

VIR: SGJ 1962 in 1972

UČNI KADER PO VRSTAH ŠOL IN PO IZOBRAZBI

Stanje zaposlenega kadra v šol. letu 1968/69

Izobraževalni zavodi	osnovna	%	srednja	%	višja	%	visoka	%	skupaj	%
Poklicne, tehniške in njim ustrezne šole	4		79	37	427	20	917	43	2.147	100
Gimnazije			51	7	87	10	680	83	818	100
S k u p a j	4		850	29	514	17	1.597	54	2.965	100

Vir: Materiali republiške izobraževalne skupnosti

Tabela 41 VŠ 8

ŠTEVILO ŠTUDENTOV V RAZMERJU DO SKUPNEGA ŠTEVILA ŠTUDENTOV V % PO LETIH

	Fakultete	1966	1967	1968	1969	1970
Bosna in Hercegovina	Št. štud.	12.638	14.092	14.243	16.000	18.511
	Št. dipl.	977	1.159	1.261	1.151	1.452
	%	7,7	8,2	8,8	7,2	7,8
Srbija	Št. štud.	51.664	51.924	55.107	69.137	70.950
	Št. dipl.	5.250	5.268	5.396	5.566	
	%	10,2	10,1	9,8	8,1	
Hrvatska	Št. štud.	23.478	24.821	27.356	28.886	30.707
	Št. dipl.	3.248	3.274	3.231	3.224	
	%	13,8	13,2	11,8	11,2	
Slovenija	Št. štud.	8.351	8.388	8.533	9.320	10.643
	Št. dipl.	1.085	1.028	951	973	
	%	13,0	12,3	11,2	10,4	
Visoke šole						
Bosna in Hercegovina	Št. štud.	8.263	9.621	11.364	12.713	11.443
	Št. dipl.	1.119	1.228	1.265	1.802	1.622
	%	13,5	12,8	11,1	14,2	14,2
Srbija	Št. štud.	36.771	39.995	43.113	39.549	34.434
	Št. dipl.	5.029	5.512	6.619	7.398	
	%	13,8	13,8	15,4	18,7	
Hrvatska	Št. štud.	13.952	14.766	15.095	17.056	18.478
	Št. dipl.	2.691	3.308	3.922	4.341	
	%	19,3	22,4	26,0	25,5	
Slovenija	Št. štud.	5.401	5.344	6.344	7.164	6.922
	Št. dipl.	943	1.267	1.327	1.217	
	%	17,5	23,7	20,9	17,0	

VIR: Analiza o razvoju i materialnom položaju obrazovanja i vaspitanja u BiH, Sarajevo, 1971

Tabela 45 – VŠ 12

ŠTEVILO ZAPOSLENEGA UČNEGA OSEBJA NA FAKULTETAH, UMETNIŠKIH AKADEMIJAH TER VIŠJIH IN VISOKIH ŠOLAH SEDAJ IN GLEDE NA SISTEMIZACIJO

	Skupaj		Učitelji		Asistenti		Lektorji		Med. sestre		Porast zaposl.	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
Stanje zaposlenih 31/10-1969	1.144	67,2	692	73	428	61	24	73	—		1.144	100
1. faza sistemiz.	261	15,3	123	13	120	17	8	24	10	72	1.405	122,8
2. faza sistemiz.	163	9,6	67	7	93	13	—		3	21	1.568	137,1
3. faza sistem.	134	7,9	66	7	66	9	1	3	1	7	1.702	148,8
S K U P A J	1.702	100	948	100	707	100	33	100	14	100		
Porast	149 %		137 %		165 %		138 %					
Struktura stanja dne 31/7-1969	100 %		60,5 %		37,4 %		2,1 %		—			
po končani sistemizaciji	100 %		55,7 %		41,5 %		1,9 %		0,8			

TABELA 47 – VŠ 14

ŠTUDENTJE PODDIPLOMSKEGA ŠTUDIJA PO ZAPOSPLITVI

Letnik	1964/65				1965/66				1966/67				1967/68				1968/69				1969/70			
Področje																								
po zaposlitvi	F	Z	G	D	F	Z	G	D	F	Z	G	D	F	Z	G	D	F	Z	G	D	F	Z	G	D
Število	53	65	119	55	58	73	202	53	56	83	92	42	33	74	98	35	17	35	122	56	24	52	153	37
Struktura v %	18,2	22,3	40,8	18,7	15,0	18,9	52,4	13,7	20,5	30,4	33,7	15,4	13,8	30,8	40,8	14,6	7,4	15,2	53,0	24,4	9,0	19,6	57,5	13,9

F = zaposlen na fakulteti

Z = zaposlen v raziskovalnih zavodih

G = zaposlen v gospodarstvu

D = zaposlen drugje

Vir: Analiza poddiplomskega študija na ljubljanski univerzi: Ivo Marenk in Jože Šter; 1970

ŠTEVILO ŠTUDENTOV NA 10.000 PREBIVALCEV

	1961	Indeks SFRJ = 100	1966	Indeks SFRJ = 100	1970	Indeks SFRJ = 100
Jugoslavija	75	100,0	93	100,0	117	100,0
Bosna in Hercegovina	35	46,7	62	66,7	79	67,5
Črna gora	25	33,3	31	33,3	48	41,0
Hrvatska	74	98,7	96	103,2	122	102,6
Makedonija	99	132,0	89	95,7	158	135,0
Slovenija	84	112,0	90	96,8	120	102,6
Srbija	90	120,0	111	119,4	128	109,4

VIR: Analiza o razvoju i materialnom položaju obrazovanja i vaspitanja u BiH, Sarajevo 1970

Tabela 39 – VŠ 6

ŠTEVILO ŠTUDENTOV IN DIPLOMIKIRANIH NA PREBIVALCE IN ZAPOSLENE PO REPUBLIKAH

Republika	Diplomirani na 10.000 preb. 1968 %	Diplomirani na 10.000 zaposl. 1968 %	Štev. študentov na 10.000 zaposl. 68/69
SFRJ	6,5	36,4	408,5
BiH	3,5	27,8	349,2
Črna gora	0,9	7,1	116,3
Hrvatska	8,7	41,6	346,3
Makedonija	7,4	50,0	687,3
Slovenija	6,1	20,5	200,0
Srbija	6,9	41,2	511,5

VIR: Teorija in praksa 1970, štev. 12

Tabela 38 – VŠ 5

ŠTEVILO DIPLOMANTOV

	1945 do 1954	1955 1964	65	66	67	68	69	1965 do 1969	1945 do 1969	%
1. Fakultete	2.799	82692	1.114	1.085	1.028	951	926	5.104	16.595	60,4
2. Umetniške akademije	208	415	42	60	57	61	35	255	878	3,3
3. Visoke šole	—	99	51	43	26	29	8	157	256	0,9
4. Skupaj 1–3	3.007	9.206	1.207	1.188	1.111	1.041	969	5.516	17.729	64,6
5. Višje šole	470	3.317	887	1.082	1.267	1.327	1.378	5.941	9.728	35,4
6. Skupaj 4+5	3.477	12.923	2.094	2.270	2.378	2.368	2.247	11.457	27.457	100,0
7. Delež (5:6) x 100 %	13,5 %	25,7 %	42,4 %	47,7 %	53,3 %	56,0 %	61,3 %	51,8 %	51,8 %	35,4 %

Vir: Statistični letopisi

Tabela 30 – SRŠ 17

STRUKTURA ŠTEVILA UČENCEV SREDNJIH ŠOL NA KONCU ŠOLSKEGA LETA 1968/69

	Skupno štev.	%	Šole za KV. del.	Tehniške in druge str. šole	Šole za pedagoški kader	Umetniške šole	Gimnazije
a	1	2	3	4	5	6	7
SFRJ	661.677	100	39,1	28,9	3,7	0,7	27,6
SR BiH	94.004	100	42,4	24,6	3,4	0,7	26,8
SR Črna gora	19.802	100	35,1	25,2	2,0	0,05	37,7
SR Hrvatska	151.094	100	45,8	23,9	0,5	0,9	28,9
SR Makedonija	54.609	100	31,9	25,6	1,7	0,9	39,9
SR Slovenija	61.297	100	50,4	25,5	1,3	0,4	22,4
SR Srbija	280.871	100	33,4	34,7	5,7	0,7	25,5
– Uže p.	179.099	100	33,5	36,2	3,8	0,5	26,0
– SAPV	69.997	100	40,4	32,6	3,5	0,8	22,7
– SAPK	31.775	100	18,5	29,4	22,4	0,2	29,4

Vir: Saopštenje SZS br. 228; 10-1969

Tabela 27 – SRŠ 14

UČNI KADER, KI GA JE TREBA ZAGOTOVITI PO POSAMEZNIH VRSTAH ŠOL GLEDE NA IZPAD IN NA POVEČANO ŠTEVILO UČENCEV V OBDOBJU 1971–75

Vrsta izobraževalne ustanove	Srednja	%	Višja	%	Visoka	%	Skupaj	%
Poklicne, tehniške in njim ustrezne šole (strokovne)	—	—	164	30	384	70	548	100
Gimnazije	—	—	—	—	148	100	148	100
S k u p a j	—	—	164	24	532	76	696	100

Vir: Materiali republiške izobraževalne skupnosti

Tabela 54 IO-5

ZAPOSLENI PO STROKOVNI IZOBRAZBI
 Stanje 31/12-1968

	Jug. število	%	Slovenija število	%
Skupaj	3.659.547	100,0	514.430	
VS	183.787	5,0	18.670	3,6
ViS	133.575	3,6	13.746	2,7
SS	510.602	13,9	63.606	12,3
NS	308.335	8,4	43.784	8,5
VKV	246.394	6,7	25.701	5,0
KV	932.328	25,5	133.969	26,0
PKV	477.286	13,0	80.941	15,7
NKV	867.240	23,7	134.013	26,0

Vir: SGJ 1971

Tabela 55 IO-6

ŠOLE ZA ODRASLE (1969/70)

O. s.	Šole	Učenci
Poklicne	3	2.099
Delovodske	31	1.555
Podovodske	12	452
Mojstrske	2	44
Komercialne	6	370
Tehniške	52	2.582
Gimnazije	1	138

Vir: Statistični letopis SRS 1971

Tabela 48 – VŠ 15

DIPLOMANTI PODDIPLOMSKEGA ŠTUDIJA
PO TRAJANJU ŠTUDIJA OD VPISA V
1. SEMESTER DO DIPLOMIANJA

Leta od vpisa v 1. sem. do diplomiranja

Leto	eno	dve	tri	štiri	pet in več	popreč.	Vseh
1964		4	5			2,5	8
1965		1	6	8		3,4	15
1966			13	5	6	nad 3,7	24
1967		2	5	6	11	nad 4,0	24
1968		3	5	7	20	nad 4,2	35
1969	2	1	8	8	18	nad 4,2	37

VIR: Ivo Marenk, Jože Šter: Analiza poddiplomskega študija na ljubljanski univerzi, 1970

Tabela 49 VŠ 16

DIPLOMANTI PODDIPLOMSKEGA ŠTUDIJA
PO STAROSTI

Leto	Vsi	Leta starosti							
		do 25	26	27	28	29	30 do 34	35 do 39	40 in več
1964	8		2			2	2		2
1965	15	1		1			5	3	5
1966	24	1	5	1	1	1	6	4	5
1967	24	2		2	2	3	8	4	3
1968	35		1	2	1	1	9	10	11
1969	37		2	3	3	4	9	10	6

VIR: Ivo Marenk, Jože Šter: Analiza poddiplomskega študija na ljubljanski univerzi, 1970

Tabela 52 IO-3

ŠTEVILO IN INDEKS IZREDNIH ŠTUDENTOV

Leto	SFRJ	SRS	SRH
1960-61	45.814 – 100,0	4.035 – 100,0	6.909 – 100,0
1964-65		4.888 – 120,9	
1965-66	63.099 – 137,7	3.861 – 95,9	11.138 – 150,9
1966-67		3.713 – 92,0	
1967-68		3.258 – 80,7	
1968-69		3.955 – 98,0	
1969-70	68.584 – 149,7	5.261 – 130,3	13.711 – 198,4
1970-71	77.065 – 168,2	6.150 – 152,4	16.921 – 244,9

Vir: Dr. B. Černjavič – Referat o simpoziju o izobraževanju Maribor

Tabela 35 – VŠ 2

ŠTEVILO STROKOVNIH KADROV
PO STOPNJAH STROKOVNE IZOBRAZBE
V TISOČIH

Stopnja strokovne izobrazbe	SFRJ	SR BiH	SR SL	SR SR
Skupaj strokovni kadri	1.893,8	253,2	247,1	759,3
%	100,0	100,0	100,0	100,0
1. Visoka in višja	289,4	35,3	30,7	125,8
%	15,3	13,8	12,6	16,6
2. Srednja	475,4	61,9	60,0	193,4
%	25,1	24,5	24,3	25,4
3. VKV in KV delavci	1.129,0	156,0	156,4	440,1
%	59,6	61,7	63,1	58,0

VIR: Analiza o razvoju in materialnem položaju obrazovanja i vaspitanja u BiH, Sarajevo, 1971

Tabela 53 IO-4

ŠTEVILO ZAPOSLENIH NA IZREDNEGA ŠTUDENTA

Leto	SFRJ	SRS	SRH
1960-61	70,8	108,8	123,3
1965-66	56,7	134,7	81,6
1969-70	54	100,0	67,9
1970-71	49,9	88,9	57,1

Vir: Isto kot prej.

Tabela 50 IO-1

SPLOŠNO ŠOLANJE NA DELAVSKIH UNIVERZAH –
OSNOVNA ŠOLA

Izobraževalno leto	Oddelki		Slušatelji	
	število	indeks	število	indeks
1959/60	116	100	2.791	100
1960/61	100	86,2	2.159	77,4
1961/62	59	50,8	1.270	45,5
1962/63	29	25,0	637	22,8
1963/64	43	37,0	1.084	38,8
1964/65	79	68,1	2.003	71,7
1965/66	78	75,8	2.242	80,3
1966/67	61	52,6	1.394	49,9
1967/68	105	90,5	2.453	87,8
1968/69	129	111,2	3.260	116,8
1969/70	136		3.515	130,1
Skupaj	799		19.293	

Vir: Deset let delavskih univerz

Tabela 51 IO-2

SESTAV SLUŠATELJEV PO STAROSTI

Izobraževal. področje	Vseh slušateljev	Do 25 let		26-40 let		nad 40 let	
		število	%	število	%	število	%
Družbeno	17.129	5.698	33,3	7.843	45,7	3.588	21,0
Strokovno	43.669	10.261	23,6	22.073	50,5	11.335	25,9
Splošno	76.111	31.477	41,3	32.504	42,7	12.130	16,0
Skupaj	136.909	47.436	34,6	62.420	45,6	27.053	19,8

Vir: Informativni vestnik ZDU 4/II

Tabela 43 – VŠ 10

ZAJETJE PREBIVALSTVA
V REDNO IZOBRAŽEVANJE IN VZGOJO

Doba starosti	1970		1975	
	število	% od starostne generacije	število	% od starostne generacije
Predšolska vzgoja (od 3-5 let)	10.223	12,1	19.475	22
Mala šola (6 let)	17.000	60,3	28.898	100
Osnovne šole (od 7-14 let)	222.446	100	222.664	100
Srednje šole (od 15-19 let)	60.836	40,1	76.636	55
Višje in visoke šole (od 20-24 let)	12.913	9,6	17.006	12

Vir: Osnovni cilji in predpostavke ... ; Zavod SRS za planiranje, 1971

POTREBE PO UČNEM KADRU ZA ŠOLE II. STOPNJE V OBDOBJU 1970–75

Vrsta šol	Število učencev v šol. letu 1968/69	Poprečno št. učencev, ki se bodo predvidoma vključili v šole II. stopnje v obdobju 1970–75	Skupno število učencev 2 + 3	Število uč. ki odpade na 1 učitelja	Sedanje stanje stalnega učnega kadra in honor. s polno zaposlitvijo	Izpad. uč. kadra v obdobju 70–75, če računamo let. osip 3 %	Ostane 6–7	Potrebno število učnega kadra za skupno štev. uč. pod 4	Razlika 9–8
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Poklicne, tehniške in njim ustrezne šole	45.082	3.755	49.837	21	2.147	322	1.825	2.373	548
Gimnazije in šole za vzgojo učnega kadra	14.590	585	15.175	18	818	123	695	843	148
S k u p a j	60.672	4.340	65.012		2.965	445	2.520	3.216	696

OPOMBA: Pri tem izračunu ni upoštevano učno osebje s civilnopravnim razmerjem pri poklicnih in tehniških šolah

Vir: Materiali republiške izobraževalne skupnosti

Tabela 37 VŠ 4
studentje v tisočih

ŠTEVILO ŠTUDENTOV OD 1953/54–1969/70

Leto	Vsi			Red. študent.			Izred. štud.			Indeks porasta štud. 53 = 100	Delež (3:1) x 100 %	Delež (5:6) x 100 %	Delež (7:6) x 100 %	Indeks stolpca 6 53 = 100
	Skupaj	redni	izredni	fak. vis. š. akad.	višje šole	fak. vis. š. akad.	višje šole	fak. vis. š. akad.	višje šole					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1953/54	5,4	5,6	0,3	5,7	0,2	5,4	0,2	0,3	0,0	100	5	3	4	100
1954/55	6,8	6,4	0,4	6,3	0,5	5,9	0,5	0,4	0,0	100	6	7	7	109
1955/56	6,7	6,3	0,4	6,2	0,5	5,8	0,5	0,4	0,0	114	6	7	9	107
1956/57	7,2	6,9	0,3	6,6	0,6	6,3	0,6	0,3	0,0	122	4	8	10	117
1957/58	8,1	7,7	0,3	7,4	0,7	7,0	0,7	0,4	0,0	137	4	9	10	130
1958/59	8,8	8,1	0,7	7,9	0,9	7,4	0,7	0,5	0,2	149	8	10	9	137
1959/60	9,3	7,7	1,6	7,5	1,8	6,8	0,9	0,7	0,9	158	17	19	13	126
1960/61	13,5	9,5	4,0	9,3	4,2	7,8	1,6	1,4	2,6	229	30	31	21	144
1961/62	13,3	10,2	3,1	10,0	9,3	8,3	1,8	1,7	1,5	225	23	25	22	154
1962/63	13,1	10,0	3,1	9,8	3,3	8,0	1,9	1,8	1,4	222	24	25	24	148
1963/64	13,9	10,4	3,5	9,8	4,1	8,1	2,2	1,7	1,9	236	25	29	27	150
1964/65	15,7	10,8	4,9	9,0	6,7	7,8	3,0	1,2	3,7	266	31	43	38	144
1965/66	15,1	11,2	3,9	9,1	6,0	8,2	3,0	0,9	3,0	256	22	40	37	152
1966/67	15,1	11,4	3,7	9,1	6,0	8,2	3,2	0,9	2,8	256	25	40	39	152
1967/68	15,7	12,4	3,3	9,4	6,3	8,7	3,7	0,7	2,6	226	21	40	43	121
1968/69	17,3	13,4	4,0	10,1	7,2	9,4	4,0	0,8	3,2	293	23	42	43	174
1969/70	20,4	15,2	5,3	13,5	6,9	11,3	3,9	2,3	3,0	346	26	34	35	209

Vir: Statistični letopisi 1964, 1967, 1970

TABELA 46 VŠ 13

RAZVOJ PODIPLOMSKEGA ŠTUDIJA – ŠTEVILO SMERI IN ŠTUDENTOV

	1962/63		1963/64		1964/65		1965/66		1966/67		1967/68		1968/69		1969/70		1970/71	
	št. smeri	št. štud.	št. smeri	št. štud.	št. smeri	št. štud.	št. smeri	št. štud.	št. smeri	št. štud.	št. smeri	št. štud.	št. smeri	št. štud.	št. smeri	št. štud.	št. smeri	št. štud.
ZAVOD	1	41	3	5	2	4	13	2	14	22	10	22	4	6	5	7	9	30
Fil. fakulteta	—	—	—	—	3	17	3	29	2	14	—	—	—	—	—	—	4	51
pravna	2	41	3	41	1	12	1	5	—	—	1	40	2	26	2	48	3	94
ekonomska	4	93	5	139	7	120	10	134	13	88	8	105	9	102	8	164	15	175
FNT	1	55	2	96	1	44	3	125	3	87	4	43	4	30	4	32	4	69
elektro	—	—	—	—	—	—	—	—	2	11	2	13	2	8	2	27	3	30
FAGG	4	25	4	25	8	81	4	58	4	—	4	23	5	57	3	27	4	46
strojna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	11	3	15	3	55
medicinska	1	2	1	—	2	14	18	25	17	51	18	43	11	30	14	35	12	48
biotehnična	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	32	2	27	—	—
SPVN	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	1	10	1	10
vis. š. za tel. kult.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	15	4	15	4	12	5	13
akad. za glasbo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
akad. za gledališče	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	10	5	14	7	20	7	16
akad. za lik. um.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
SKUPAJ	13	257	18	326	24	292	52	378	55	273	56	314	51	341	55	424	70	637

Vir: Problematika podiplomskega študija ...; materiali republiške izobraževalne skupnosti (avtor: Milan Antosiewicz); 1971

POTREBEN UČNI KADER V LETU 1975

Izobraževalni zavodi	Srednja	%	Višja	%	Visoka	%	Skupaj	%
Poklicne, tehniške in njim ustrezne (strokovne)								
šole	803	30	591	22	1.301	48	2.695	100
Gimnazije	51	5	87	9	828	86	966	100
Skupaj	854	23	678	19	2.129	58	3.661	100

Vir: Materiali republiške izobraževalne skupnosti

Tabela 42 – VŠ 9

MEDNARODNO MERILO
INTENZIVNOSTI IZOBRAŽEVANJA
ZA LETO 1966

Država	Število študentov	% populacije od 20–24
ZDA	5.526.000	43
SZ	4.000.000	24
Japonska	1.370.000	13,5
Francija	500.000	16
Italija	284.000	6,9
ZRN	280.000	7,5
Kanada	230.000	22,5
Velika Britanija	165.000	4,8
Švedska	62.000	11
Belgija	54.000	10
Jugoslavija	120.110	8,7
Slovenija	9.741	8

Vir: Teorija in praksa 1970, št. 12

STOPNJA SKOLARIZACIJE V ŠVEDSKI

Starostna populacija	% populacije, ki je vpisana v šole		
	1950	1960	1970 (plan)
od 7 do 15 let	83,0	92,0	95,0
od 16 do 18 let	16,0	34,0	62,0
od 19 do 24 let	8,0	16,0	22,0

Vir: Teorija in praksa 1970, št. 12

Tabela 34 – VŠ 1

IZOBRAZBENA STRUKTURA ZAPOSLENIH – 1969

Stopnja izobrazbe:	SFRJ	SRS
osnovna	56,0	56
srednja	36,0	38
višja	3,0	2,2
visoka	4,9	3,6
zaposleni v:		
gospodarstvu	2,4	1,7
negospodarstvu	16,0	14,1
industriji	2,4	1,5

Vir: dr. Zivko Šifer, NR, 1971, št. 22

Tabela 23 – SRŠ 10

USPEŠNOST IZOBRAŽEVANJA NA SREDNJIH ŠOLAH

	% učencev od vpisne generacije, ki v rednem roku uspešno zaključijo šolanje	
	šolsko leto 1968/69	šolsko leto 1974/75
Skupaj srednje šole:	71,9	78,6
Gimnazije	68,7	80,0
Šole za vzgojo učnega kadra	68,7	80,0
Tehniške šole	64,1	77,0
Kmetijska, gozdarska in veterinarska šola	65,9	77,0
Ekonomске in 4-letne upravno-administrativne šole	65,0	77,0
Zdravstvene šole	81,4	83,0
Poklicne šole		
triletnе	75,2	78
dveletne	75,0	78

	Število maturantov od vpisne generacije	
Skupaj srednje šole v tem:	14.831	17.730
Gimnazije in šole za vzgojo učnega kadra	3.031	3.540
Tehniške in njim ustrezne šole	3.218	4.130
Poklicne šole	8.582	10.060

Vir: Materiali republiške izobraževalne skupnosti

Tabela 44 – VŠ 11

DELEŽ SREDSTEV
ZA IZOBRAŽEVANJE V DRUŽBENEM PROIZVODU
V LETU 1966 PO DRŽAVAH

	y odstotkih
Francija	4,9
Zahodna Nemčija	4,6
Norveška	7,4
Avstrija (1965)	4,8
Madžarska	5,2
Japonska	5,7
ZDA	7,5
SR Slovenija (1970)	4,7
1975 – A var.	5,9
1975 – B var.	5,9

Vir: Osnovni cilji in predpostavke . . . Zavod SRS za planiranje, 1971

Tabel nismo mogli vselej postaviti po vrstnem redu zaradi racionalne izrabe prostora

Načrt razvoja vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji do leta 1975

NIZJA STOPNJA:

17. marca:
TIK-TAK
24. marca:
POMLAD NA VRTU
31. marca:
DEKLICA DELFINA IN
LISICA ZVITOREPKA
7. aprila:
MESTNI ŽIVILSKI TRG
14. aprila:
NOVA MATEMATIKA – II.
21. aprila:
HLEBEC KRUHA
28. aprila:
Glasbena

SREDNJA STOPNJA:

14. in 15. marca:
KAKO IN ZAKAJ SE
OGLAŠAJO ŽIVALI – I.
21. in 22. marca:
RITMIČNA SPREMLJAVA
28. in 29. marca:
ŽIVALI POSLUŽUJEM
SE, DA GOVORIM LJUDEM
4. in 5. aprila:
KAKO IN ZAKAJ SE
OGLAŠAJO ŽIVALI – II.

11. in 12. aprila:
KMEČKI UPORI
18. in 19. aprila:
Glasbena
25. in 26. aprila:
PARTIZANSKO ŠOLSTVO

VIŠJA STOPNJA:

14. in 16. marca:
Stevan Mokranjac: RUKOVETI
21. in 23. marca:
POGLAVJE IZ SLOV.
KNJIŽEVNOSTI MED
OBEMA VOJNAMA
28. in 30. marca:
VLOGA SOCIALNE DEMOKRACIJE V DELAVSKEM GIBANJU
4. in 6. aprila:
KNJIŽEVNOST MED OBEMA VOJNAMA – SOCIALNI PESNIKI
11. in 13. aprila:
SODOBNA DRUŽINA – VLOGA DRUŽINSKIH ČLANOV
18. in 20. aprila:
ELEMENTI JAZZA V KLASIČNI GLASBI
25. aprila:
LENIN IN DRUGA INTERNACIONALA

NIZJA STOPNJA:

17. marca ob 9.05 I. program
17. marca ob 14.00 II. program

TIK-TAK

V tej oddaji bodo šolarji poslušali različne skladbe, različne predvsem po ritmu. Slišali bodo budnico, uspavanko in plesno skladbo. Vse so povezane s prijetno pravljico TIK – TAK.

Tik-tak pa je bilo čisto majhno mesto. Tik-tak se je imenovalo zato, ker so v njem živeli skoraj sami urarji. Eni so izdelovali ročne ure, drugi stenske ure, tretji budilke, četrti stolpne ure, nekateri so izdelovali pojoče ure, najzanimivejši mojstri pa so izdelovali celo take ure, ki so hodile in plesale.

Če si se sprehajal po ulicah mesteca Tik-tak, si lahko srečal uro, ki je veselo tekala po pločniku in te veselo pozdravila: „Tik, tak.“ Lahko pa si srečal celo koga, ki je svojo uro peljal na sprehod v otroškem vozičku.

NIZJA STOPNJA:

24. marca ob 9.05 I. program
24. marca ob 14.00 II. program

POMLAD NA VRTU

Da bi bil ta vrt čim več mladim poslušalcem enako blizu, smo izbrali šolski vrt. Kaj pa mestni šolarji?

Četita delovnih otrok odkoraka na vrt. Stric vrtnar in tovarišica jim bosta pomagala.

Kaj bodo storili najprej? Očistili bodo potke in populili travo, ki je potke pričela zaraščati. Počistili, prekopali in zrahljali bodo zemljo na vrtu. V zemlji bodo gotovo našli tihe pomočnike, deževnike. Mogoče bo kdo izmed otrok presenečen, kako temeljito rahljajo zemljo in kako se korenin in korenin niti ne dotaknejo.

Ko bo vse opravljeno in počiščeno, pride na vrsto najlepše delo: sajenje in saditev. Kaj bi z največjim veseljem sadili? Rože, seveda! Kje bodo dobili sadike? V toplih gredah. In kakšne so tople grede? Tudi to boste med oddajo zvedeli. Zvedeli boste tudi, kako je treba sadike posaditi. Naši vrtnarji si

NIZJA STOPNJA:

31. marca ob 9.00 I. program
31. marca ob 14.00 II. program

DEKLICA DELFINA IN LISICA ZVITOREPKA

Iskali smo novo knjigo za mladino. Želeli smo njeno vsebino prirediti za radio. Našli pa smo pravljico pripoved Kristine Brenkove: Deklica Delfina in lisica Zvitorepka, ki izhaja v letošnjih zvezkih Cici-bana. Skoraj vse ste že prebrali in vemo, da boste prebrali še enkrat, vse od kraja, saj se glavna pravljica prepleta z novimi in novimi pravljičami, ki budijo v nas kot regratov kosmič lahke misli in svetle podobe.

Lepo bi bilo slišati deklin glas, lepo bi bilo slišati modro lisico Zvi-

torepko in muco Brezdomko. Le kako bi se oglašil volk, ki ga bosta srečali deklica Delfina in lisica Zvitorepka na petkovi cesti in prav radi bi poslušali godca, ki je znal gosti na eni sami struni vesele in žalostne melodije. Če bi želeli slišati še zvočenje srebrnega zvonca imenitnega pravljičnega vlaka, s katerim se bosta Delfina in lisica vozili, potem morate res poslušati radijsko priredbo pravljice Kristine Brankove. Priredila jo je Maja Povše.

7. aprila ob 9.05 I. program
7. aprila ob 14.00 II. program

NIZJA STOPNJA:

MESTNI ŽIVILSKI TRG

Pri spoznavanju okolja bomo odšli z najmlajšimi še na živilski trg, vključili se bomo v tisti pisan živčav, ki nas vedno spravi v dobro voljo, saj je tam zbrano toliko lepega in dobrega, toliko bogastva – pridelkov zemlje in pridnih človeških rok, in toliko ljudi, ki so vsi nekam dobre volje. Če nič drugega, bomo kupili majhen šopek rož ali pa rdečih redkvic in jih bomo po poti pohrustali.

V naši oddaji bomo spremljali na trg Matija, Polonco in babico, ki bodo peljali na trg svoj pridelek: malo špinače, radiča, nekaj narcis in spominčic in še druga živila. Polonca ni pozabila na košarico z jajci. Vse to bodo zložili na voziček.

NIZJA STOPNJA:

14. aprila ob 9.05 I. program
14. aprila ob 14.00 II. program

NOVA MATEMATIKA – II.

V prvi oddaji na temo „nova matematika“ smo se – povedano v izseku – ukvarjali s fenomenom matematičnih množic, kakor jih obvla-

dajo šolarji letošnjih prvih razredov. Množice v vseh svojih sestavnih in razstavnih delih (združene, presečne, preostale množice) so temelj-

na postavka tako imenovane nove matematike. Njeno dograjevanje je seveda veliko manj „revolucionarno“ glede na „stari“ matematični sistem, ker pa bazira na novih, drugačnih temeljih, kot so bili dosedanj, je njihova kvaliteta prav tako drugačna, dalo bi se reči: trdnejša od kvalitete dosedanjega matematičnega (nematematičnega!) pouka. V drugem delu šolskega leta, v zadnjih mesecih prvega razreda se namreč pouk osredotoča k enačbam v vsej njihovi pestri raznolikosti.

In prav te snovi kaže posvetiti še drugo oddajo radijske šole na temo nove matematike. Seveda nimamo namena dopolnjevati šolskega dela,

ki je — pri matematiki bolj kot pri drugih predmetih — nenadomestljivo, saj zahteva izrazito individualno povezavo med učiteljem in učenecem. Radijska oddaja te in take povezave ne mora in ne sme nadomestiti. Naš namen je zato — tako kot že pri prvi „novomatematični“ oddaji — snov samo ponoviti, in sicer na vsaj nekoliko duhovit način.

Šlo bo torej za nadaljevanje prve oddaje, za poskus vnovičnega zaokroženja snovi — vendar na „izvenšolski“, radiofonsko mikavni način. Vabimo k poslušanju, čeprav želimo o matematičnih zanimivostih samo krenjati, ne pa poučevati. Pouk ostaja izključena domena šole.

21. aprila ob 9.05 I. program
21. aprila ob 14.00 II. program

pored je je ponavljal tako krmljenje in zvonjenje. Nekega dne, ko je prišel samo z zvoncec, so ribe prav tako priplavale. Menili so, da zato, ker so ribiča videle. Vendar so na zvonjenje priplavale tudi takrat, ko se je ribič skril. Ko pa so namestili zvonec na drog in ga iz daljave pognali, ribe niso priplavale. Tako so ugotovili, da so ribe čutile tresljaje in ne zvonjenja zvonca. Ta poskus so delali pred drugo svetovno vojno. Vojna, ki je potem prinesla različne naprave za odkrivanje sovražnikov, je dobila tudi podvodne prisluškovalne aparate — hidrofone. To so zelo občutljivi in natančni merilci podvodnih šumov in služijo za ugo-

avljanje ropota oddaljenih podmornic in ladij. Včasih pa so se v slušalkah hidrofona pojavili glasovi, ki so zbegali mornarje. To so bili glasovi rib. Glasovi, ki so jih dobili, so prav čudni. Ribe delajo glasove različno, nekatere tresejo ribji mehur, druge tarejo pod seboj kosti ali koščene opore v plavutih, nekatere škrtajo z zobmi. Tako bodo učenci v oddaji lahko tudi poslušali ribje glasove.

S prejšnjo in s to oddajo bodo učenci dobili zaokroženo predstavo o tem kako in zakaj se oglašajo živali. Tako kot prvo, je tudi to pripravi dr. Kazimir Tarman.

21. marca ob 9.05 I. program
22. marca ob 14.00 II. program

SREDNJA STOPNJA:

RITMIČNA SPREMLJAVA

Že naslov nam dovolj jasno pove, o čem bo govor v tej glasbeni oddaji, zato bi dodali samo še nekaj podrobnosti o poteku oddaje. Melodija, s katero se učenci tu srečajo in ji dajajo ritmično spremljavo je francoska narodna in je poznana tudi pri nas: Oh, kako je to hudo, če račun ne gre v glavo ...

Pesem najprej zapojejo, potem pa jo poslušajo ob klavirski spremljavi in obenem skušajo ugotoviti, kateri instrumenti bi bili za spremljavo najboljši. Začnejo z bas-kilofonom, temu se potem pridruži še alt-kilofon nato še sopran-kilofon. Potem zaigrajo in zapojejo, melodijo pa po-

kušajo zaigrati tudi z altovskimi zvončki.

Naslednja pesem, ki ji dodajajo spremljavo je Belokranjska ljudska. Pesmica ima pet kitic in poje o zlategem jabolku, ki ga je dekle našla in dala svojim domačim, da bi ga pravilno razdelili. Toda nihče ga ni znal prav razdeliti, le njen dragi, ker da njej več kot sebi. Najprej zaigrajo melodijo enoglasno z altovskimi zvončki, potem pa še dvoglasno. Potem pa poiščejo spremljavo kot pri prvi pesmici, ostanejo tudi pri istih instrumentih.

Oddajo je pripravila Tea Marn.

28. marca ob 9.05 I. program
29. marca ob 14.00 II. program

SREDNJA STOPNJA:

ŽIVALI SE POSLUŽUJEM, DA GOVORIM LJUDEM

(La Fontainovo geslo)

Naslov te radijske šole bi lahko bil tudi drugačen: na primer, o čem pripoveduje basen. Definicija basni, ki se jo navadno učenci naučijo na pamet je približno taka: basen izlušči iz opazovanja živalskega sveta ter življenja rastlin neko splošno resnico ali življenjsko misel. Kajpak jim taka oznaka ne ostane dolgo v spominu, bolj si zapomnijo vsebino basni, ki so jo prebrali. Naša oddaja skuša učenca na preprost in jasan način posredovati bistvo basni.

Avtorica oddaje najprej opiše godek iz mladosti. Na samotni kmetiji, kjer so živali, je vsega primanjkovalo, tudi posodo so imeli staro in obtolčeno, mama pa si je želela, po tistem seveda, lepe lončke za čaj. Tako so si jih za neko praznovanje sposodili pri sosedu. Lepe porcelanaste lončke je bilo potem treba vrniti in mama je vsakega posebej zavila v papir, Martinu, ki je bil najstarejši in najbolj pameten, pa je naročila, naj jih previdno nese nazaj. Hodil je previdno in ves čas mislil na porcelanaste lončke. Naenkar pa je kamen na katerega je hotel stopiti, odskočil. Bila je krastača. Padel je

in lončki so zazveneli. Doma je bil seveda tepen. O nesreči se je pogovarjal s psom Goranom, ki je edini videl, kako je bilo. „Kdaj je že močnejši razumel šibkejšega? Pred njimi si kriv, pa če si še tako nedolžen.“

Tako so nastajale in še nastajajo zgodbe o živalih, ki prevzemajo človeške lastnosti: posamezne živali imajo stalne lastnosti: osel je neumen, zajec plašen, lisica zvita, jagnje ponižno in krotko in tako naprej.

Avtorica se tako ustavi ob najbolj znanih basnopiscih in vsakega predstavi z basnjó. Tako je uvrstila v oddajo Ezopovo basen Volk in jagnje, La Fontainovo Lev in komar, Krylova Gaj in ogenj, ter Labod, ščuka in rak, Valentina Vodnika Sraka ino mlade, Dragotina Ketteja Krt modrijan ter slovensko ljudsko O ježu in lisici, ki pa jo je predstavila v naš čas, jo aktualizirala.

Oddaja je namenjena učencem četrtil in petih razredov, prvim za spoznavanje nove literarne zvrsti, drugim pa za utrjevanje in širjenje znanja iz literature.

KAKO IN ZAKAJ SE OGLAŠAJO ŽIVALI — I

V prvem delu te oddaje smo predstavili ptice in njihovo petje, tokrat pa so na vrsti še druge živali. Slišali boste rukanje jelenov, brlezz gamsa, rjovenje leva, žabji zbor in tako naprej, kaj bi vse naštevati. Omenili bi le cvrčanje murnov in ribje glasove. Murne in njihovo pesem je raziskoval naš slovenski biolog Ivan Regen. Živel in delal je na Dunaju, doma pa je bil iz Poljanske doline. Dognal je, da murni svoj glas tudi slišijo, slušala

pa nimajo na glavi, temveč na golenih prvega para nog. Tako ugotovitev sluha pri murnih je bila pred štiridesetimi leti pomembno odkritje. Danes je to seveda mnogo lažje, saj so tehnični pripomočki, ki jih znanstveniki lahko uporabljajo pri raziskovanju zelo izpopolnjeni.

Podobno je z ribami. Nekateri so menili, da ribe slišijo. Zato so naredili tak poskus: ribič, ki je krmil ribe, je hkrati še zvonil. Več dni za-

4. aprila ob 9.05 I. program
5. aprila ob 14.00 II. program

SREDNJA STOPNJA:

SREDNJA STOPNJA:

11. aprila ob 9.05 I. program
12. aprila ob 14.00 II. program**KMEČKI UPORI**

V slovenskem zgodovinskem opisu velikokrat beremo o kmečkih uporih kot posameznih pojavih narodnostnega razvoja. Še večkrat se dogaja, da opisujejo različni avtorji detajle večjih uporov, pri čemer se omejujejo na trpljenje slovenskega kmečkega prebivalstva, na njihova junštva v uporih, posebej na like voditeljev upornikov in nazadnje na obračun fevdalcev z uporniki. Tako kmečki upori nekako obvisijo v zraku brez prave zgodovinske povezave s preteklostjo in brez pojasnjevanja njihovih posledic za prihodnost. Če pa avtorji že presežejo pojasnjevanja dogodkov v uporih ter opisovanje uporniških likov, vse preradi opozarjajo na boj za staro pravdo, pri čemer sicer pojasnjujejo, da je ta boj

pravičen, ne pa tudi „napreden“, ker je obrnjen v preteklost, torej v razbremenjevanje kmečkih bremen na mero, ki je bila v „starih časih“ v veljavi. Premalo poudarjajo revolucionarno bistvo uporov, tisti njihov del, ki je sestavna prvina v slovenskem revolucionarnem razvoju, del, ki je zanesljivo prispeval svoje h končni osvoboditvi slovenskega naroda. Seveda tu ne gre le za socialno osvoboditev, za kakršno se je bil na primer nemški kmet, gre tudi za nacionalno, kar pomeni boja slovenskega kmeta le še večja. Zato je naša oddaja pripravljena kot sestavni del slovenske narodne zgodovine od naselitve Slovencev v srednjeevropskem prostoru pa do danes.

SREDNJA STOPNJA:

25. aprila ob 9.05 I. program
26. aprila ob 14.00 II. program**PARTIZANSKO ŠOLSTVO**

Ce zaslišimo ime partizanska šola, se nam ob tem prebudijo predstave dobro organizirane šole, pa vendarle tako drugačne kot je današnja. Partizanska šola je postala pojem in ima v zgodovini šolstva na Slovenskem posebno mesto. V tistih težkih časih je bila slovenska šola kot luč, ki je dajala upanje, da naše besede tudi najtrši okupatorjev pritisk ne bi mogel zadušiti. Mnogo volje in poguma na obeh straneh, učiteljevi in učencevi, je bilo treba, da je šola lahko obstajala. Učni program, število ur, število učencev v razredu in vsega drugega, kar je danes za šolo zelo važno, tega takrat ni bilo. Najvažnejše je bilo otroke naučiti brati, pisati in jim vcepiti ljubezen do zati-rane zemlje. Partizanska šola je dobila svoje mesto tudi v delih naših

pisateljev, če pa bi prelistali mladinske revije, ki so izšle v letih po vojni, bi tudi našli marsikak spomin na šolo med narodnoosvobodilno borbo.

Vendar pa ni namen naše oddaje brskati po teh starih zapiskih, čeprav bi tudi iz tega lahko dobili podoben partizanske šole, temveč bi radi obudili spomine, katere izmed učiteljev, ki so svojo službo začele prav v partizanski šoli pa tudi spomine katerega izmed učencev, ki je svoje prvo znanje, nabiral prav med vojno.

S to oddajo želimo učencem pridati kamenček v mozaik naše narodne osvoboditve, da bi kasneje lahko bolj polno in v celoti došli ta naš veliki boj.

VIŠJA STOPNJA

21. marca ob 14.00 II. program
23. marca ob 9.05 I. program**POGLAVJE IZ SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI
MED OBEMA VOJNAMA**

Iz literarne struje med obema vojnama, ki jo bolj ali manj uspešno označujejo z besedo ekspresionalizem, smo za oddajo izbrali tri imena: Miran Jarc, Božo Vodušek in Slavko Grum.

Seveda oddaja ne bo mogla niti približno osvetliti dela vsakega izmed njih. Avtor se omenjuje na ocenjevanje pojava ekspresionizma v okviru splošne duhovne situacije slovenskega izobraženca med obema

vojnoma in spremlja razvoj tega pojava, namreč razvoj, kakor se morda najlepše kaže v delu pesnika in pisatelja Mirana Jarca. Jarčev pesniški razvoj kaže, kako se pesnik skuša iz mladostnega ekspresionističnega izražanja in iskanja „v svoje neizraznosti joku“ rešiti pred samom seboj, kako spoznava družbene zakonitosti ter se čedalje bolj pogloblja v nacionalno in socialno vprašanje.

VIŠJA STOPNJA:

28. marca ob 14.00 II. program
30. marca ob 9.05 I. program**VLOGA SOCIALNE DEMOKRACIJE
V DELAVSKEM GIBANJU**

V prejšnji oddaji cikla „Delo in zgodovina“ je bil nekoliko nakazan proces, ki je v obdobju imperijalizma

skrhel ostrino delavskih gibanj v razvitih deželah zahodne Evrope. V tej oddaji je govor predvsem o razme-

rah delavskih strank v teh deželah, o njihovi množičnosti in njihovih uspehih v razmerah razvijajoče se parlamentarne demokracije. Spričo množičnosti teh strank in uspešnosti v boju za izboljšanje položaja delavskega razreda znotraj kapitalizma se je namreč krepila iluzija, da je mogoče po poti mirnega razvoja in krepitve položaja delavskega razreda v parlamentarni dokumentaciji preiti v socializem. Te iluzije so se oprijeli predvsem nekateri voditelji druge internacionale, čeprav pri tem niso vedno naravnost spreminjali revolucionarne teorije znanstvenega socializma, kakršno sta ustvarila predvsem Marx in Engels.

Vsekakor je bila iluzija socialnih demokratov utemeljena na tem, da so „pregledali“ imperialistično delitev sveta na revne in bogate, da torej niso več videli delavskega gi-

banja kot svetovnega gibanja, kot celote.

Posledice takega razvoja so se pokazale ob začetku prve svetovne vojne, ko je druga internacionala prav zaradi tega razpadla. Delavske stranke v deželah, ki so vstopile v vojno, so se namreč odpovedale mednarodni proletarski solidarnosti in le-te postavile nasproti interese svojih narodov, kar pa je v resnici pomenilo, da podpirajo interese nacionalne bojušnice, oziroma finančne oligarhije.

Ob tem pa je hkrati nastal pomemben premik: revolucionarnost delavskega razreda se je okrepila v deželi, ki takrat ni spadala med močnejše, v carski Rusiji. Proletariat te dežele je ob koncu prve svetovne vojne izvedel prvo uspešno socialistično revolucijo.

VIŠJA STOPNJA:

4. aprila ob 14.00 II. program
6. aprila ob 9.05 I. program**KNJIŽEVNOST MED OBEMA VOJNAMA –
SOCIALNI PESNIKI**

Po prvi svetovni vojni so se jugoslovanski narodi združili v neodvisni državi in tako dosegli nacionalno osvoboditev, niso pa bile uresničene njihove sanje o socialni svobodi.

Vse to so po svoje doživljali tudi slovenski pesniki in pisatelji. Nekateri so se reševali tako, da so se odmikali od življenja v svoj svet sanj in podob, kot smo to slišali v prejšnji oddaji o naših ekspresionistih, drugi so se zatekali v vero in z njo hoteli rešiti socialne probleme, tretji pa so se pogumno obrnili do življenja, kakršno je bilo.

Ti pesniki so bili predvsem tisti, ki so se rodili med delavci ali z njimi živeli. V svojih pesmih so začeli prikazovati delavsko bedo, glad, življenje po delovskih naseljih, kjer človek ni bil človek, pač pa delovna žival. Zavestno so se spopadali s kapitalistično družbo in težili po novem družbenem redu, vendar je tudi zanje več ali manj značilno ekspresionistično izražanje, raba abstraktnih besed, nenavadnih miselnih zvez in novih pesniških podob.

VIŠJA STOPNJA:

11. aprila ob 14.05 II. program
13. aprila ob 9.05 I. program**SODOBNA DRUŽINA –
VLOGA DRUŽINSKIH ČLANOV**

Prejšnja oddaja je ob vprašanju, kaj je družina, skušala poslušalcem predvsem pojasniti tesno povezanost družine z družbo, njeno odvisnost od nje in do njenega načina proizvodnje. Ugotovila je, da na vprašanje o družini ne moramo odgovoriti, ne da bi prej govorili o naravi družbe kot celote. Iz oddaje je bilo razvidno, da tudi vloge družinskih članov bolj ali manj ustrezajo položaju družine v družbi, zlasti takrat, ko je ta položaj povsem jasen. Prav tako

pa je tudi opozorila na tiste momente sodobne družbe, ki povzročajo tako imenovano krizo družbe v sodobnem svetu.

Upoštevajoč vse te elemente, namreč elemente, ki določajo položaj družine v sodobni družbi, se oddaja o vlogi družinskih članov opira na obstoječe definicije družine. Te pa največkrat govorijo o njenih funkcijah, odgovarjajo torej na vprašanje, kakšne so naloge družine v sodobnih družbah, še posebej pa v

naši družbi. Iz odgovorov skuša razbrati, kakšne naj bi bile vloge družinskih članov, kakšne zaradi tradicije največkrat so in kaj je mogoče

VIŠJA STOPNJA:

ELEMENTI JAZZA V KLASIČNI GLASBI

Za pogovor o jazzu v klasični glasbi bi izbrali lahko za primer marsikatero delo. Toda odločili smo se za Ravellov klavirski koncert za levo roko in to zato, ker poleg omejenega elementa vsebuje še vrsto značilnosti, tako zelo pomembnih za dobo svojega nastanka. Predvsem pa neposredno izraža skladateljevo občutljivo naravo in obenem njegovo nagnjenje do plesnih ritmov.

VIŠJA STOPNJA

LENIN IN DRUGA INTERNACIONALA

Razmere v delavskem gibanju v zadnji tretini prejšnjega stoletja – o teh je govorila oddaja o vlogi socialne demokracije v delavskem gibanju – so odmevale tudi v carski Rusiji. Bolj posredno v tako imenovanem narodništvu, gibanju, ki je videlo perspektivo socialnega razvoja ruske družbe v nadaljevanju tradicionalnih kmečkih zadrug „artalov“, neposredno pa kot revizionistov, kakršni so bili E. Bernstein, K. Schmidt, R. Stammler in drugi.

Skupna poteza vseh teh popravljavcev maksizma je bila misel, da je mogoče preseči obstoječi družbeni red brez nasilnih sprememb, s postopnim izboljševanjem materialnega položaja delavskega razreda in z oblikami parlamentarnega boja. Ta misel je bila zlasti privlačna v industrijsko razvitih deželah, ki so ustvarjale tako imenovani ekstraprofit na račun nerazvitih kolonij in s tem ekstraprofitom podkupovale delavske množice. V ruskih razmerah, torej v razmerah industrijsko nerazvite dežele, so bile take ideje za delavski razred manj sprejemljive kot v zahodni Evropi, zato ni naključje, da so kmalu našle prodorona kritika v osebi mladega revolucionarja Vladimirja Iliča Uljanova – Lenina.

Vladimir Uljanov se je rodil leta 1870 v Simbirsku (zdaj Uljanovsku). Z naravo carske oblasti se je srečal že zelo zgodaj in neposredno, ko je bil obsojen na smrt in usmrčen njegov starejši brat – zaradi revolucionarne dejavnosti. Z devetnajstimi leti je bil Uljanov – Lenin že prepričan marksist in – v svojem prvem spisu „Nova gibanja v kmečkem življenju“ – je že ostro kritiziral na-

storiti, da bi bile drugačne, to je bolj ustrezne sodobnemu položaju družine.

18. aprila ob 14.00 II. program

20. aprila ob 9.05 I. program

Španski razgibani ritmi prodrejo tudi v tem delu skozi nekoliko otežen značaj koncerta, saj skladatelja spremlja lastna usoda ob usodi prijatelja pianista, ki je v vojni izgubil desno roko. Kot vsa ostala orkestralna dela, se tudi njegov klavirski koncert ponaša z vzorno instrumentacijo, zaradi česar ga lahko prištejemo med najboljša dela moderne glasbene umetnosti.

25. aprila ob 14.00 II. program

rodniške ideje. Leta 1895 se je v politični emigraciji povezal z voditelji prve ruske marksistične skupine „Osvoboditev dela“ in se v naslednjem štiriletnem obdobju že spopadel s teorijami namških revizionistov in njihovih ruskih simpatizerjev. Na razvoj delavskega gibanja v carski Rusiji je zlasti vplival s svojim spisom „Kaj delati?“ Izšlo je leta 1902 in je temeljito obračunalo s tako imenovanimi „ekonomisti“, ki so menili, da se morajo delavske organizacije ukvarjati predvsem z izboljševanjem ekonomskega položaja delavskega razreda, v političnem boju pa sodelovati z liberalnimi meščanskimi strankami.

Po taki teoretski pripravi je razumljivo, da ga razvoj delavskega gibanja v drugi internacionali ni našel nepripravljenega. Politično je svojo dejavnost odprl na večinsko funkcijo ruske socialne demokracije, ki se je programsko ločila od umerjene manjšine – t. im. manjševikov – že leta 1903 in je leta 1912 postala samostojna politična stranka. Potem ko je druga internacionala ob začetku prve svetovne vojne razpadla zaradi nacionalizma posameznih voditeljev, si je Lenin na dveh konferencah socialistov – internacionalistov prizadeval ustvariti novo internacionalo. To delo pa je prekinila revolucionarna situacija v Rusiji, kamor se je Lenin vrnil marca 1907, ko je borbu za demokratsko revolucijo sprožila proces, ki se je končal z oktobrsko revolucijo.

Oddaja je zasnovana kot mozaik biografskih fragmentov o Leninu, povezanih s komentarji, ki osvetljujejo položaj delavskega gibanja v takratni Evropi in v carski Rusiji.

20. marca ob 14.00 II. program

22. marca ob 9.05 I. program

VSE IMA, KAR SI ŽELI

Problem, ki ga oddaja podaja, je na kratko tak: dekle ima vse, kar si želi: lepe obleke, svojo sobo, gramofon, veliko plošč. Njena prijateljica pa vsega tega nima in noče razu-

meti, da to ni tisto, kar si prijateljica želi. Potoži, da se z gramofonom, oblekami in drugo kramo po sobi ne mora pogovarjati, mame pa tako nikoli ni doma in očeta tudi ne. Vča-

sih kaj vpiše v dnevnik, vedno pa so to le variante na isto temo.

Težnja po tem, da bi čim več posedovali, je posebno izražena v našem času, ko se mnoge materialne dobrine in materialni statusni znaki, dosegljive povprečnemu človeku, če se zanje dovolj potrudijo, to se pravi, če je pripravljen vložiti v pridobivanje teh dobrin zadostno količino dela. Praktično, v naših okoliščinah, to pomeni; da morajo ljudje za realizacijo svojih materialnih želja, opravljati poleg rednega dela še dodatno nadurno delo. Ob preveliki preobremenjenosti z delom jim preostaja premalo časa, energije in pripravljenosti za neposredne in tople stike s svojimi bližnjimi. Predvsem so prizadeti s tako emocionalno sušo v družini otroci, ker so posebej občutljivi in ker potrebujejo večjo mero čustvene angažiranosti kot odrasli člani družine. Eko-

NENAVADNI POGOVORI

PISMENI OPOMIN

V tej oddaji se bomo pogovorili o zelo potrebnem povezovanju šole in staršev. Poleg roditeljskih sestankov so potrebna še občasna obveščanja o šolarju. Med že običajnimi načini povezave so beležnice, v katere piše učitelj obvestilo o trenutnem učenčevem vedenju, o neopravljenih nalogah, o nepričakovanem slabem uspehu itd. Redkokdaj je v tej beležnici sporočilo o izrednem učenčevem uspehu. Vsa ta obvestila mora dati otrok staršem podpisati. Prav o pismenem opominu se bomo v tej oddaji pogovarjali. Pravzaprav bomo spremljali Polonco, ki je dobila v šoli v beležnico pismeni opomin. Ni tako lahko prositi starše za

NENAVADNI POGOVORI

NE SMEM MED PRIJATELJE

V času doraščanja se pri mladostniku pojavi povsem normalna težnja po tem, da bi večino svojih socialnih kontaktov preusmeril od staršev k vrstnikom, mladoletnik si želi biti sprejet med svojimi vrstniki, med njimi priljubljen in zaželen. Te težnje ga nujno vodijo k odtujitvi od domačega kroga, predvsem k odtujitvi od staršev.

V družbi vrstnikov se mladoletnik uči raznih oblik socialnega vedenja. Spoznava kateri način uveljavljanja lastnih želja in lastnega mnenja je zanj najbolj primeren, na drugi strani pa se uči prilagajati se zahtevam skupine, skupina razvija v njemu lastnost lojalnosti itd. V skupini vrstnikov se mladoletnik najbolje nauči presojati ljudi, njihove osebnostne lastnosti in mesto v skupini, ki ga prav zaradi teh lastnosti imajo. Občutek pripadnosti skupini in možnosti identifikacije z normami skupine mu nudi občutek varnosti.

Nekateri starši, večkrat taki, ki so čezmerno navezani na svojega otro-

nomski standard družine se viša, čustveno vzdruže v družino pa postaja vedno bolj prazno, hladno, napeto zaradi razdražljivosti ali nerazumevanja preobremenjenosti in v pridobivanju materialnih dobrin preveč zagnanih staršev. Neugodna emocionalna konstalacija se običajno najraje odrazi na otrocih, ki prično kazati znamenja reaktivne čustvene motenosti. Vedenjske motnje, ki izvirajo iz čustvene motenosti, se pravi signalizirajo, da je v družinskem vzdušju nekaj narobe. Prva reakcija staršev je praviloma ta, da prično razmišljati, kaj je narobe z otrokom ter pripisujejo težave predvsem otrokom. Otroku, ki postane težje vodljiv, govorijo pridni, za delo zagnani starši približno takole: „Ves dan delam in se mučim, da bi bolje živeli. Vse ti nudimo, dobiš karkoli požeš, ti pa takole!“ Resnica tega stavka je le delna.

3. aprila ob 14.00 II. program

5. aprila ob 9.05 I. program

podpis šolskega opomina. Polonca je padala iz stiske v stisko. Zadrege so bile vedno večje, saj so rodile celo laž. V šoli se je naslednji dan zlagala, da očeta ni bilo doma in da opomina ni mogel podpisati. Na vse načine se je hotela izogniti slabi volji staršev. Predvsem mame ni hotela užaliti. Končno se je zatekla k očetu. Z njim se je tudi o marsičem pogovorila.

Koliko otrok pa je, ki ne bi mogli ob pismenem opominu najti razumevanja pri očetu ne pri mami. Nastane vprašanje, ali je pismeni opomin dovolj premišljeno sporočilo? Ali rodi uspeh?

17. aprila ob 14.00 II. program

19. aprila ob 9.05 I. program

ka, ne morejo razumeti tega naravnega procesa odtujevanja doraščajočega otroka od družine in preusmerjanja njegovih družbenih potreb k vrstnikom. Mnogi starši se ne zavedajo, kako pomembno je za mladostnika druženje z vrstniki in skušajo svojega otroka osamiti ter mu preprečiti normalne kontakte z vrstniki.

Raziskave kažejo, da je oseba, ki je bila v zgodnji adolescenci socialno izolirana in ni našla svojega mesta v skupini vrstnikov, tudi pozneje na področju socialnih odnosov deficitarna. Ta deficitarnost se lahko kaže s slabo prilagodljivostjo, občutkom nepripravnosti, izoliranosti s čezmerno plahnostjo z nesposobnostjo uveljavljanja svojih zahtev itd. Življenje mladoletnika, ki ima dosti socialnih kontaktov s svojimi vrstniki, je bolj razgibano, bolj polno, njihovi interesi so širši, čustveno je bolj uglasen, ima bolj razvito sposobnost sočustvovanja z drugimi itd.

Prva dvojna številka revije »Vzgoja in izobraževanje«

Med pedagoškimi delavci je iz leta v leto večje zanimanje za revijo »Vzgoja in izobraževanje«. Medtem ko je pred dvema letoma, ko je pričela izhajati, izšla le v nekaj več kot 1000 izvodih, je zadnja številka izšla celo v štirikrat večji nakladi.

Izdana številka bo koristila prav vsakemu pedagoškemu delavcu, saj bo v njej našel tisto, kar ga bo zanimalo in bo izsledke lahko s pridom izkoristil pri vsakdanjem pedagoškem delu.

Prvič ima revija tudi sumaren pregled pomembnejših prispevkov angleškem jeziku. Šole in druge ustanove prejmejo brezplačno dodatno k reviji še priloženo Nova matematika v osnovni šoli (izkušnje in metodični napotki), ki bo odslej stalni sestavni del revije. Okrat je reviji priložen tudi vložek šolskega koledarja za petdnevni delovni teden, ki bo prav gotovo dragocen pripomoček vsakemu pedagoškemu delavcu. Uvodne misli v reviji je pod naslovom »Kaj počeo zagovorniki idejne nevtalne šole« napisal glavni urednik revije, direktor zavoda za šolstvo SRS Boris Lipužič. V uvodniku znanja bralce o zmožnem naziranju posameznih pedagoških delavcev, ki so se na blejskem posvetu slovenskih pedagogov zavzeli za nevtalnost naše šole, češ da ta ne sme dajati prednosti oločenemu svetovnemu nazoru. V nadaljnjih izvajanjih pisec podarja: »Nobena organizirana družba doslej ni in se nedvomno tudi nikoli ne bo odpovedovala skrbi za vzgojo mlade generacije in zato lejno nevtalnega vzgojnega vpliva objektivno ni v nobenem poskenu sistemu.« Dr. Vlado Schmidt pod naslovom »Smernice za odobnejšo vsebino gimnazijskega pouka« razpravlja, kako bi bilo ogoče izboljšati gimnazijske učne načrte. Kot predsednik komite za pripravo vsebinskih izboljšav za delo gimnazij je zelo priznaven in v prispevku našteva več razlogov, ki bi naj koristili kot izhodišča k vsebinski izboljšanji gimnazijskega pouka.

Miro Lužnik analizira »Mnenja o osnutku predmetnika in učnih načrtov za osnovno šolo«. V prispevku razberemo splošno o razpravi, mnenja in predloge k osnutku predmetnika, o vsebini osnutov in učnih načrtov, o splošnih vprašanjih ter o kritičnih mislih i sugestijah, na katera so dogovorili učiteljski zbori.

»O šolah za specializirane delavce« obvešča bralce Jože Valenčič. Prvič v taki obliki nam razgrne podobo teh šol, o katerih je idnje čase prav veliko razpravljalo strokovni svet zavoda za šolstvo RS. Pisec govori najprej o poklicih, ki zajemajo šole za specializirane delavce, nazivu teh šol, učencih, ki bodo obiskovali te šole, sestu šol v sistemu šol II. stopnje ter obravnava več odprtih vprašanj v zvezi s šolanjem teh učencev.

Nadse dragocen je prispevek dr. Aleksandre Kornhauserjeve »Konstrukcija in uporaba atomskih in molekularnih modelov pri pouku«, ki je tudi bogato slikovno ilustriran. Dobrodošel in koristen bo vsakemu kemiku pri vsakdanjem poučevanju. Zanimiva je razprava Karla Kosa, ki pod naslovom »Zakaj odhaja naša mladina v avstrijskim obrtnikom v uk?« seznanja bralce s tem problemom. Pisec ugotavlja: vkljub temu da je Skupščina SRS Slovenije izdelala pisec poklicev, po katerem lahko mladina sklepa učne pogodbe, e da bi bil pogoj za učenje poklica uspešno končana osnovna šola, e še zmeraj dogaja, da mladina odhaja v uk k avstrijskim obrtnikom, ker je pač sistem šolanja v Avstriji drugačen. Skrbno izdelana tema, ki ponazarja sistem šolanja v Avstriji in SR Sloveniji pojasni alcu možnosti šolanja mladine v obeh deželah.

»O pouku zgodovine in leposlovja« razpravlja Vida Wedam. Za arskaterega zgodovinarja bo to dragocen pripomoček pri korelaciji teh dveh predmetov.

»Kako izboljšati družbenopolitično vzgojo mladine« je prievček dr. Avgušтина Laha. Na mladino vplivajo številni faktorji; o problemih družbenopolitičnega izobraževanja mladine je razpravljaj tudi prosvetno-kulturni zbor zvezne skupščine in ugotovil, a ima večina mladine dober odnos do naše socialistične ureditve da sprejema marksizem kot pogled na svet.

V rubriki Polemika najdemo razmišljanja, ki jih pod naslovom Ponavljanje učencev v osnovni šoli in napredovanje brez ponavljanja razredov« obravnava Milojko Vidmar. Avtor se zavzema, da bi lo treba izdelati instrumentarij za spremljanje razvoja učencev, minimalne standarde učnih snovi, najti ustreznejši način ocenjevanja in podobno.

Milko Domajnko piše v prispevku »Duševno prizadeti otroci v posebno osnovno šolo« ob šestdeset-letni razvojni poti posebnega olstva v SR Sloveniji, da bi morali storiti čimveč za pravočasno odkrivanje duševno prizadetih otrok. Na praktičnem primeru prikazuje, kakšna krivica je bila storjena učencu, ki kljub izvidu kateorizacijske komisije ni bil prešolan v posebno osnovno šolo ter ako faktično ni uspešno končal nobenega razreda osnovne šole.

Uredniški odbor revije je organiziral razgovor »za okroglo mizo« nekaterimi ravnatelji šol v SR Sloveniji, in sicer na temo »Ravna elj kot pedagoški vodja«.

V rubriki »Naš intervju« se srečamo z Emilom Rojcem, ravnateljem pedagoškega šolskega centra v Celju, ki s svojim prispevkom Za učinkovitejšo doseganje razrednih vzgojnih smotrov« daje dragocen prispevek za revijo. Med Portreti pa se srečamo z Vladom Zolbom, direktorjem osnovne šole v Veliki Nedelji, zveznim ponancem prosvetno-kulturnega zbora in prizadevnim pedagoškim elavcem.

Jurij Gartnar nas seznaja z »Izobraževalnim programom ljubnske TV v letu 1972« in o »Programu strokovnih srečanj na 11. didacti v Hannoveru«. O Didacti razpravlja tudi Milan Adamič.

Zelo koristen in zanimiv je prispevek Draga Glogoviška, ki nam poroča o »Delu srednješolskega centra Beli Manastir«. V rubriki predpisi in praksa bo vsakega pedagoškega delavca zanimala razprava o »Petdnevem delovnem tednu v osnovnih in srednjih olah«, ki ga je prispeval Peter Winkler.

Janez Vivod piše o »Poklicnem usposabljanju in zaposlovanju uševno nerazvitih na Danskem. S. M. pa je napisal »Prispevek iteljev za pouk na slovenskih šolah na Tržaškem in Goriskem«.

Razen že omenjenih prispevkov je v reviji še nekaj manjših, ki ay tako bogatijo revijo in ji dajejo svojevrsten pečat. Ob koncu je kaj podatkov o tujem revialnem tisku (šolska reforma v Belgiji, trinki iz ZR Nemčije, koedukacija in dostopnost šolanja za enske) ipd. novosti iz knjižnice zavoda in zavodove dokumentacije.

Revija »Vzgoja in izobraževanje« si je prav gotovo utrla pot do prosvetnih delavcev in jim je velika pomoč pri delu.

DRAGO NOVAK

"ZNANJE JE MOČ"

Francis Bacon

**"ZNANJE JE SPRE-
MINJANJE SVETA
IN NAS SAMIH."**

Izrek v času eksplozije znanja.

MALA ENCIKLOPEDIJA SVETA-JUGOSLAVIJE-SLOVENIJE v 3 knjigah

SLOVENSKO IZDAJO ENCIKLOPEDIJE V TREH ZAJETNIH KNJIGAH PRIPRAVLJA DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE. VSE TRI KNJIGE BODO IMELE NAD 2000 STRANI VELIKEGA FORMATA (19 x 27 CM), NATISNjene BODO NA NAJFINEJŠEM BREZLESNEM PAPIRJU.

NAD 40.000 GESEL, 5.000 SLIK, RISB, GRAFIKONOV IN PORTETOV, 10 VELIKIH ZEMLJEVIDOV V BARVAH IN 53 ČRNO-BELIH ZEMLJEVIDOV MED BESEDILOM, 54 STRANI PRILOG V ENI ALI VEČ BARVAH.

MALA ENCIKLOPEDIJA

je posebej prirejena za slovenske razmere po

MALI ENCIKLOPEDIJI PROSVETE,

ki je izšla v Beogradu. Državna založba Slovenije se je odločila za adaptacijo tega pomembnega dela zato, ker je enciklopedijo pripravilo več kot 200 jugoslovanskih strokovnjakov. Avtorji so pri izbiri gesel upoštevali splošno enciklopedično znanje z vseh področij človeške ustvarjalnosti obdelali so splošni jugoslovanski prostor in čas, poudarek pričujoče enciklopedije pa je seveda tudi na Sloveniji in Slovencih. V vseh treh knjigah so upoštevani najnovejši svetovni podatki, ki so bili tako kot jugoslovanski in slovenski skrbno preverjeni in dopolnjeni.

Slovenski avtorji so izvirnik bistveno dopolnili, oziroma na novo napisali

okoli 4000 daljših in krajših gesel, ki zajemajo specifično slovensko nacionalno (zgodovina in geografija, kultura, prosveta, umetnost), gospodarsko-politično in znanstveno-tehnično problematiko; to zahtevno delo je opravilo okoli 50 strokovnjakov za posamezna znanstvena in kulturno-umetniška področja in 30 prevajalcev, skupaj torej več kot 80 slovenskih sodelavcev. Slovensko izdajo je uredil prof. Franček Šafar.

PRVA KNJIGA, KI BO OBSEGALA GESLA OD A DO G, JE ŽE V TISKU IN BO IZŠLA JESEN 1972. DRUGA KNJIGA (Z GESLI OD H DO J) IZIDE SPOMLADI 1973, TRETJA KNJIGA (Z GESLI OD P DO Z) PA IZIDE POLETI 1973.

Naročila za to izjemno edicijo sprejemajo vse knjigarne in zastopniki založbe, priloženo naročilnico pa lahko pošljete na naslov

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
61000 LJUBLJANA, Mestni trg 26

NAROČILNICA

Nepreklicno naročam MALO ENCIKLOPEDIJO V 3 KNJIGAH.

Ceno za vse tri knjige (660 din) bom poravnal:

— takoj
— v 11 mesečnih obrokih po 60 din.x

Knjige mi pošljite na naslov:

— stalnega bivališča
— na kraj zaposlitve x

(x Neustrezno, prosimo, i črtajte!)

Kraj in datum: Podpis naročnika:

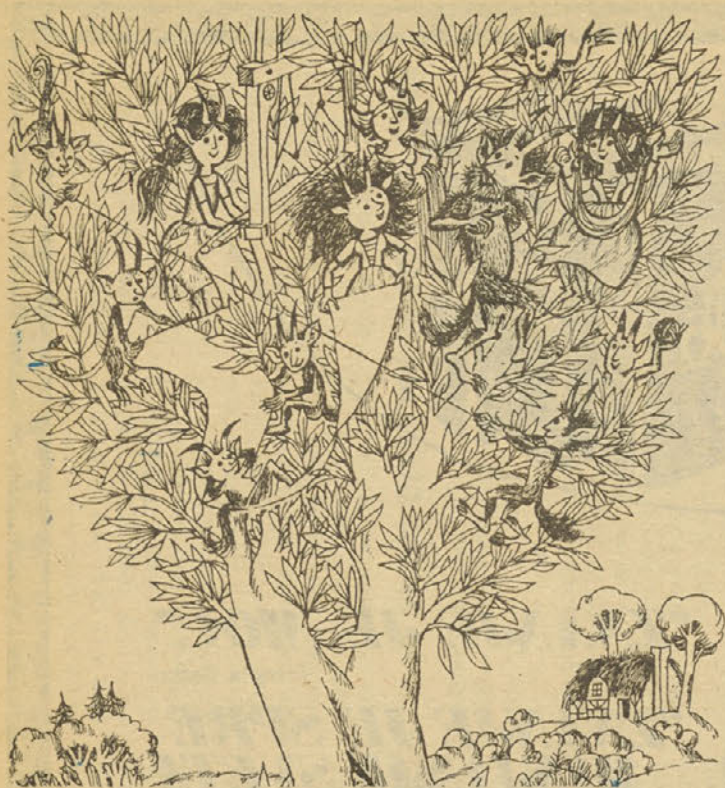
NASLOV NAROČNIKA:

Ime in priimek:

Kraj:

Ulica:

Zaposlen pri:

Ilustracija k francoski pravljici **SIARA PREDICA** ilustratorke Anke Gošnik-Godčeve. Umetnica sodeluje pri nešteti revijah in časopisih za mlade. Znana je po samostojnih in skupinskih razstavah doma in v tujini. Za svoja dela je prejela številne nagrade in priznanja

Šola v naravi — spanje doma

Nedvomno imamo na območju radovljiske občine vse naravne pogoje za uspešno delo z mladino na snegu.

S smučanjem smo pričeli prvi teden po zimskih počitnicah. Šole v naravi so se udeležili vsi učenci petega razreda. V glavnem so imeli svojo smučarsko opremo, nekaj pa je prispevala šola in tovarna smučarske opreme ELAN.

Pouk smučanja je potekal od 31. januarja do vključno 4. februarja 1972 — skupno petkrat po štiri šolske ure dnevno. Učenci so bili torej v tem tednu deležni 20-urnega praktičnega pouka smučanja. V popoldanskem času so imeli na šoli štiri enourna predavanja z naslednjo vsebino:

- Sodobna tehnika alpskega smučanja — ogled filma **INTERSKI** Garmisch — Partenkirchen 1971
 - Kako kupujem smuči; napake v smučarski opremi
 - Mazanje smuči — vrste maz in načini mazanja
 - Prva pomoč pri poškodbah na smučeh.
- Učenci so vadili na snegu v dveh skupinah. Slabše smučarje in začetnike je učil učitelj telesne vzgoje, boljše pa vaditelj smučanja honorarno, kar nas stane 225,00 din in je to tudi edini strošek.

Letošnje izkušnje so nas privedle do naslednjih sklepov:

- Pouk smučanja je strnjen in fond ur, namenjenih smučanju, je zadosten, zato so uspehi v pridobivanju znanja vidni.
- S tem načinom ne motimo ostalega učnovzgojnega procesa na šoli.
- Ni potrebno reševati problema opreme v vseh (5., 6., 7. in 8. razredu) naenkrat. Zato je tudi udeležba učencev na snegu 100 %.

— Učenci v času smučanja niso obremenjeni z ostalimi šolskimi obveznostmi, zato so bolj sproščeni in pripravljeni za delo.

— Izvedba ni draga — vprašanje je le v nabavi opreme, ki jo šola posoja, kar pa je bolj enkratni izdatek in problem iznajdljivosti vodstva šole, drugi izdatek pa je v honoriranju dodatnih strokovnih moči (vadiatelji in učitelji smučanja), kar pa tudi ni pretiran strošek.

— In končno: smučanje je vključeno kot redno delo v učnovzgojni sistem. Zato ga tudi učenci in starši jemljejo resneje in si nabavijo lastno opremo tudi taki učenci, ki sicer sploh ne bi sami od sebe nikoli smučali.

Za Aktiv učiteljev tel. vzgoje občine Radovljica
CENE PRAPROTNIK

ZAVOD ZA SLEPO IN SLABOVIDNO MLADINO LJUBLJANA, Langusova 16

razpisuje
prosta delovna mesta za
3 vzgojitelje — tiflopedagoge

Pogoj: višja ali srednja izobrazba z obvezo študija tiflopedagogike na pedagoški akademiji.
Prednost imajo kandidati, usposobljeni v glasbi ali veščinah.
Prijava sprejemamo 15 dni po objavi.

UČNI NAČRTI

Strokovni svet zavoda za šolstvo je 14. marca na svoji seji sprejel predmetnik za osnovno šolo. O učnih načrtih bodo podrobneje sklepali na naslednjih sejah.

Daljši zapis o seji bomo objavili v naslednji številki našega lista, ker nam to v sedanjosti — izjemni — ni mogoče.

NAŠI RAZGLEDI

Iz 5. številke **NAŠIH RAZGLEDOV** priporočamo bralcem naslednje prispevke:

- **Drago Druškovič:** Nekaj vprašanj koroških Slovencev (str. 133)
- **Maca Jogan:** Ali se razlike manjšajo? (str. 135)
- **Josip Majski:** Kibernetika in naša stvarnost (str. 136)
- **Dr. Miro Stiplošek:** NOB kot vseljudska vojna in socialistična revolucija (str. 139)
- **Naši znanstveniki pred mikrofonom** — dr. Bogdan Brečelj (str. 141)
- **Inštitut za jedrsko medicino** — odgovarja doc. dr. med. Bojan Varl (str. 151)
- **Zob za zob** (o Irski, str. 153)
- **Pritisk v Sredozemlju** (str. 155)
- **Srečne delavke nove Kitajske** (str. 157)
- **Mora nove matematike** (str. 161)

Nove strokovne knjige

1. Gramatika u osnovnoj školi. Kruševac, Osnovna škola „Vuk Karadžić“ 1971.
2. Dr. Rudolf Filipović: Kontakti jezika u teoriji i praksi. Zagreb, Školska knjiga 1971.
3. Dr. Dragomir Filipović: Permanentno obrazovanje. Leskovac, „Naša reč“ 1971.
4. V Benčić — J. Markovac: Nastava matematike u I. razredu osnovne škole. Zagreb, „Školske novine“ 1972.
5. Dane Klepić: Zabavna matematika. Zagreb, Tehnička knjiga 1972.
6. Borivoje Djukić: Srbohrvatski jezik i književnost. Zagreb, Tehnička knjiga 1972.
7. Budimir Zarić: Matematička analiza I. i II. za studente viših pedagoških škola. Zagreb, Tehnička knjiga 1972.

Kinematografi prikazujejo

NEVARNA MISIJA, film Henryja Kellera, je vohunski film poln akcije. Zgodba se dogaja v II. svetovni vojni. Poleg zanimivih akcijskih zapletov in napetih situacij prinaša film tudi zanimiv psihološki zaplet v pojmovanju zvestobe domovini na eni strani ter možu v službi sovražnika na drugi strani. Vendar film kljub temu ne presega dobrega filma za razvedrilo. — m. b.

PORTRET NIMFOMANKE (originalen Naslov: Šola in gora) je poizkus analize vzrokov določenih anomalij, katerih korenine leže v nepravilni vzgoji, v osamelosti, nerazumevanju. Dogajanje poteka v moškem zaporu odprtega tipa, dekleta — nimfomanka pa je hči upravnika zapora. Film v realizaciji in problematiki ne spada med slabše filme, ostaja pa še vedno na ravni teznega filma. — m. b.

INŠPEKTOR PERRA je nemški film režiserja Alfreda Vohrerja. Je kriminalka, ki se zateka v pornografijo, da bi bila zanimiva. Slab okus z žltavimi ocvirki. — m. b.

SVETI PLAMEN je francoski film režiserja Vladimira For-

gencya. Mlado dekle se odloča med željo postati balerina klasičnega baleta ali ljubiti fanta ter sodelovati v pop plesni skupini. Film na zanimiv način prikazuje fizični napor baletnih vaj in na nezanimiv, šablonski način ljubezen. — n. d.

SATANOV PRIJATELJ — mlad fant, vojak, se vrne domov iz Vietnama z mrtvim prijateljem. Želi mu izpolniti zadnjo željo s tem, da bodo pri pogrebu vsi mladostni prijatelji. Tako se prične čuden zaplet in še bolj čuden razplet, kjer so veliko vlogo igrali zanimivo skonstruirani motorji. Vendar pa motor še ne more določati kakovosti filma — n. d.

Film **JAZ ŽENSKA III.** del je danski in erotični oziroma nezanimiv in nezaželen pornografski film. — n. d.

DNEVNIK JEZNE GOSPODINJE (FEST 72) je film režiserja Frank Perryja, ki ga poznamo iz filmov David in Liza ter Zadnjega poletja. Kot vedno ga zanima človekova intima, njegovi konflikti z okoljem, in možnosti njih reševanje. Je precizen opazovalec človekovih vsakdanjih navad, ki so zanj izhodišče za reševanje konflikt-nih situacij v svetu, ki ne presega okvirov osnovne človekove eksistence. Igralka Carrie Snodgrass je pa bleščeče odgovorila na postavljene zahteve. — m. b.

TURISTIČNA AGENCIJA LJUBLJANA TRDINOVA 3.
tel. 314-544,
ex TURIST, Ljubljana transport

Vabimo vas na edinstveno potovanje z letalom v **GRČIJO** po sledih grške kulture in evropskega krščanstva.

UGODNA CENA!

Odhodi: 21/4, 27/4, 28/4 in 4/5.

PARTIZANSKA KNJIGA

LJUBLJANA, VODNIKOVA 43

NAROČILNICA

Nepreklicno naročam:

E. Muser, V. Zavrl:
RAVENSBRUCK — NAJVEČJE ŽENSKO TABORIŠČE,

v katerem ni dočakalo svobode okoli 92.000 jetnic! Živa pripoved o nečloveških mučenjih na Nemškem. V njej so objavljeni različni dokumenti o taborišču in drugo gradivo, kar daje knjigi še posebno vrednost.
Pl., 756 str., 100,00 din.

TOPOGRAFSKI PRIROČNIK — žepni format

Knjige se bodo razveselili planinci, taborniki in vsi, ki radi hodijo v naravo, zlasti še rezervne vojaške starešine in pripadniki partizanskih enot. Priročnik bo dragocen pri orientaciji na terenu in pri vodenju vojaške delovne karte. V njem so tudi najpogostejši topografski in taktični znaki s podrobnim opisom.

Rado Simoniti:
ZBOROVSKES PESMI —

so zazvene v času NOB in so enkratni odmev obdobja, ko so se redčile vrste naših najbolj plemenitih. V njih je zajet čas, ko je zanosna pesem bodrila omahujoče borbe pred pošastno vojno. Narodne, ponarodele, revolucionarne in partizanske pesmi, prirejene za različne zasedbe.
Pl., 40,00 din.

Neustrezno prečrtajte!

Priimek in ime
Točen naslov
Datum
Svojeroden podpis:

Državna založba Slovenije

JE IZDALA PRIROČNIK

TELESNA VZGOJA V MALI ŠOLI

NAPISALA GA JE PROF. JOŽA TRDINA

Priročnik bo nenadomestljiv pripomoček tako za vzgojiteljice v predšolskih ustanovah kakor tudi za učiteljice v prvih razredih osnovne šole. Avtorica je poleg splošnih uvodnih poglavij natančno obdelala vrsto telesno-vzgojnih vaj in spretnostnih iger, ki bodo zelo poživile pouk telesne vzgoje.

VAJE IN IGRE SO ILLUSTRIRANE Z VEČ KOT 40 FOTOGRAFIJAMI. KNJIGA IMA 112 STRANI, STANE PA 33 DIN.

Priročnik je na voljo v vseh knjigarnah, lahko pa ga naročite tudi neposredno pri upravi založbe

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
61000 Ljubljana, Mestni trg 26

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE — ODDELEK ZA UČILA

SPOROČA
vsem šolam, da ima na zalogi še nekaj obdelovalnih strojev za tehnični pouk v delavnicah, in sicer:

EMCO STAR s ca. 25 priključki	9.800 din
EMCO REX brez motorja (skobeljnik)	
za priključek na EMCO STAR	4.500 din
EMCO REX z motorjem (samostojen skobeljnik)	6.600 din
MAXIMAT za obdelavo kovin	24.000 din
Komplet za graviranje »BURGESS«	600 din
Na zalogi so še zbirke »Fischer Technik«	
po stari ceni (komplet 5 zbirke za 2000 din)	

Vse stroje lahko dobite na **ODDELKU ZA UČILA**, naslov:

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
61000 LJUBLJANA, Mestni trg 26